

Kukonaskel kansainvälisyyteen

Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja 8

Tero Janatuinen (toim.)

Kukonaskel kansainvälisyyteen

*Rakennustekniikan, hoitotyön ja matkailun koulutusohjelmien sekä
opinto-ohjaajakoulutuksen ristiinarviointiraportit*

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja
Toimittaja • Eva Ijäs

© 2007

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kukonaskel kansainvälisyyteen

*Rakennustekniikan, hoitotyön ja matkailun koulutusohjelmien sekä
opinto-ohjaajankoulutuksen ristiinarviointiraportit*

Taitto • Ulla Niskanen

Paino • Jyväskylän yliopistopaino • 2007

ISSN 1795-3766

978-951-830-119-9

Myynti ja jakelu

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 207, 40101 Jyväskylä

Rajakatu 35

40200 Jyväskylä

Puh. 040 552 6541

Faksi (014) 449 9695

Sähköposti: julkaisut@jamk.fi

www.jamk.fi/kirjasto

Sisällys

TIIVISTELMÄ	11
ABSTRACT.....	15

Rakennustekniikan koulutusohjelman ristiinarviointi

1 Rakennustekniikan koulutusohjelman ristiinarviointi.....	20
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta	20
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	20
2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu	22
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset ja yksikön omat strategiat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa	22
2.2 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	23
2.3 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi.....	24
2.4 Koulutusohjelman opetus-, tarjonta- ja toteutussuunnitelman laatiminen	25
3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus.....	27
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset	27
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus	28
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa.....	32
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	34
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	34
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	34
4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen.....	36
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen	36
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin	36
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi.....	37
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	38
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä.....	39
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	40
5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet.....	42

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset	44
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	44
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	45
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	46

Hoitotyön koulutusohjelman ristiinarviointi

1 Hoitotyön koulutusohjelman ristiinarviointi	48
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta	48
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	49
2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu	51
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	51
2.2 Yksikön omat strategiat ja toimintasuunnitelmat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa	52
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	53
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi.....	54
2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen	55
2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta	55
2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu	56
3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus.....	57
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset	57
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus	59
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa.....	63
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	64
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	64
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	65
4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen.....	66
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen	66
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin	66
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi.....	67
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	68
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä.....	68
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	69

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet	70
--	-----------

6 Vahvuudet ja kehittämissuositukset	72
---	-----------

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet	72
--------------------------------------	----

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi	73
--	----

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	74
---	----

Matkailun koulutusohjelman ristiinarviointi

1 Matkailun koulutusohjelman ristiinarviointi	76
--	-----------

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta	76
--------------------------------------	----

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus	77
---	----

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu	79
--	-----------

2.1 Ammattikorkeakoulun ja yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa	79
---	----

2.2 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	80
--	----

2.3 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi	81
---	----

2.4 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen	83
--	----

2.5 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta	84
---	----

2.6 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu	84
---	----

2.7 Koulutusohjelman tuottaman osaamisen vaikutus alueen työelämän kehittymiseen	84
--	----

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus	86
--	-----------

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset	86
--	----

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus	86
---	----

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa	89
---	----

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	91
--	----

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa	91
--	----

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	92
--	----

3.7 Opiskelijoiden riittävän osaamisen varmistaminen kansainvälisissä työtehtävissä	93
---	----

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen	94
--	-----------

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen	94
---	----

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin	94
---	----

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi	95
---	----

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	95
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä.....	96
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	97
4.7 Koulutusohjelman tuottama osaaminen työelämän osaamistarpeiden näkökulmasta.....	97

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet.....98

6 Vahvuudet ja kehittämis ehdotukset	99
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	99
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	99
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	100

Opinto-ohjaajankoulutuksen ristiinarviointi

1 Opinto-ohjaajankoulutuksen ristiinarviointi	104
1.1 Tietoja koulutuksesta	104
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	104
2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu	106
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	106
2.2 Yksikön omat strategiat ja toimintasuunnitelmat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa	107
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	107
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi.....	108
2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen	110
2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta	111
2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu	112
3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus.....	113
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset	113
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus	114
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	119
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	121
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus.....	122
4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen.....	123
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen	123

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin	123
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi.....	124
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	125
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä.....	126
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	127
5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet.....	130
5.1 Tukipalvelut koulutusohjelman perustehtävän toteuttamisen edistäjinä.....	130
5.2 Tukipalvelujen kehittämistarve.....	131
6 Vahvuudet ja kehittämis ehdotukset	132
6.1 Opinto-ohjaajankoulutuksen vahvuudet	132
6.2 Ehdotukset opinto-ohjaajankoulutuksen kehittämiseksi.....	133
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	134

Kukonaskel = lyhyt askel tai matka, joskus myös pitkä harppaus
— *Nykysuomen sanakirja 1953*

Rooster's step = a short step or distance, sometimes also a long leap
— *Nykysuomen sanakirja (Dictionary of Modern Finnish) 1953*

Tiivistelmä

Janatuinen, Tero (toim.)

Kukonaskel kansainvälisyyteen.

Rakennustekniikan, hoitotyön ja matkailun koulutusohjelmien sekä opinto-ohjaajankoulutuksen ristiinarviointiraportit.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2007, 134 s.

(Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja, 8)

ISSN: 1795-3766

ISBN: 978-951-830-119-9

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on vuonna 2004 aloitettu koulutusohjelmien ristiinarviointi osana korkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmää. Ristiinarviointi perustuu koulutusalojen vuorovaikutukseen ja keskinäiseen kehittävään keskusteluun. Arvioinnin toteutuksesta vastaavat ammattikorkeakoulun sisältä kootut monialaiset arviointiryhmät, jotka antavat arvioitaville koulutusohjelmille kehittävän arviointipalautteen. Tähän julkaisuun on koottu ristiinarviointiraportit neljästä syksyllä 2006 arvioidusta koulutuksesta: rakennustekniikan, hoitotyön ja matkailun koulutusohjelmista sekä opinto-ohjaajankoulutuksesta.

Ristiinarviointiraportit nostavat esille koulutusohjelmien vahvuuksia ja kehittämishaasteita sekä antavat suuntaa koko ammattikorkeakoulun yhteiselle kehittämiselle. Eräs keskeinen korkeakoulupoliittinen teema, joka tähän raporttiin kootuista ristiinarvioinneista valottuu, on koulutuksen kansainvälistyminen. Kansainvälistyminen on yhteinen haaste kaikille koulutusohjelmille. Eri koulutusohjelmat ovat kansainvälistymisessään eri vaiheissa: toisilla on pidemmät perinteet kansainvälisestä yhteistyöstä kun taas toiset ovat vahvistaneet kansainvälistä toimintaansa viime vuosina. Yhteinen pyrkimys on kansainvälisen toiminnan monipuolistaminen perinteisen opiskelija- ja opettajavaihdon ohella. Tavoitteena on mm. kansainvälisten kumppanuuksien syventäminen ja kansainvälisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisääminen. Yleisenä johtopäätöksenä arvioinneista voidaan todeta, että kansainvälistymisen haaste on otettu ammattikorkeakoulun koulutusohjelmissa määrätietoisesti vastaan. Kansainvälisesti kilpailukykyisellä koulutuksella palvellaan parhaiten myös alueen ja työelämän kehitystä.

Rakennustekniikan koulutusohjelman vahvuudeksi ristiinarvioinnissa havaittiin hyvä oppimisilmapiiri, osaava päätoiminen henkilöstö,

työelämäyhteydet ja palautejärjestelmän hyödyntäminen. Päätoimisten opettajien panos on merkittävä avoimen ilmapiirin luomisessa ja opiskelijat arvostavat heidän antamaa opetusta. Opintojaksopalautetta kootaan kattavasti ja systemaattisesti. Koulutusohjelma on hyvin verkostoitunut elinkeinoelämään. Opintoihin liittyvät harjoittelut suoritetaan työmailla työelämän ohjauksessa. Kaikki opinnäytetyöt tehdään työelämän toimeksiannosta. Koulutusohjelmasta valmistuneet ovat sijoittuneet suuressa määrin alueen työelämään, ja koulutusohjelman henkilöstön kontaktit työelämän edustajien kanssa ovat jatkuvia.

Kehittämiskohteiksi rakennustekniikan koulutusohjelmalle esitetään henkilöstöresurssien vahvistaminen, pedagogiikan kehittäminen erityisesti tutkimus- ja kehittämistoimintaa hyödyntäen, uraohjaus ja kansainvälistyminen. Koulutusohjelman haavoittuvuutta lisää päätoimisten opettajien vähäinen määrä suhteessa sivutoimisten opettajien määrään. Pedagogisia ratkaisuja olisi mahdollista monipuolistaa virtuaaliopetuksella ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan integroinnilla opetukseen. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmien käyttöä opintojen ja uran suunnitteluvälineenä kannattaa lisätä. Opiskelijavaihdon ja projektien osalta hyvin käynnistynyttä kansainvälistymistä kannattaa jatkaa ja laajentaa.

Hoitotyön koulutusohjelman vahvuuksiksi nähdään laaja harjoittelupaikkaverkosto, työelämän osallistuminen suunnitteluun ja toteutukseen, opiskelijoiden ohjaus ja kansainvälinen suuntautuneisuus. Koulutusohjelmalla on vahva harjoittelupaikkaverkosto ja systemaattiset harjoitteluun liittyvät toimintatavat. Työelämän edustajat osallistuvat tiiviisti opetussuunnitelmatyöhön, opetukseen sekä harjoittelun ohjaukseen ja arviointiin. Opiskelijoiden ohjaus ja heille annettava tuki on toteutettu hyvin. Hoitotyön koulutusohjelmalla on pitkät perinteet koulutuksen kehittämisestä kansainvälisessä yhteistyössä. Koulutusohjelmalla on kansainvälistä opettaja- ja opiskelijavaihtoa, ja kansainvälistä verkostoa kehitetään tavoitteellisesti.

Kehitettävää hoitotyön koulutusohjelmalle löydetään virtuaaliopetuksen pedagogisista perusteluista, uraohjauksesta, yhteydestä tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä opiskelijapalautteen hyödyntämisestä. Keskustelua virtuaaliratkaisujen tarkoituksenmukaisuudesta tulisi lisätä. Urasuunnitelman ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman asemaa tulisi vahvistaa opinnoissa. Koulutusohjelmassa olisi tarpeen vahvistaa yhtenäistä käsitystä tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aluekehitystyössä. Opiskelijapalautteen ja kehittämistoimenpiteiden dokumentointia ja läpinäkyvyyttä tulisi kehittää.

Matkailun koulutusohjelman vahvuutena pidetään ennakoivaa ja vastuullista kehittämisotetta, monipuolista työelämäyhteistyötä, opinnäytetyöprosessin toteutusta ja halukkuutta koulutusalarajat ylittävään yhteistyöhön. Henkilöstö on laaja-alaisesti osallistunut visiotyöskentelyn yhteydessä toimintaympäristön analyysiin ja koulutuksen painopistealueiden valintaan. Mara Yritysklinikalla ja tutkimus- ja kehittämistoiminnalla on tärkeä merkitys koulutuksessa. Opinnäytetyön prosessi on hyvin suunniteltu ja hallittu. Projekteissa tehdään yhteistyötä muiden koulutusalojen kanssa ja opiskelijoita ohjataan valitsemaan myös muiden alojen opintoja.

Matkailun koulutusohjelman kehittämiskohteiksi suositellaan ohjausjärjestelmän kehittämistä, opiskelijoiden osallisuutta suunnittelussa ja arvioinnissa, verkkoympäristöjen hyödyntämistä harjoittelun ohjauksessa ja kansainvälistymiseen liittyvien linjausten viestimistä. Ohjausjärjestelmää olisi hyvä kehittää, jotta katkeamaton ohjausprosessi, henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman hyödyntäminen ja henkilökohtainen palaute voitaisiin varmistaa. Arvioinnin toteuttamistapoja voitaisiin monipuolistaa ja opiskelijoiden osallisuutta koulutuksen suunnittelussa lisätä. Verkko-ohjausympäristön tarjoamia mahdollisuuksia harjoittelun ohjaukseen kannattaisi selvittää. Kansainvälistä toimintaa koskevat linjaukset olisi tarpeen selvittää opiskelijoille.

Opinto-ohjaajakoulutuksen vahvuuksiksi ristiinarvioinnissa tunnistettiin opiskelijoiden kokonaisvaltainen ohjaus, toimiva sisäinen viestintä ja verkostoyhteistyö. Kokonaisvaltainen ohjaus jatkuu läpi opintojen ja koulutuksessa sovelletaan henkilökohtaiseen ohjaukseen perustuvaa toimintamallia. Koulutuksessa on saavutettu monimuoto-opetuksessa vaadittava toimiva sisäinen viestintä sekä henkilöstön kesken että opiskelijoiden kanssa. Koulutuksen käytössä on hyvät kansalliset verkostot, jotka ulottuvat myös kansainväliselle tasolle.

Kehityskohteiksi opinto-ohjaajakoulutukselle esitetään työelämäkäsitteen laajentamista, T&K-toiminnan hyödyntämistä ja opiskelijoiden osaamisen täysimääräistä hyödyntämistä. Opinto-ohjaajakoulutuksessa työelämällä tarkoitetaan ensisijaisesti oppilaitoksissa tehtävää opinto-ohjaajan työtä. Ohjauskäsitteen laajentuminen oppilaitoksista työelämän organisaatioihin kannustaa tiiviimpään vuoropuheluun ammattikorkeakoulun muiden koulutusyksiköiden kanssa. Koulutukselle olisi hyödyksi yhteyksien vahvistaminen ammatillisen opettajakorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Opiskelijajoukon

osaamista ja kokemusta voitaisiin hyödyntää rohkeammin koulutuksen toteutuksen eri vaiheissa.

Koulutusohjelmien ristiinarvioinneista nousee kehittämissuhteita myös koko ammattikorkeakoululle. Tukipalveluja tulisi voida hyödyntää koulutusohjelmissa nykyistä tehokkaammin. Opintojen ohjausta ja verkopedagogisia ratkaisuja tulisi vahvistaa koulutuksen työelämäläheisessä toteutuksessa.

Asiasanat: koulutusohjelman ristiinarviointi, kehittävä arviointi, laadunvarmistusjärjestelmä, ammattikorkeakoulutus, koulutusohjelma

Abstract

Janatuinen, Tero (ed.)

A Rooster's Step to Internationality.

The Cross-Evaluation Reports of Student Counsellor Education and the Degree Programmes in Civil Engineering, Nursing and Tourism.

Jyväskylä: Jyväskylä University of Applied Sciences, 2007, 134 p.

(Reports from Jyväskylä University of Applied Sciences, 8)

ISSN: 1795-3766

ISBN: 978-951-830-119-9

The cross-evaluation of degree programmes started as part of the quality assurance system of Jyväskylä University of Applied Sciences at the beginning of 2004. The cross-evaluation is based on interactive, development-oriented discussion between the fields of study. The evaluation is implemented by multiprofessional Evaluation Teams, collected within Jyväskylä University of Applied Sciences, which give the degree programmes under evaluation constructive feedback. This publication presents the cross-evaluation reports of four programmes evaluated in autumn 2006: the Degree Programmes in Civil Engineering, Nursing, and Tourism; and Student Counsellor Education.

The cross-evaluation reports highlight the strengths and development challenges of the degree programmes and provide a direction for the development of the entire University of Applied Sciences. A central theme in higher education policy – the internationalization of education - is shed light on by the cross-evaluations collected in this report. Internationalization is a challenge shared by all the degree programmes. The individual programmes have reached a different stage in their internationalization: some of them have longer traditions of international cooperation, while others have enhanced their international activities only in recent years. They also share the intention of introducing new forms of international activity, in addition to traditional student and teacher exchange. The aim is, among other things, to deepen international partnerships and international R&D activity. As a general conclusion on the cross-evaluations, it can be stated that the degree programmes of Jyväskylä University of Applied Sciences have resolutely accepted the challenge of internationalization. Internationally competitive education is also the best way to promote the development of the region and its working life.

In the cross-evaluation, a good learning atmosphere, competent full-time personnel, contacts with working life, and the utilization of the feedback system were identified as the strengths of the Degree Programme in Civil Engineering. The contribution of full-time teachers was significant for creating an open atmosphere, and the students appreciate the instruction given by these teachers. Course feedback is collected extensively and systematically. The degree programme has created optimal networks with industry and commerce. The practical training periods included in the degree are implemented on construction sites and supervised by employers. Bachelor's theses are always assigned by companies or organizations of the field. To a great extent, the graduates have found employment in the region, and the staff have contacts with the representatives of working life on a continuous basis.

The development challenges of the Degree Programme in Civil Engineering include the strengthening of personnel resources, the development of pedagogy especially through research and development activity, career guidance, and internationalization. The vulnerability of the degree programme is increased by the small number of full-time teachers in relation to the number of part-time teachers. It would be possible to offer more versatile pedagogic solutions through virtual instruction and the integration of R&D activity with instruction. Personal study plans should be utilized more effectively as study and career planning tools. Internationalization through student exchange and projects has started successfully in the programme and should be continued and extended.

The strengths of the Degree Programme in Nursing include a wide network of practical training venues, the involvement of representatives of working life in planning and implementation, study guidance, and a strong international orientation. The degree programme has established a solid network of partners providing students with practical training positions, as well as systematic practices in the implementation of practical training. The representatives of working life closely participate in curriculum work, instruction, and the guidance and assessment of practical training. Study guidance and support has been ideally implemented. The Degree Programme in Nursing has long traditions of developing education through international cooperation. Existing international teacher and student exchange is enhanced by developing the international network in a goal-oriented way.

The Degree Programme in Nursing should develop the pedagogical foundation of its virtual instruction, its career guidance, its connections to

research and development activity, and the utilization of student feedback. Discussions on the viability of virtual solutions should be increased. The role of the career plan and the personal study plan should be strengthened. The degree programme should make an effort to develop a more consistent view on R&D activity in regional development work. The documentation and transparency of student feedback and development measures should be increased.

The Evaluation Team identified the following strengths in the Degree Programme in Tourism: a proactive and responsible development approach, versatile cooperation with working life, the implementation of the thesis process, and the willingness to multidisciplinary cooperation. In connection with visionary work, the members of staff have been extensively involved in analyzing the operating environment and choosing the focal areas of education. Mara Business Clinic and R&D activities play an important role in education. The thesis process is well designed and managed. Projects include cooperation with other fields of study, and students are advised to choose courses from other fields as well.

The Degree Programme in Tourism was recommended to develop its guidance system, the inclusion of students in planning and evaluation, the utilization of network environments in practical training guidance, and the communication of policies related to internationalization. The guidance system should be developed in order to ensure an unbroken guidance process, the utilization of the personal study plan, and individual feedback. Evaluation methods could be diversified, as well as increasing the involvement of students in planning the education. The possibilities of a virtual environment for practical training guidance should be investigated. The policies regarding international activities should be introduced to students.

Comprehensive student guidance, efficient internal communication, and network cooperation were identified in the cross-evaluation as the strengths of Student Counsellor Education. Comprehensive guidance is provided throughout studies, and an operations model based on individual guidance is applied in the programme. Internal communication is efficient both between the members of staff and between staff and students, in accordance with the requirements of flexible modes of learning. Good national networks, also reaching an international level, are at the disposal of the programme.

The targets for development recommended for Student Counsellor Education are the broadening of the concept of working life, the exploita-

tion of R&D activities, and the full utilization of students' competencies. In the Student Counsellor Education, 'working life' primarily refers to the work which student counsellors perform in educational institutions. The broadening of the concept of guidance from educational institutions to organizations in working life will encourage closer dialogue with the other educational units of Jyväskylä University of Applied Sciences. The programme would benefit from the intensification of its contacts with the R&D activities of the Teacher Education College and Jyväskylä University of Applied Sciences. The competencies and experience of the wide array of students could be exploited more innovatively at different stages of the programme's implementation.

Ideas for the development of the University of Applied Sciences as a whole also emerge from the cross-evaluations of degree programmes. The degree programmes should be able to utilize the support services more efficiently than is done today. Study guidance and online pedagogic models should be enhanced in implementing education in cooperation with working life.

Keywords: cross-evaluation of degree programme, development-oriented evaluation, quality assurance system, education at the university of applied sciences, degree programme

Rakennustekniikan koulutusohjelman ristiinarviointi

*Asta Wahlgrén
Tero Janatuinen
Aarne Lehmusto
Kirsti Vänskä
Esa Salmikangas
Mari Kuitunen
Heli Huhtanen*

1 Rakennustekniikan koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Vuonna 1990 aloitettiin rakennusalan teknikkokoulutus Jyväskylän teknillisessä oppilaitoksessa. Taustalla oli opetusministeriön määräys rakennusmestarikoulutuksen käynnistämisestä. Yhdeksi koulutuksen toteutuspaikaksi valittiin Jyväskylä, johon keskitettiin aloituspaikkoja Kuopion ja Tampereen alueilta. Koulutusta toteutettiin sekä ammattikoulu- että ylioppilaspohjaisena. Aloituspaikkoja nuorisokoulutuksessa oli vuosittain noin 20+20 (ammattikoulu/yo). Lisäksi oli aikuiskoulutusta. Ammattikorkeakoulu-uudistuksessa paikat muutettiin ammattikorkeakoulun insinööri-koulutuksen 20:ksi nuorisosta aloituspaikaksi. Viimeinen ryhmä teknikkoja aloitti koulutuksen vuonna 1996.

Vuonna 2005 rakennustekniikan koulutusohjelmassa opiskeli 105 opiskelijaa nuorisokoulutuksessa ja 26 opiskelijaa aikuiskoulutuksessa. Vuosina 2004 ja 2005 koulutusohjelmasta valmistui 43 opiskelijaa. Aloituspaikkoja nuorten koulutuksessa on vuosittain 20. Syksyllä 2006 aikuiskoulutuksen aloitti 25 opiskelijan ryhmä, ja syksyllä 2007 aloitaneen 4 aikuisopiskelijaa. Koulutus on erittäin suosittu: vuoden 2005 yhteishaussa yhtä aloituspaikkaa kohti oli 7,7 hakijaa.

Koulutusohjelman koulutusvastaava on toiminut teknillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun opettajana rakennusalan teknikkokoulutuksen aloittamisesta saakka. Hänen lisäkseen koulutusohjelmassa toimii yksi lehtori. Koulutusohjelmaan on tarkoitus rekrytoida vielä kolmaskin päätoiminen henkilö. Lisäksi käytetään runsaasti sivutoimisia opettajia.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Rakennustekniikan koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutusyksikön johtaja Asta Wahlgren ja jäsenenä opiskelijakunnan edustaja Heli Huh-

tanen, suunnittelija Mari Kuitunen, koulutuspäällikkö Aarno Lehmusto, lehtori Esa Salmikangas ja yliopettaja Kirsti Vänskä. Sihteerinä toimi laatupäällikkö Tero Janatuinen.

Arviointiryhmä antoi koulutusohjelmalle ohjeet ristiinarvioinnin toteutukseen 23.8.2006. Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 21.9.2006. Sen liitteenä toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi.

Henkilöstöstä itsearviointiin osallistui kaksi lehtoria sekä jossakin määrin koulutuspäällikkö ja tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön laatupäällikkö. Opiskelijat osallistuivat itsearviointiin vuosikursseittain ensimmäisen vuoden opiskelijoita lukuun ottamatta. Opiskelijoille pidettiin luentojen aikana vastaustilaisuus, jossa aloitusryhmät jaettiin neljään ryhmään ja kullekin ryhmälle annettiin vastattavaksi tietty osa kysymyssarjasta. Itsearviointiraportin kirjoitustyön tekivät kaksi lehtoria. Raporttia kommentoivat koulutuspäällikkö ja koulutusyksikön johtaja.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 3.11.2006. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikön johtaja Mikko R. Salminen, koulutuspäällikkö Esa Salo ja koulutusvastaava Jukka Konttinen. Henkilöstöstä haastateltiin lehtori ja koulutusvastaava Jukka Konttinen, lehtori Jussi Korpinen ja koulutusohjelmasihteeriksi Mailis Salenius. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat Jaakko Asikainen, Esa Halminen, Konsta Heikkilä, Veli-Matti Hokkanen, Ossi Toikkanen ja Jarmo Viik.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 28.11.–11.12.2006. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 7.12.2006. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään marras-joulukuussa 2007.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset ja yksikön omat strategiat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Rakennustekniikan koulutusohjelma (TRA) on kehitetty vastaamaan valtakunnallisiin ja maakunnallisiin koulutustarpeisiin. Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelua ohjaavat hyvin pitkälle valtakunnallinen rakentamista koskeva lainsäädäntö ja muu normisto. Opintojaksojen sisällöt ja ajoitukset on laadittu valtakunnallisen oppilaitosten ja elinkeinoelämän edustajista koostuneen elimen (Rakennusteollisuus RT ry ja ammattikorkeakoulujen rakennustekniikan koulutusohjelmat) suositusten mukaan. Myös rakennusalan henkilöstölle asetetut pätevyysvaatimukset määrittävät opintojen sisältöjä ja laajuuksia.

Itsearviointiraportin ja arviointipäivän keskustelujen mukaan koulutusohjelman suunnittelussa otetaan huomioon myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun toiminnanohjauskäsikirjan sekä tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön strategiat ja toimintakäsikirjan ohjeistus. Tekniikan ja liikenteen yksikön strategiat ja toimintasuunnitelmat pohjautuvat Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioihin. Itsearviointiraportissa tekniikan ja liikenteen yksikön strategioita ei kuitenkaan esitellä, eikä niiden vaikutus siksi aukea lukijalle. Arviointivierailullakaan koulutusohjelman henkilöstö ja opiskelijat eivät osanneet arvioida Jyväskylän ammattikorkeakoulun tai tekniikan ja liikenteen yksikön strategioiden merkitystä koulutusohjelman suunnittelussa. Opiskelijoille ne näyttivät jääneen kokonaan vieraiksi.

Koulutusyksikön johtaja nosti esille tekniikan ja liikenteen yksikön kolme painopistettä: koulutuksen, T&K-toiminnan ja kansainvälistymisen. Strategioista keskusteltaessa opetushenkilöstö korosti lähinnä sitä, että hyvät insinöörit palvelevat aluekehitystä. Myös itsearviointiraportissa nostetaan esille aluekehitystoiminnan sekä opetuksen ja T&K-toiminnan integroinnin edistäminen. Sen sijaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun T&K-strategia ja sen mahdollinen ohjausvaikutus, esimerkiksi koulutusohjelman osallistuminen jonkin nimetyn osaamiskeskittymän

kehittämiseen, jää epäselväksi. Strategiakartan, Balanced Scorecardin (BSC) tai yrittäjyyspolitiikan ohjausvaikutusta ei raportissa avata. Arviointivierailun keskusteluissa korostettiin, että toiminta tulee sovittaa tarkoituksenmukaisesti yhteen niiden kanssa.

Rakennustekniikan koulutusohjelman opettajilla on tiiviit suhteet keskisuomalaiseen työelämään. Opinnäytetöiden kautta opiskelijat ja henkilöstö osallistuvat alueellisesti yrityselämää palveleviin kehityshankkeisiin. Opinnäytetyöt tehdään 100-prosenttisesti elinkeinoelämän tarpeisiin. Koulutusohjelman opettajia kannustetaan osallistumaan kansainvälisiin T&K-hankkeisiin. Lisäksi opiskelijoita rohkaistaan – Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisyysstrategian mukaisesti – kansainväliseen harjoitteluun ja opiskeluun ulkomaisissa oppilaitoksissa.

Itsearviointiraportissa korostettujen rakennusalan linjausten suhdetta Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja tekniikan ja liikenteen yksikön linjauksiin voisi koulutusohjelmassa pohtia. Itsearviointin ja arviointivierailun keskustelujen mukaan resurssien ohjaaminen strategioiden mukaisiin painopistealueisiin on yksi rakennustekniikan koulutusohjelman kehittämishaaste. Lisäksi vaikuttaa siltä, että strategioiden ja käytännön toiminnan välistä yhteyttä olisi syytä vahvistaa. Myös henkilöstön ja opiskelijoiden tietämystä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja tekniikan ja liikenteen yksikön keskeisistä tavoitteista kannattaisi vahvistaa.

2.2 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Euroopan unionin lainsäädäntö ja sen yhtenäistyminen otetaan huomioon rakennustekniikan koulutusohjelman koulutuksen suunnittelussa, vaikka suunnittelun painopiste onkin kansallisessa lainsäädännössä. EU:n yhteisten säädösten merkitys korostuu tulevaisuudessa. Rakennusmääräyskoelman rinnalla otetaan käyttöön ns. eurokoodit. Koulutusohjelman rakenteet ja sisällöt on itsearviointiraportin mukaan laadittu alakohtaisten tahojen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioiden ja suositusten mukaan. Taustaoletus on, että sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun että kansallisen tason asiantuntijat tuntevat riittävän hyvin rakennusalan koulutuksen kansainvälisen kilpailukyvyn haasteet. Selkeää koulutusohjelman omaa käsitystä riittävästä kansainvälisestä laatutasosta ei siksi ole muodostunut. Tekniikan ja liikenteen koulutusyksikössä on kuitenkin itsearviointiraportin mukaan käynnistetty kansainvälisten laatuksiteereiden selvitystyö. Tämä helpottaa varmasti jatkossa kansainvälisen laatutason tavoittelua.

Rakennustekniikan koulutusohjelman englanninkielinen opetus rajoittuu vapaasti valittaviin opintoihin. Kansainväliset T&K-hankkeet, ulkomailla tapahtuva harjoittelu ja opiskelu ulkomaisessa vaihto-oppilaitoksessa edistävät itsearviointiraportin ja arviointivierailun keskustelujen mukaan opiskelijoiden, henkilöstön ja koko koulutusohjelman kansainvälistymistä. Opiskelijat kokevat, että kansainvälisen vuorovaikutuksen ja yritysyhteistyön kautta saadaan kansainvälisiä vaikutteita. Opettajat totesivat, että heidän olisi aika lähteä voimakkaammin mukaan kansainvälistymisprosessiin. Suurimpana rajoitteena koettiin päätoimisen opettajaresurssin niukkuus koulutusohjelman toteutuksessa. Haastatte- luissa nostettiin esiin mahdollisina kansainvälistymisen muotoina mm. benchmarking-vierailut ja vieraskielisen opetuksen aloittaminen. Eng- lanninkielisen opetustarjonnan avulla voitaisiin edistää opiskelijoiden kotikansainvälistymistä.

Itsearviointiraportista ei käy ilmi, missä määrin koulutusohjelmassa on otettu huomioon ECTS-prosessin vaatimukset, kuten tutkintojen kan- sainvälinen vertailtavuus. Arviointikeskusteluissa kävi kuitenkin ilmi, että opetussuunnitelman muuntaminen osaamisperusteiseksi on käyn- nistetty.

2.3 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi

Rakennustekniikan koulutusohjelmassa seurataan aktiivisesti lainsää- dännön muutoksia. Koulutusvastaava on osallistunut valtakunnalliseen kompetenssien määrittelytyöhön. Myös koulutusohjelman neuvottelu- kunta auttaa pysymään ajan tasalla. Lisäksi opetushenkilöstö on aktii- visesti yhteydessä alan toimijoihin. Koulutusohjelman henkilöstö ja osa opiskelijoista osallistuu alihankkijana myös muiden alojen hallinnoimiin T&K-hankkeisiin. Hanketyö sekä rakennuslaboratorion kautta syntyvät yritysytteudet ja toimeksiannot auttavat osaltaan luotaamaan tulevai- suutta. Systemaattista omaehtoista ennakoitua ei itsearviointiraportin mukaan kuitenkaan toteuteta. Sen tarpeellisuutta kannattaisi koulutus- ohjelmassa pohtia.

Koulutusohjelmassa on runsaasti elinkeinoelämässä toimivia sivu- toimisia opettajia (78 %), jotka tuovat mukanaan ajantasaisen osaa- misen. Itsearviointiraportin mukaan sivutoimiset opettajat osallistuvat aktiivisesti myös koulutusohjelman kehityspalaveriin. Sivutoimisten opettajien substanssiosaamista voidaan pitää arvioitavan koulutusoh-

jelman vahvuutena, sillä heidän asiantuntijuutensa kautta varmistetaan opetussisältöjen relevanttius.

Itsearviointiraportin ja käytyjen keskustelujen mukaan opiskelijat tunnistavat koulutusohjelman uudistumisen ja arvostavat yritysyhteyksiä. Lisäksi he arvioivat opiskelumateriaalin päivittyvän kohtuullisesti. Arviointivierailulla opiskelijat antoivat positiivista palautetta koulutusohjelman päätoimisesta henkilöstöstä. Heidän osaamistaan, sitoutumistaan ja asennoitumistaan opiskelijoihin voidaankin pitää yhtenä koulutusohjelman vahvuuksista. Sivutoimisten opettajien opetustaidoissa on kuitenkin opiskelijoiden mielestä suuria eroja. Osa sivutoimisista opettajista pitäisi heidän mielestään vaihtaa. Rakennustekniikan koulutusohjelman päätoimisen henkilöstön määrä vaikuttaa liian pieneltä. Itsearviointiraportin ja käytyjen keskustelujen perusteella on ilmeistä, että päätoimisten opettajien määrää pitäisi lisätä, jotta koulutusohjelma pystyisi paremmin vastaamaan opetuksen, T&K-työn ja laboratoriotoininnan haasteisiin.

2.4 Koulutusohjelman opetus-, tarjonta- ja toteutussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportin ja käytyjen keskustelujen mukaan opetussuunnitelmat laaditaan alan valtakunnallisten ja alueellisten asiantuntijoiden suositusten pohjalta. Näin myös työelämän tarpeet tulevat huomioon otetuiksi. Koulutusohjelman koko henkilöstö, mukaan lukien sivutoimiset opettajat, osallistuu opetussuunnitelman laadintaan. Kokonaisvastuu on koulutuspäälliköllä. Koulutusvastaava taas vastaa opetussuunnitelmarungosta. Tarvittaessa apuna käytetään myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Koulutusohjelman neuvottelukunta käy läpi ja kommentoi opetussuunnitelman suuret muutokset. Lopullisen hyväksynnän antaa koulutusohjelman henkilöstö.

Koulutusohjelman rakenne ohjaa tarjonnan ja toteutuksen suunnittelua. Suuntautumisvaihtoehtoja on kaksi: talonrakennuksen rakenne suunnittelu sekä tuotannonohjaus. Suuntautumisvaihtoehtojen mukaiset opintojaksot järjestetään joka vuosi. Arviointivierailulla koulutusohjelman johto oli sitä mieltä, että kaksi suuntautumisvaihtoehtoa voidaan toteuttaa nykyisillä opiskelijatuotoilla, koska suuntaavien opintojen osuus on varsin pieni osa koko koulutusohjelman opinnoista. Henkilöstön ja opiskelijoiden mielestä koulutusohjelman varsin pysyvä rakenne ei kangista liikaa suunnittelua. Koulutuspäällikön vetämään suunnittelutyöhön osallistuvat myös koulutusohjelmavastaava, koulutusohjelmasihteeri ja muut opettajat.

Opintokokonaisuuksiin kuuluvien opintojaksojen vastuopettajat suunnittelevat opintokokonaisuudet yhdessä koulutusohjelmavastaavan kanssa valtakunnallisiin ohjeisiin tukeutuen. Opintojakson alussa opiskelijoille esitellään opintojaksosuunnitelma, joka on kuvattu tekniikan ja liikenteen yksikön toimintakäsikirjassa. Opiskelijoilla on jossakin määrin mahdollisuus vaikuttaa opintojaksojen sisältöihin. Opintojaksosuunnitelmia laadittaessa otetaan huomioon edellisten vuosien kokemukset ja palautteet. Arviointikeskustelujen perusteella vaikuttaa siltä, että tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön opintojaksopalautejärjestelmä toimii hyvin. Sitä voidaan pitää yhtenä arvioitavan koulutusohjelman vahvuutena. Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteisen laadunvarmistusjärjestelmän merkitys on koulutusohjelmassa vähäisempi.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Opetuksen toteuttamista ohjaavat pedagogiset peruslinjaukset eivät selvinneet suoraan itsearviointiraportista. Koulutusohjelmassa ei selvästikään ole harjaannuttu pedagogisten peruslinjausten kuvaamiseen. Haastattelutilanteessa keskusteltiin oppimiskäsityksistä ja oppimista ohjaavista toimintatavoista ja periaatteista. Valtakunnallinen opetussuunnitelma määrittää tarkat rajat opetuksen sisällölle. Oppimisen ohjaamisessa opiskelijoita tuetaan itsenäiseen tiedonhankintaan ja opitun ymmärtämiseen ulkooppimisen sijaan. Opetuksen tavoitteena on toisaalta osavien insinöörien tuottaminen tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön ja työelämän linjausten mukaan, ja toisaalta tavoitteena on tuottaa hyvää oppimista. Opetusmenetelmät ovat teknikko- ja insinöörikoulutuksen perinteisiin pohjautuvia.

Arviointivierailulla oppimisilmapiiriin todettiin olevan keskustelevalta ja interaktiivinen. Oppimisessa painottuvat hyvin toimivat henkilökohtaiset vuorovaikutussuhteet opettajien ja opiskelijoiden välillä. Opiskelijapalautteet nähdään opettajan toimintaa suuntaavina, sillä ne toimivat opettajien itsearvioinnin välineenä. Joidenkin nykyisten oppimiskäsitysten nähdään korostavan liikaa oppijaa ja oppijan roolia opettajan ja opettamisen sijaan.

Opiskelijoiden mielestä koulutusohjelmassa käytetään toimivia oppimisympäristöjä ja hyviä opettajia. Aikaisempia opintojaksosuunnitelmia, niiden toteutumista ja opintojaksopalautteita käytetään hyväksi opetuksen suunnittelussa.

Selkeitä yhteisesti kuvattuja opetuksen toteuttamista koskevia kirjallisia kuvauksia peruslinjauksista ei ole, joten niiden kuvaaminen ja selkiyttäminen osana Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogista strategiaa on koulutusohjelmalle selkeä haaste.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Koulutusohjelmassa on käytössä henkilökohtaiset opintosuunnitelmat (HOPS). Arviointivierailulla henkilöstö totesi, että koulutusohjelman opetussuunnitelmassa on vähän liikkumavaraa, joten HOPSit ovat käytössä lähinnä vapaasti valittavien opintojen suunnittelussa. Myöskään opiskelijat eivät pitäneet HOPSeja merkityksellisinä. Eräs opiskelija kertoi HOPSia vain päivitettävän kerran vuodessa, toiset eivät olleet tehneet HOPSia lainkaan. Opiskelijoiden kertoman mukaan aikaisempaa osaamista on otettu huomioon niin, että ammatilliselta toiselta asteelta ja lukiosta tulleiden opiskelijoiden opetusta on eriytetty opintojen alkuvaiheessa.

Opiskelijoiden ammatillisen identiteetin tukeminen tuli esille arviointivierailulla. Keskustelutilanteessa välittyi opettajien ylpeys omasta ammatillisesta taustastaan. Oma vahva ammatillinen identiteetti näkyy opettajien kautta, ja he toivovat olevansa hyviä malleja. Myös työelämästä tulevat opettajat vahvistavat opiskelijoiden ammatillista identiteettiä, ja opiskelijat ovat työelämän edustajien kanssa tekemisissä viikoittain. Opetuksessa on kiinteä yhteys tulevan ammatin työtodellisuuteen. Opiskelijoiden ammatillinen kasvu näkyy viimeisenä opiskelukeväänä lähinnä työharjoittelujen kautta. Opettajilla on realistinen näkemys koulutuksen vaikuttavuudesta ammatilliseen kasvuun. He korostavat, että valmistuvat ovat muodollisesti päteviä ja vasta työelämä tekee valmiiksi.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman vähäinen näkyvyys ja toimivuus opintojen suunnittelussa ja uraohjauksessa asettaa selkeän kehittämishaasteen koulutusohjelmalle. Toisaalta opettajien ja opiskelijoiden välinen hyvä vuorovaikutuksellinen ilmapiiri ja opiskelijoiden omat valmiudet suunnitella opintojaan antavat hyvät edellytykset muuttaa HOPS-ajattelu toimivaksi käytännöksi. Miten se saataisiin onnistumaan heti opiskelun alusta lähtien niin, että opiskelija ymmärtäisi oman oppimisen ja opiskelun suunnittelun osaksi omaa urasuunnittelua ja osaisi ottaa HOPSin käyttöön konkreetiksi ajattelun apuvälineeksi?

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Harjoittelun ohjauksessa kiinnitetään huomiota siihen, että harjoittelu vastaa koulutusajankohdan mukaisia tavoitteita. Toisaalta opiskelijoiden

haastattelussa kävi ilmi, että harjoittelujaksoille ei ole asetettu selkeitä tavoitteita. Henkilöstö korostaa harjoittelusuunnitelmaa, jonka avulla työtehtävien sopivuus harjoitteluun arvioidaan. Harjoittelupaikat ovat niin erilaisia, että yhtenäistä protokollaa on vaikea tehdä. Harjoittelun ohjaus hoidetaan varsinaisesti harjoittelupaikalta. Harjoittelua tuetaan käymällä harjoittelupaikoissa neuvottelemassa harjoitteluun liittyvissä asioissa. Johdon mukaan työharjoittelun ohjaus on ollut palautemittareissa huonoa.

Työharjoittelun ohjaukselle omat erityispiirteensä asettaa se, että opiskelijat ovat työsuhteessa harjoittelupaikkoihin. Tämä tuo omat rajoituksensa mm. vastuukysymysten osalta sille, miten opettajat voivat osallistua työharjoittelun ohjaukseen. Työharjoittelu etenee pitkälti työpaikan ehdoilla. Erityisesti suuret rakennusliikkeet ovat ymmärtäneet ohjauksen merkityksen ja pyrkivät opettamaan opiskelijoita erilaisissa tehtävissä.

Opiskelijoiden mukaan ohjaus tulee työpaikan puolelta. Opettajat käyvät paikan päällä ja ovat kuuntelevina osapuolina. Harjoittelupaikat hankitaan itse, mutta opettajilta saadaan tukea, ja tietoa tulee myös ilmoitustaululta ja sähköpostin kautta. Harjoittelua on kahdesti opintojen aikana. Jokaiselle opiskelijalle löytyy työharjoittelupaikka, ja erityisesti viimeistä harjoittelua tuetaan suuntaamalla harjoittelua vaativampiin tehtäviin. Opiskelijoiden mukaan harjoittelujaksojen kokemuksia on käsitelty tunneilla.

Harjoittelupaikkojen valinnan kriteereitä ja laadun varmistamista ei itsearviointiraportissa kuvata, ei myöskään harjoittelun ohjausprosessia, harjoittelupaikkojen antaman ohjauksen laatua tai työpaikan ohjaajien kouluttamista. Näiden kuvaaminen saisi työharjoittelun ohjausprosessin läpinäkyväksi ja kehittäisi työharjoittelua. Myös opiskelijoiden ymmärrys työharjoittelun kytkeytymisestä muihin opintoihin selkiytyisi.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Opinnäytetyöt tehdään käytännöllisesti katsoen kaikki työelämän tarpeisiin. Ne ovat luonteeltaan ongelmanratkaisuprosesseja ja työelämän todellisista ongelmista kumpuavia kehittämistehtäviä. Tämä on koulutusohjelman selkeä vahvuus. Itsearviointiraportin mukaan opinnäytetyön ohjauksessa on käytössä tekniikan ja liikenteen yksikön toimintakäsikirjaan pohjautuva opinnäytetyötä koskeva ohjeisto. Arviointivierailulla henkilöstö kertoi, että opinnäytetyöstä puhutaan opiskelijoille opintojen

alusta lähtien. Haastateltujen opiskelijoiden kokemukset olivat kuitenkin erilaisia: osalle pidemmälle ehtineistä opiskelijoista ei ollut kerrottu vielä mitään opinnäytetöistä.

Arviointivierailulla henkilöstön edustajat kertoivat, että opiskelijat hankkivat itse opinnäytetyönsä aiheen ja heitä kehoitetaan etsimään työelämän kehittämiskohteita. Opinnäytetyöhön liittyvää tiedonhankintaa tuetaan ja opinnäytetöitä ohjataan erityisesti kolmantena vuonna. Ohjausta annetaan henkilökohtaisen tarpeen mukaan. Opinnäytetyön ohjaaja valitaan sen mukaan, kenen opettajan osaamisalueelle opiskelijan opinnäytetyö liittyy, ja kaikki opettajat antavat ohjausta tarvittaessa. Joskus myös työnantajat ovat mukana ohjaamassa opinnäytetyötä, mikäli aihe sitä vaatii.

Henkilöstön edustajien mukaan opinnäytetyöt toteutuvat yleensä ilman suurempia ongelmia. Haasteellista opinnäytetöiden ohjauksessa ovat erilaiset opiskelijat: liian vähän ohjausta hakevat opiskelijat tai liian itsenäisesti liian pitkälle etenevät opiskelijat. Opinnäytetöihin liittyy loppuseminaari. Aloitus- tai väliseminaareja ei ole.

Opinnäytetyön merkitys opiskelijan omille opinnoille riippuu heidän mielestään opinnäytetyön laajuudesta tai merkityksellisyydestä. Opinnäytetyöstä oppii, jos saa keskittyä yhteen aiheeseen ja opinnäytetyöhön liittyy oikeaa vastuuta. Yksinkertaisista raporttiluonteisista selvityksistä ei nähty olevan vastaavaa hyötyä. Opiskelijoilla oli myönteisiä kokemuksia ammattikorkeakoulun projekteihin ja laboratoriotöihin osallistumisesta. Toimiminen opettajan kanssa tasa-arvoisena projektissa on parhaimmillaan ollut vanhemman ja nuoremman kollegan välistä vuorovaikutusta.

Itsearviointiraporttiin haastatelluille opiskelijoille opinnäytetyö ei ollut vielä ajankohtainen. Opinnäytetyöprosessin aukaiseminen opiskelun aikaisemmassa vaiheessa ja yhdenmukaisesti kaikille opiskelijoille voi auttaa opiskelijaa suuntaamaan omaa oppimistaan ja mahdollistaa aikaisemmassa vaiheessa sopivan aiheen ja toimintaympäristön valitsemisen.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioon ottaminen

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoita ohjataan itsenäiseen ajatteluun ja ongelmanratkaisuun. Opettajat seuraavat oman opetuksensa toteutumista ja tekevät tilanteen niin vaatiessa muutoksia. Opiskelijapalautetta

kerätään systemaattisesti, ja opettaja valitsee tarkoituksenmukaisen menetelmän. Opintojakson puolivälissä tehtävä vapaamuotoinen palautekysely mahdollistaa muutokset kesken opintojakson toteutuksen.

Opiskelijat eivät osanneet kommentoida opetus- ja opiskelumeneelmiin liittyvää kysymystä itsearviointiraportissa. Arviointivierailulla he kertoivat, että opetusmenetelmien valinta riippuu opettajista. Osa opettajista ottaa opiskelijoiden toiveet huomioon. Osa opettajista on käytännönläheisiä, he selittävät hyvin ja opettajilta saa kysyä ns. tyhmiäkin kysymyksiä. Joillakin opintojaksoilla tehdään yksi isompi ryhmätyö ja erilaisia oppijalähtöisiä esityksiä keskusteluineen on käytössä. Teoriapainotteiset opintojaksot koetaan raskaina. Opiskelijoiden mielestä pitäisikin olla enemmän havainnollistamista, keskustelua ja käytännönläheistä oppimista. Opiskelijat ovat myös suuntautuneet eri tavalla – osa suunnitteluun, osa tuotantopuoleen –, joten odotukset ovat erilaiset. Opiskelijat toivoivat ajattelumallien opettamista ja opettamisen kytkemistä käytäntöön. Mielenkiintoa sivutoimisten opettajien osaamisesta ja heidän käyttämistään menetelmistä vaihtelivat. Sivutoimisten opettajien tuntien ajoittuminen ilta-aikaan ja koettu opetuksen vaihteleva taso vaikuttavat opiskelijoiden opiskelumotivaatioon.

Koulutusohjelman johto kertoi arviointivierailulla, että tekniikan ja liikenteen yksikössä eivät täyty virtuaaliopintojen määrälle asetetut tavoitteet. Henkilöstön edustaja totesi, että virtuaaliopintoja on toteutettu R5-oppimisympäristössä soveltuvin osin. Opiskelijat eivät kannattaneet virtuaaliopintoja arviointivierailun haastattelussa. Kysyttäessä ehdotuksia virtuaalisesti toteutettavista opinnoista opiskelijat tarjosivat matematiikan harjoituksia ja kieliopintoja verkkoon.

Opiskelijoiden mukaan ottaminen opintojakson toteutuksen suunnitteluun nostaisi esille erilaiset oppimistyyli- ja oppimisstrategiat, jolloin ne tulisivat otetuiksi huomioon opetuksen toteutuksessa entistä paremmin. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen oman oppimisen suunnittelussa auttaisi myös opintoihin sitoutumista. Virtuaalioppimisen kehittäminen mahdollistaisi mm. vapaasti valittavien kurssien laajemman valinnan. Samoin esimerkiksi materiaalia ja erilaista aineistoa voisi olla verkossa opiskeltavana ajasta ja paikasta riippumatta – tämä vapauttaisi lähijaksojen opetusta käytännönläheisemmäksi.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Koulutusohjelmassa on aidot henkilökohtaisiin suhteisiin perustuvat työelämäyhteydet ja opettajien työelämäkontaktiverkostot. Myös opiskelijoita ohjataan hankkimaan työelämäyhteyksiä. Tämä on koulutusohjelman vahvuutta. Opinnot ovat suurimmalta osalta teoriapainotteisia. Laboratoriotilat ja -harjoitukset toimivat käytännön oppimisympäristönä. Alkuvaiheen opinnoissa toteutettavat vierailukäynnit orientoivat opiskelijoita työelämän tehtäviin ja ammatillisen identiteetin vahvistamiseen.

Joitakin opintoja voi jo suorittaa virtuaalisesti. Itsearviointiraportista ei selvinnyt, millaisia virtuaaliopinnot ovat ja mihin suuntaan virtuaaliopetus kehittyy. Simulaatiomahdollisuuksista ei myöskään ollut mainintaa. Harjoittelu ja kesätyöt aidossa ympäristössä työmailla ja yrityksissä auttavat teorian ja käytännön integroinnissa. Teorian ja käytännön mielekäästä yhteen liittämistä voisi kuitenkin edistää pedagogisesti perustellulla oppimisympäristöjen monipuolistamisella ja laajentamisella.

Opiskelijat toivovat teoratiedon parempaa sitomista työelämän tarpeisiin. Arviointivierailulla opiskelijat kertoivat, että alkuvaiheen opinnoissa saatetaan laskea puhtaasti teoreettisia laskuja ”viivasta, jossa on kaksi kolmiota päissä” ilman, että tarkasteltavaa ilmiötä sidotaan mitenkään käytännön esimerkkeihin. Opintojensa alkupuolella olevat opiskelijat kaipasivat erityisesti teoreettisten tehtävien sitomista käytäntöön, jotta tiedettäisiin, mitä oikein ollaan laskemassa. Toisaalta eräs pidemmälle edennyt opiskelija totesi, että vasta kolmannen vuoden alussa alkaa ymmärtää teorian ja käytännön välistä yhteyttä. Sama opiskelija korosti ajattelumallien oppimisen merkitystä esimerkiksi betonilaatan valun tarkan opettamisen sijaan. Ilmeistä kuitenkin on, että alkuvaiheen teoreettisen sisällön oppimista helpottaisivat suuresti käytännönläheiset esimerkit, joihin tarkasteltavat ilmiöt sidottaisiin.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Rakennustekniikan koulutusohjelman opetushenkilökunnalla on kiinteät työelämäyhteydet, joiden ansiosta kontaktit paikallisiin alan yrityksiin ovat runsaita ja niitä hyödynnetään eri tavoin oppimisessa ja opetuksessa. Opinnäytetyöt perustuvat täysin työelämän työnantajien aitoihin tarpeisiin ja toimeksiantoihin. Koulutusohjelma käyttää paljon sivutoimisia

opettajia, mikä oikein sovellettuna on nähtävä ehdottomasti vahvuutena. Sivutoimiset opettajat (7) tulevat työelämästä. Yritysvierailut, joita toteutetaan useissa opintojaksoissa, ovat hyvä tapa pitää yllä yhteyksiä työelämään.

Opettajat osallistuvat T&K-projekteihin. Myös opiskelijat voivat osallistua niihin. Arviointivierailulla johto kertoi, että tällä hetkellä koulutusohjelma on mukana kahdessa eri T&K-projektissa ja niihin on nimetty viisi opiskelijaa tekemään opinnäytetöitä. Opiskelijoita käytetään T&K-projekteissa myös assistentteina. Arviointipäivän haastatteluissa selvisi, että opettajat yleensä pyytävät opiskelijoita yhteisiin projekteihin, mutta opiskelijoilla ei ole ollut suurta kiinnostusta osallistua niihin. Opiskelijoiden motivaatiota oli lisännyt tieto mahdollisuudesta tehdä opinnäytetyö projektin yhteydessä.

Työllistyneiden sijoittumisen seurantaan ja tutkinnon vastaavuuteen työelämän tarpeisiin voisi kehittää uusia menetelmiä ja käytänteitä. Opiskelijoiden tietoisuutta T&K-toiminnasta voisi myös lisätä. T&K-toiminnan ja opetuksen yhteenliittymistä voisi edelleen vahvistaa. Opintojen ja opinnäytetöiden kytkeminen T&K-toimintaan mahdollistaisi myös teorian ja käytännön kytkemisen laajemmissa oppimisympäristöissä. T&K-projekteihin voisi sisällyttää enemmän pienimuotoisia projektiluonteisia selvitystöitä, joita voitaisiin tarjota opiskelijoiden tehtäväksi.

Tekniikan ja liikenteen koulutusyksikössä on olemassa T&K-työn strateginen toimintasuunnitelma. Tekniikan ja liikenteen koulutusyksikössä ei ole erillistä T&K-toimintaa tekevää yksikköä. Aikaisemmin teknologiakeskus huolehti tutkimus- ja kehittämistoiminnasta, nyt T&K-toiminta on upotettu koulutusohjelmien sisään. T&K-toiminnan integroiminen muuhun opetustyöhön ja erilaisiin oppimisympäristöihin tuo vaikeuksia. Nykyisillä henkilöstöresursseilla tarvittaisiin oma hanketyöntekijä vetämään hankkeita. Opettajien tunnit on lyöty etukäteen lukkoon, jolloin projekteja on vaikea toteuttaa. Hankaluuksia tuottaa myös yhteisten palaveriaikojen löytäminen. Arviointivierailun haastatteluissa johto ja henkilöstö ilmaisivat kuitenkin tyytyväisyytensä nykyisiin koulutusyksiköiden välisiin projekteihin. Suuria hankkeita ei pystytä pienenä koulutusohjelmalla hallinnoimaan, mutta niissä ollaan mielellään mukana. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan yksikön ja tietotekniikan koulutusohjelman kanssa tehdyssä hankkeessa tietoa ja näkyvyyttä on tullut paljon ja henkilöstö on päässyt tekemään aitoa yhteistyötä. Henkilöstön kokemusten mukaan yhteistyössä koulutusohjelmien väliset ennakkoluulot katoavat ja toisten käyttämää kieltä opitaan ymmärtämään.

Alueellista kehittämistyötä tekee myös oma laboratorio. Laboratorionsinööri toimii T&K-vastaavana sekä rakennus- että laboratorio-puolella. Laboratoriossa tehtävä T&K-toiminta liittyy mm. rakennusmateriaalien kehittämiseen. Laboratorioiden tutkimustiedon pohjalta toteutetaan koulutustilaisuuksia. Opettajat ovat koko ajan mukana työskentelyssä.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Koulutusyksiköiden välisestä yhteistyöstä mainittiin itsearviointiraportissa yhteistyö T&K-hankkeissa sosiaali- ja terveysalan ja liiketalouden yksiköiden sekä Luonnonvarainstituutin kanssa. Lisäksi tunnistettiin opetusyhteistyötä Luonnonvarainstituutin ja tekniikan ja liikenteen muiden koulutusohjelmien kanssa. Räätelöidyt kielten opintojaksot ovat käytännön esimerkki toimivasta yhteistyöstä kielikeskuksen kanssa.

Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välisessä yhteistyössä haasteena on, että yhteistyö näkyisi selkeämmin myös opiskelijoille. Opiskelijat voisivat hyödyntää yhteistyötä esimerkiksi monipuolistamalla tutkintoaan muiden yksiköiden koulutustarjonnalla tutkintovaatimusten puitteissa. Yhteistyö voisi tukea myös kansainvälistymistä ja yrittäjyyttä.

Myös T&K-toimintaa voisi kehittää koulutusyksiköiden yhteistyönä. Koulutusohjelman olisi suotavaa selvittää, suuntautuuko koulutusohjelma jonkin osaamiskeskittymän toiminnan kehittämiseen.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Itsearviointiraportin mukaan opettajat tekevät yhteistyötä. Opintojaksolla voi olla useita opettajia oman osaamisensa ja asiantuntijuutensa perusteella, jolloin kunkin opettajan osaamista voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Myös koulutusohjelman sisäiset keskustelut voivat tuoda ajatuksia esimerkiksi opetuksen parantamiseksi.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat eivät näe opettajien yhteistyötä kovinkaan paljon. Ammattiaineopinnoissa on esiintynyt jonkin verran päällekkäisyyttä. Keskustelua opintojaksojen sisällöistä on syytä lisätä, jotta mahdollisia päällekkäisyyksiä saadaan vähennettyä.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportin mukaan opintojaksojen ajoitukselle on tietty käytäntö olemassa. Ajoituksen sanotaan perustuvan koulutusohjelman ope-

tussuunnitelmaan ja resursseihin siten, että kokonaisuus tulee toimivaksi. Käytäntöä ei kuitenkaan kuvata tarkemmin.

Koulutusohjelman tavoitteena on suuntautumisvaihtoehtojen opintojen tarjoaminen joka vuosi. Henkilöstö totesi arviointivierailulla, että koulutusohjelmassa on paljon opintopisteillä mitattuna pienehköjä opintojaksoja, jotka koskevat rakennusalan erikoisaloja. Isoja kokonaisuuksia opinnoista ei haluta muodostaa, koska osista ei saada hyviä selkeitä kokonaisuuksia.

Itsearviointiraportissa opiskelijat totesivat, että opiskeltavilla asioilla on tietty järjestys ja asioissa edetään ”tyvestä puuhun”. Opiskelijat toivovat, että opintojaksokuvauksiin voitaisiin laittaa tieto kunkin opintojakson esitietovaatimuksista.

Itsearviointiraportista voidaan päätellä, että koulutusvastaava vastaa koulutuspäällikön kanssa ajoituksesta. Arviointivierailulla selvisi, että opetussuunnitelmassa on vähän yksilöllistä liikkumavaraa. Opiskelijat etenevät ”putkessa”, jolloin riski siitä, että perusopintoja jäisi suorittamatta, vähenee.

Opintojen ajoitus ja eteneminen tulisi olla perusteltua ja selvää opiskelijoille, jolloin opintojen eteneminen tukee ammatillista kasvua, ammatti-identiteetin rakentumista ja oman opiskelun suunnittelemista. Ajoituksen suunnittelussa voitaisiin tehdä myös enemmän yhteistyötä opiskelijoiden kanssa. Opintojaksojen keskinäisten riippuvuuksien kuvaamista voisi lisätä, ja kullekin jaksolle suositeltavat edeltävät opinnot tulisi ilmaista opintojaksokuvauksissa opiskelijoiden toiveiden mukaisesti.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetus suunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportin mukaan koulutusyksikön toiminnanohjausjärjestelmään sisältyy useita palautemekanismeja, joiden avulla saadaan tietoa koulutusohjelman tavoitteiden saavuttamisesta ja opetus suunnitelman toteutumisesta. Palautemekanismeja ovat neuvottelukuntatyöskentely, valmistumisvaiheen kysely opiskelijoille, työnantajakysely ja kysely valmistuneille opiskelijoille. Lisäksi seurataan valmistuneiden työllistymistä. Valmistumisvaiheessa opiskelijoista on työllistymässä 82 prosenttia, ja vuoden kuluttua valmistumisesta työssä on 89 prosenttia valmistuneista. Työllistymisluvut ovat hyviä – parempia kuin tekniikan ja liikenteen koulutus alalla ja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa keskimäärin.

Arviointivierailulla koulutusohjelman johto totesi, että alueen suuret työnantajat ovat työllistäneet merkittävän määrän koulutusohjelmasta valmistuneita insinöörejä. Monilla työmailla iso osa työntekijöistä on koulutusohjelmasta valmistuneita. Koulutusohjelman johdon ja henkilöstön mukaan vuorovaikutus opiskelijoiden kanssa toimii myös koulutuksen jälkeen. Entisiä opiskelijoita kentällä tavattaessa saadaan epävirallista tietoa koulutuksen vastaavuudesta työelämän haasteisiin. Samalla saadaan välitöntä tietoa alan ja alueen työelämän kehittämishaasteista.

Itsearviointiraportin perusteella vaikuttaa siltä, että elinkeinoelämästä kertyvän palautteen käsittelyyn ja hyödyntämiseen olisi tarpeen luoda systemaattinen menettely. Asia voitaisiin hoitaa esimerkiksi niin, että muistiin kirjattua palautetta kokoonnuttaisiin tarkastelemaan koulutusohjelman toteutuksesta vastaavien henkilöiden kesken määrääjain, jolloin voitaisiin samalla sopia mahdollisista muutoksista, joita palautteen perusteella opetus suunnitelmaan ja sen toteutukseen tehdään.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Koulutusohjelmalla on neuvottelukunta, joka osallistuu välillisesti kou-

lutusohjelman tulosten arviointiin. Neuvottelukunnassa on mukana merkittäviä valtakunnallisia ja alueellisia toimijoita, kuten YIT, NCC, HB ja Jyväskylän vuokra-asunnot. Neuvottelukunta kokoontuu kerran tai kaksi vuodessa aina tarpeen mukaan. Neuvottelukunnassa käsitellään opetussuunnitelmaan tehtävät suurehko muutokset. Arviointivierailulla saadun tiedon mukaan kuluvan talven aikana on tarkoitus viedä neuvottelukunnan käsittelyyn kompetenssit koulutusohjelman opetussuunnitelmassa. Koulutusohjelman johto kertoi, että neuvottelukunnan jäsenet ovat aidosti kiinnostuneet koulutusohjelman kehittämisestä. Esimerkkinä mainittiin neuvottelukunnan jäsenen omaehtoinen yhteydenotto ammattikorkeakouluun rakennusmestarikoulutuksen suunnittelun aloittamisesta.

Itsearviointiraportin mukaan palautetta kootaan valmistuneiden työnantajilta ja valmistuneilta itseltään. Koulutusohjelman opettajat käyvät myös henkilökohtaisia keskusteluja työelämän edustajien kanssa. Koulutusohjelman kaikki opinnäytetyöt tehdään toimeksiantajien tarpeisiin, joten opinnäytetöiden arviointiin osallistuvat ohjaajien lisäksi myös työelämän edustajat.

Vaikuttaa siltä, että neuvottelukunnan osallistumista koulutusohjelman toteutuksen ja tulosten arviointiin voitaisiin tehostaa. Koulutusohjelma voisi raportoida neuvottelukunnalle säännöllisesti toiminnanohjausjärjestelmän tuottaman palautteen tuloksista. Palautteen perusteella sovittavien parantamistoimien osuvuus ja riittävyys voitaisiin arvioida myös neuvottelukunnassa.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijat eivät näe työelämän osallistumista koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin. Opiskelijoille olisi hyvä kertoa nykyistä enemmän opetussuunnitelman rakentumisesta ja työelämäpalautteen hyödyntämisestä opetussuunnitelmatyössä. Arviointimenetelmiä kehitettäessä voitaisiin kokeilla esimerkiksi opinnäytetöiden ja harjoittelujaksojen arvioinnissa menettelyä, jossa arviointi toteutetaan yhteisessä arviointitilanteessa opiskelijan, opettajan ja työelämän edustajan kesken.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Rakennustekniikan koulutusohjelmassa opintojaksojen toteutuksen onnistumista arvioidaan useammalla eri keinolla. Opintojakson keskivaiheella kerätään opiskelijoilta puolivälipalautetta opintojakson toteutuksesta. Palautetta voidaan hyödyntää jo saman opintojakson aikana, jolloin

palaute hyödyttää palautteen antanutta ryhmää. Opintojakson lopussa kerätään palaute koko opintojaksosta. Opintojaksopalaute otetaan huomioon, kun toteutetaan samaa opintojaksoa seuraavan kerran.

Koulutusohjelma toteuttaa tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön toiminnanohjausjärjestelmään kuuluvaa opintojaksopalautekäytäntöä. Arviointivierailulla kävi ilmi, että opintojaksopalaute kootaan kaikilta opintojaksoilta. Palautteeseen liittyy myös hälytysmekanismi: jos tietyistä vastauksista laskettava keskiarvo jää alle sovitun rajan (2,5), tämä johtaa keskusteluun koulutuspäällikön ja asianomaisen opettajan kesken. Johto totesi, että rakennustekniikan koulutusohjelmassa ei ole moniin vuosiin ollut tilannetta, jossa opintojaksopalauteen keskiarvorajan alittuminen olisi johtanut koulutuspäällikön ja opettajan väliseen keskusteluun. Arviointivierailulla saadun tiedon perusteella opintojaksopalaute on toimiva käytäntö. Kaikki haastatellut ryhmät tunnistivat käytännön ja kuvasivat sitä yhdenmukaisesti.

Opiskelijoilla on keskeinen rooli opintojaksopalauteen kokoamisessa. Opiskelijat kokoavat opintojaksopalauteen itse. Luokan vanhin vastaa siitä, että 80 prosenttia vastauksista palautuu. Vastaukset viedään käsiteltäväksi hallintoon, jossa tiedot tallennetaan. Hallinnossa tapahtuva käsittely varmistaa sen, että opettajat eivät voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa käsialan perusteella. Opettajan opintojaksosta saama opintojaksopalauteen tulos kirjataan päiväkirjaan.

Opiskelijoiden on mahdollista antaa myös välitöntä palautetta käydessään keskustelua opetushenkilökunnan kanssa. Arviointivierailulla henkilöstöä ja opiskelijoita haastateltaessa kävi selväksi, että vuorovaikutus koulutusohjelmassa on välitöntä henkilöstön ja opiskelijoiden kesken. Opettajat kuvaavat vuorovaikutusta rehelliseksi: kulisseeja ei pidetä eikä rajoja opiskelijoiden suuntaan vedetä.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Opiskelijoiden oppimista arvioidaan pääasiassa tenttien sekä erilaisten laboratorio- ja harjoitustöiden avulla. Arviointivierailulla korostettiin etenkin tenttien ja erilaisten harjoitustöiden vaikutusta arvosanan muodostumisessa. Ryhmätöitä ja harjoitustehtäviä esitellään tunneilla muille opiskelijoille.

Arviointivierailulla ilmeni, että tunneille osallistuminen (jatkuva näyttö) otetaan huomioon opettajan henkilökohtaisten mieltymysten mukaan. Opiskelijat kokivat, että tunneille osallistuminen ei ole välttä-

mätöntä. Tosin päätoimisten opettajien tunneille osallistuminen nähtiin tarpeelliseksi ja mielekkääksi. Sen sijaan joidenkin sivutoimisten opettajien tunneilla istumista pidettiin hyödyttömänä oppimisen kannalta.

Edelleen kävi ilmi, että koulutuksessa käytettävät oppimistulosten arviointikriteerit ovat opettajakohtaisia. Yleisesti ottaen opiskelijoille opintojakson tulos näkyy vain numeerisessa muodossa. Sanallista palautetta opiskelijoille annetaan lähinnä harjoitustöihin liittyen. Eräs opettajista on käyttänyt tentin palautustilanteessa menettelyä, jossa opiskelijaa on pyydetty esittelemään toisille vastaus, jolla on saatu täydet pisteet. Henkilöstö ja opiskelijat olivat arviointivierailulla yhtä mieltä siitä, että halutessaan opiskelija voi saada kysymällä tarkemman palautteen opintosuorituksestaan.

Jatkossa arviointimenetelmiä voisi monipuolistaa. Opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointit sopisivat esimerkiksi ryhmätöiden arviointiin. Jatkuvan näytön merkitys arvioinnissa olisi hyvä selvittää kaikille osapuolille. Arviointikriteerit tulisi julkilausua ja niitä tulisi yhdenmukaistaa. Opetushenkilökunnan olisi tärkeää tiedottaa opiskelijoille arvioinnin kriteereistä ja laatusokuvauksista.

Oppimistulosten arviointia tullaan kehittämään ammattikorkeakoulussa myös yhteisesti. Tämä tulee vahvistamaan koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen varmistamista. Keskeiset kehittämiskohteet ovat arviointikriteereiden kehittäminen ja opiskelijoiden kompetenssien kehittämisen arviointi koulutuksen aikana.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Itsearviointiraportin mukaan arviointi- ja palautetietoa seurataan, mutta se ei yksinään ohjaa koulutusohjelman kehittämistä. Saadun palautteen lisäksi tulee ottaa huomioon rakennusalan tarpeet ja henkilöstön näkemykset alan kehitystarpeista. Arviointivierailun perusteella näyttää siltä, että kehitystarpeiden käsittelyyn tarvittaisiin enemmän systematiikkaa.

Arviointivierailulla selvisi, että jokaisella opettajalla on velvollisuus vuosittain selvittää, mistä opintojaksosta tulee huonoin palaute. Koulutuspäällikön kanssa käydään keskustelu siitä, miten kyseistä opintojaksoa voisi parantaa. Keskustelussa opettajan on kerrottava omat parantamishdotuksensa. Henkilöstö kertoi haastattelussa, että opettajien kyky käsitellä palautetta ja ottaa siitä opikseen on parantunut ajan kuluessa.

Itsearviointiraportin mukaan myös valmistumisen jälkeisten kyselyjen tulokset käydään läpi koulutusohjelman kokouksissa. Ammattikorke-

koulun yhteinen käytäntö on palautteen kokoaminen opiskelijoilta noin vuosi valmistumisen jälkeen.

Itsearviointiraportissa opiskelijat toivovat, että heidän antamiaan palautteita hyödynnettäisiin. Opiskelijoiden on vaikea nähdä palautteensa vaikutuksia. Arviointivierailulla opiskelijat totesivat, että opiskelijoiden antamaa palautetta on otettu huomioon. Esimerkiksi sähkötekniikkaa oli lisätty opinnoissa opiskelijoiden toivomuksesta. Toisaalta epäiltiin, että esimerkiksi joistakin sivutoimisista opettajista annettua palautetta ei ilmeisesti ole otettu tosissaan. Palautteiden huomioon ottamisesta tulisi viestiä opiskelijoille nykyistä paremmin.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Koulutusohjelma on valinnut seuraaviksi keskeisiksi kehittämiskohteikseen laboratoriotointojen kehittämisen ja palvelutoiminnan laajentamisen, kansainvälisen hanketoiminnan ja opiskelijavaihdon kehittämisen sekä oppimisympäristöjen kehittämisen (mm. tietotekniikka ja oppimista tukevat T&K-projektit). Valitut kehittämiskohteet ovat hyvin linjassa Jyväskylän ammattikorkeakoulun keskeisten kehittämistavoitteiden kanssa.

Itsearviointiraportin perusteella näyttää siltä, että koulutusohjelman kansainvälistyminen on vasta alkuvaiheessa. Aloitettua työtä on syytä jatkaa, jotta kansainvälisyydestä muodostuu luonnollinen osa koulutusta. Arviointivierailun perusteella näyttää siltä, että opiskelijat saavat hyvin tietoa opiskelijavaihtomahdollisuuksista ja heidän osaltaan kansainvälistyminen on lähtenyt liikkeelle. Tärkeimmät kansainvälistymisen muodot ovat opiskelijavaihto ja kansainvälisesti suuntautunut hanketoiminta. Vieraskielistä opetusta ja oppimateriaalia voitaisiin lisätä kotikansainvälistämisen tukemiseksi. Eurooppalaisten kriteerien (eurokoodit) käyttöönotto koulutuksessa tulee aikanaan vahvistamaan valmistuneiden edellytyksiä sijoittua myös kansainvälisiin tehtäviin. Myös henkilöstö on tiedostanut kansainvälistymisen tarpeellisuuden, mutta toistaiseksi kansainväliseen yhteistyöhön ryhtymistä on haitannut päätoimisen henkilöstöresurssin niukkuus koulutusohjelman opetuksen toteuttamisessa.

Arviointivierailun perusteella voidaan todeta, että T&K-työn kytkeminen opetukseen on vielä keskeneräistä. Henkilöstö totesi, että päätoimista henkilöstöä pitäisi olla enemmän, jotta T&K-työhön voitaisiin panostaa nykyistä enemmän. Palautekeskustelussa esitettiin idea projektipankista,

jossa olisi määritelty opiskelijoille tarjottavat tehtävät projekteissa ja niiden laajuus opintopisteinä. Opiskelijoiden haastattelun perusteella vaikuttaa siltä, että toistaiseksi opiskelijoille ei ole osattu tehdä selväksi, mitä hyötyä projekteihin osallistumisesta todella on ja miten heille kertyy opintopisteitä projekteissa työskennellessä.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Ammattikorkeakoulun tarjoamia tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-tukipalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- ura- ja rekrytointipalvelut
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Koulutusohjelmassa hyödynnetään konsernin tukipalveluja vähän. Syynä tähän on koulutusohjelman kokemus siitä, että tukipalvelut eivät palvele heitä perustehtävän toteuttamisessa, vaan he kokevat palvelevansa tukipalveluita. Tämä palvelukulttuurin puuttuminen aiheuttaa hankalia tilanteita ja turhauttaa koulutusohjelman toimijoita. Palveluasenteen tulisi näkyä niin henkilöstölle kuin opiskelijoillekin.

Arviointivierailupäivän keskusteluissa toivottiin mahdollisuutta vaikuttaa asioihin. Tukipalveluiden toivottiin ottavan koulutusohjelman tarpeet paremmin huomioon. Erityisesti viestintäpalveluiden toimintaan oltiin pettyneitä, kun lehti-ilmoittelussa ei ollut otettu riittävästi huomioon koulutusohjelman omaa asiantuntemusta. Koulutusohjelmassa koettiin, että varsinainen markkinointiviestintä on hoidettava itse tukipalvelun keskittyessä perustehtävän kannalta vähemmän olennaisiin asioihin.

Arviointivierailulla toivottiin lisää tukea opetuksen järjestämiseen eli perustehtävän toteuttamiseen. Muut asiat ovat korostuneet liikaa osittain jopa opetuksen kustannuksella. Opetuksen tärkeyden toivottiin kiinnittävän enemmän huomiota.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailujen keskustelujen mukaan opiskelijat eivät tunne tukipalveluja kirjastoa lukuun ottamatta juuri lainkaan, mutta kokevat saavansa tarvitsemansa tiedon tutoreilta, koulutusohjelmasihteeriltä ja opettajilta. Yleisimmin käytettyjä tiedonhankintaväyliä

ovat sähköposti ja kysyminen. Osa opiskelijoista tunsivat myös opinpolkutyötilan R5-ympäristössä.

Koulutusohjelman johto totesi arviointipäivän haastattelussa, että parhaiten yksikön toimintaa tukevat henkilöstö- ja talouspalvelut. Itsearviointiraportissa todetaan koulutusohjelmassa oltavan tyytyväisiä myös opiskelija- ja työterveydenhuollon sekä kirjaston toimintaan.

Arviointivierailulla pohdittiin myös käytössä olevien tietojärjestelmien valintaperusteita. Jotkut ohjelmistot ovat hankalia käyttää. Toisaalta ymmärrettiin, että käyttäjäystävällisiä ohjelmia ei kaikkiiin tarpeisiin välttämättä ole saatavilla. Erityisesti matkalaskutuksessa käytettävä Travel-ohjelmisto todettiin käyttäjän kannalta hankalaksi, mutta tietohallinnosta saatuun tukeen sen käytössä oltiin tyytyväisiä.

Tukipalvelujen vastuualueista ja tehtävistä toivottiin arviointivierailulla lisää tietoa. Koulutusohjelmassa koetaan, että tukipalveluita ei tunneta välttämättä tarpeeksi hyvin ja tämä voi olla yksi syy niiden vähäiseen hyödyntämiseen. Matriisitoimintojen esittely infotilaisuuksissa koettiin hyväksi tavaksi lisätä tietoisuutta. Intranetia ei pidetty hyvänä tapana lisätä tietoa, sillä informaation määrää lisäämällä ei lisätä informatiivisuutta.

Tukipalvelujen ja koulutusohjelman välistä tiedon kulkua ja yhteistyötä tulisi parantaa, jotta koulutusohjelma voisi hyödyntää tarjolla olevia tukipalveluja entistä laajemmin. Tukipalvelujen tulisi toimia entistä asiakaslähtöisemmin, ja yhteistyön tiivistämiseen tulisi kiinnittää huomiota. Esimerkkinä tästä koulutusohjelmassa toivottiin palaveriajoista keskustelemista niin, että opetus voitaisiin järjestää hyvin palaverista huolimatta. Tällä hetkellä kokemus on, että palaveriajat ilmoitetaan ilman yhteistä sopimista. Myös toisen työn kunnioittamista pidettiin tärkeänä ja toivottiin, että sitä olisi puolin ja toisin enemmän. Tukipalvelujen vastuualueista ja tehtävistä sekä ajankohtaisista asioista kertomista on hyvä jatkaa infotilaisuuksissa.

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Avoimuus ja hyvä henki

Koulutusohjelmassa vallitsee hyvä oppimisilmapiiri. Päätoimisten opettajien panos on merkittävä avoimen ja hyvähenkisen ilmapiirin luomisessa: opetuksessa on keskusteleva ote ja opiskelijoiden on helppo lähestyä opettajia.

Osaava päätoiminen henkilöstö

Koulutusohjelmassa on päästy hyvään tulokseen (hyvä panos/tuotosuhde) pitkälti kahden päätoimisen opettajan ansiosta. Opettajat ovat osoittaneet olevansa venymiskykyisiä ja sitoutuneita työhönsä. Opiskelijat arvostavat päätoimisen henkilöstön antamaa opetusta.

Työelämäyhteydet

Opintojen sisällöt ja ajoitus on laadittu valtakunnallisen elimen laatimien suositusten mukaan. Koulutusohjelman neuvottelukunta toimii aktiivisesti koulutuksen kehittämiseksi. Opintoihin liittyvät harjoittelut suoritetaan työmailla työelämän ohjauksessa. Kaikki opinnäytetyöt tehdään työelämän toimeksiannosta. Koulutusohjelmasta valmistuneet ovat sijoittuneet suuressa määrin alueen työelämään, ja koulutusohjelman henkilöstön kontaktit työelämän edustajien kanssa ovat jatkuvia. Sivutoimiset opettajat tuovat ajantasaista työelämän näkökulmaa opetukseen.

Tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön palautejärjestelmän hyödyntäminen

Koulutusohjelmassa hyödynnetään ansiokkaasti opiskelijapalautejärjestelmää. Opintojaksopalautetta kootaan kattavasti ja systemaattisesti (hälytysrajat, korjaavat toimenpiteet). Kehitettävät opintojaksot valitaan opintojaksopalautteen perusteella. Opintojaksopalautejärjestelmä on kaikille tuttu, ja opiskelijoilla on keskeinen vastuu palautteen kokonaisuudessa.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Henkilöstöressurssien kehittäminen

Koulutusohjelman henkilöstörakennetta tulisi kehittää. Päätoimisten opettajien määrä on vähäinen suhteessa sivutoimisten opettajien määrään, mikä lisää koulutusohjelman haavoittuvuutta. Sivutoimisten opettajien antamassa opetuksessa on liian suuret tasoerot. Riittävän laatutason varmistamiseen kannattaa kiinnittää huomiota.

Pedagogisten ratkaisujen kuvaaminen ja laajentaminen T&K-työn suuntaan

Koulutusohjelman pedagogisten ratkaisujen kuvaamisessa on puutteita, vaikka opettajilla selvästikin on toimivia pedagogisia käytäntöjä. Virtuaaliopintojen tarjoamia mahdollisuuksia ei hyödynnetä riittävästi. Kannattaisi pohtia, mitä osia nykyisestä tarjonnasta voitaisiin toteuttaa verkkoversiona. Koulutusohjelmaan kuuluvia teoreettisia oppisisältöjä voitaisiin viedä lähemmäs käytäntöä T&K-työn avulla. Projektien tarjoamien opiskelumahdollisuuksien tunnistamiseen ja opiskelijoille ymmärrettäväksi tekemiseen kannattaa kiinnittää huomiota. Koulutusohjelmaan integroidun T&K-työn organisointimallin toimivuutta kannattaisi arvioida.

Uraohjauksen kehittäminen

Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien (HOPS) käyttöä opintojen ja uran suunnitteluvälineenä kannattaa lisätä. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla voidaan tehdä näkyväksi opiskelijoiden omat ajatukset, jolloin ohjausta on helpompi kohdentaa sitä tarvitseville. Opin- näytetyön prosessi ja aikataulutus olisi hyvä toteuttaa yhdenmukaisesti kaikille opiskelijoille. Harjoittelun tavoitteiden määrittystä ja tavoitteiden selvittämistä harjoittelupaikoille olisi syytä terävöittää.

Kansainvälistymisen laajentaminen

Opiskelijavaihdon ja projektien osalta hyvin käynnistynyttä kansainvälistymistä kannattaa jatkaa ja laajentaa. Kompetenssipohjaisen opetussuunnitelman rakentamiseen on syytä keskittyä aiempaa enemmän. Vieraskielistä opetusta olisi hyödyllistä järjestää muissakin kuin kaikille pakollisissa opinnoissa. Henkilöstön kansainvälistymistä olisi syytä lisätä, ja kansainvälinen henkilöstövaihto olisi tarpeen käynnistää.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Ammattikorkeakoulun tukipalveluja tulisi kehittää koulutusohjelmien tarpeet paremmin huomioon ottaviksi. Käytännössä tämä merkitsee mm. koulutusohjelmien asiantuntemuksen arvostamista koulutusohjelmia koskevissa päätöksissä, koulutusohjelmalle annettavia riittäviä reagointiaikoja pyydettyjen tietojen toimittamiseen, sovittelua palaveriaikojen loppuun lyömisessä sekä ystävällistä ja auttamishaluista palvelua myös opiskelijoille.

Koulutusohjelmien ristiinarvioinnissa käytettäviä käsitteitä (ristiinarvioinnin teemat ja arviointikysymykset) tulisi selkiyttää niin, että eri osapuolten olisi ne helpompi ymmärtää.

Hoitotyön koulutusohjelman ristiinarviointi

Mikko R. Salminen

Tero Janatuinen

Tari Aho

Eva Halme

Soili Partanen

Tuija Rautio

Janne Nieminen

1 Hoitotyön koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Sairaanhoitajakoulutuksen perinteet alkavat Keski-Suomessa vuodesta 1954. Hoitotyön koulutusohjelmassa voi valmistua sairaanhoitajaksi ja suuntautua lisäksi kättilö- tai terveydenhoitotyöhön. Ammatillinen osaaminen perustuu laaja-alaiseen, monitieteelliseen tietoperustaan ja käytännölliseen osaamiseen. Tietoperustana on hoitotiede ja muiden tieteiden tieto sen kanssa vuorovaikutuksessa. Sairaanhoitajan työ on monella tavoin murroksessa. Työn vaativuus ja vastuu kasvavat jatkuvasti tehtävänsiirtojen ja ammattiryhmien välisen työnjaon uudistamisen myötä. Samoin työn haasteellisuutta lisäävät asiakkaiden/potilaiden aktiivisuuden, osallistumisen ja laatu-tietoisuuden lisääntyminen ja teknologian tuomat mahdollisuudet (esim. nettiohjaus).

Hoitotyön koulutusohjelman opetussuunnitelman lähtökohtana ovat valtakunnalliset ja kansainväliset sairaanhoitajakoulutuksen määräykset sekä alueen työelämän tarpeet. Koulutusta ja tavoiteltavaa ammatillista osaamista säädellään monin tavoin. Opetussuunnitelman kehittämistä ovat ohjanneet mm. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/36EY yleissairaanhoitajien vastaavan sairaanhoitajan ja kättilön koulutuksille. Lisäksi koulutusohjelma on osallistunut opetusministeriön Terva-hankkeeseen, jossa kullekin terveysalan tutkinnolle on määritelty osaamisen ja opintojen rakenteiden vähimmäisvaatimukset. Opetussuunnitelmassa on otettu huomioon kansallisten terveysohjelmien tavoitteet sekä mahdollisuudet olla mukana kansainvälisessä toiminnassa.

Sairaanhoitajakoulutuksen työelämävastaavuudesta on huolehdittu tutkimustoiminnalla ja yhteistyöllä alueen työelämän kanssa. Syksyllä 2002 aloittaneet opiskelijat käynnistivät opiskelunsa uudistetun opetussuunnitelman mukaisesti. Tämä opetussuunnitelma tehtiin SURAKE-hankkeessa alueen työelämän, opettajien ja opiskelijoiden yhteistyönä. Viimeisin kehittämisprosessi (OPS 2005) on ollut siirtyminen eurooppalaiseen opintojen mitoitukseen ja osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan. Tässä yhteydessä opetussuunnitelman rakenteeseen tai sisältöihin ei tehty kovin suuria muutoksia, koska äskettäin oli yhteistyöprosessina

laadittu opetussuunnitelma, jonka koettiin vastaavan hyvin koulutukselle asetettuihin haasteisiin.

Vuonna 2005 hoitotyön koulutusohjelmassa opiskeli 454 opiskelijaa nuorten koulutuksessa ja 38 opiskelijaa aikuisten koulutuksessa. Koulutusohjelmasta valmistui 76 opiskelijaa. Päätoimisia ja sivutoimisia opettajia koulutusohjelmassa oli 34.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Hoitotyön koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutusyksikön johtaja Mikko R. Salminen ja jäsenenä henkilöstöpäällikkö Tari Aho, koulutus-päällikkö Eva Halme, opiskelijakunnan edustaja Janne Nieminen, lehtori Soili Partanen ja lehtori Tuija Rautio. Sihteerinä toimi laatupäällikkö Tero Janatuinen.

Arviointiryhmä antoi koulutusohjelmalle ohjeet ristiinarvioinnin toteutukseen 30.8.2006. Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 27.9.2006. Itsearviointiraportin liitteenä toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi, lainauksia opiskelijoiden tekemistä itsearvioinneista ja opettajien tekemät itsearviointit.

Itsearviointiin osallistuivat kaikki koulutusohjelmayksikön opettajat ja kahden ryhmän opiskelijat (SHO4SR2 sekä SHO3S1). Opettajat tekivät arvioinnin ryhmätöinä kokouksessa 11.9.2006. Opiskelijat vastasivat kysymyksiin verkkokyselyä, joka toteutettiin Digium-ohjelmistolla. Kysely osoitettiin 88:lle kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijalle. Heistä vastasi 34 (38,6 %).

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 8.11.2006. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikön johtaja Eila Latvala, koulutus-päällikkö Pirkko Hautala, yliopettaja Pirjo Tiikkainen, lehtori Lea Leiwo ja suunnittelija Eija-Mari Heikkilä. Henkilöstöstä haastateltiin yliopettaja Hanna Hopia, lehtori Marjo Palovaara, lehtori Hannele Tyrväinen, päätoiminen tuntiopettaja Irene Hartikainen, päätoiminen tuntiopettaja Sirpa Tuomi ja opintosihteerit Mia Mononen. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat Atte Kukkurainen, Virpi Leppänen, Pirjo Niittylä ja Lotta Tiikkainen.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjel-

massa kommentoitavana asiavirheiden osalta 13.–18.12.2006. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 19.12.2006. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään marras-joulukuussa 2007.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman toteutuksessa on otettu huomioon ammattikorkeakoulun tavoitteet. Opetuksessa tavoitellaan kansainvälisyyden, yrittäjyyden, aluekehityksen sekä T&K-toiminnan edistämistä. Johto ilmaisi arviointivierailulla, että strategioihin liittyviä toimenpiteitä tarkastellaan koulutusohjelmakohtaisesti. Aiemmin on tehty toimintasuunnitelmia budjettikausittain. Arviointiajankohtaan mennessä uutta toimintasuunnitelmaa ei ollut vielä tehty. Olemassa olevina kirjallisina dokumentteina johto mainitsi kansainvälisyysstrategian sekä tutkimus- ja kehitystyön strategian. Henkilöstö korosti haastattelussa kansainvälisyysstrategiaan liittyviä asioita. Opiskelijoista osa muisti viisista puhutun, mutta tarkemmin ei strategisia linjauksia tunnettu.

Kansainvälisyys ilmenee itsearviointiraportin mukaan englanninkielisen opiskelumateriaalin käytössä ja kansainvälistymis- sekä opettaja- ja opiskelijavaihtomahdollisuuksien tarjoamisena kaikille opiskelijoille. Arviointivierailulla johto totesi, että opiskelija- ja henkilövaihto toimii hyvin ja uusia vaihtoon haluavia opettajia on runsaasti. Perinteet englanninkielisen koulutuksen järjestämisessä ovat pitkät: yhteistä opetussuunnitelmaa lähdettiin tekemään Prestonin yliopiston kanssa vuonna 1996. Kuluvana syksynä on Prestonin yliopistosta saatu kaksi vierailevaa opettajaa, joiden opetukseen myös suomenkielisessä koulutuksessa olevilla on mahdollisuus osallistua. Vuonna 2008 on suunniteltu käynnistettäväksi uusi Nursing in International Fields (30 op) -suuntautuminen. Arviointivierailulla selvisi, että koulutusyksikössä on järjestetty kansainvälisiä kesäkouluja, joihin ei kuitenkaan ole saatu riittävästi mukaan alueen työelämän edustajia.

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman opettajille on tarjottu koulutusta yrittäjyydestä. Jokainen yrittäjyydestä kiinnostunut opiskelija voi laatia henkilökohtaisen opintosuunnitelman yrittäjyyteen. Arviointivierailulla johto totesi, että yrittäjyyden edistäminen on alkutekijöissään, mutta opetussuunnitelmaan on saatu rakennettua yrittäjyyspolku.

Itsearviointiraportin perusteella yrittäjyysopinnoissa hyödynnetään pääosin muiden koulutusyksiköiden tarjontaa. Yritysyhteyksiä on haettu hyvinvointiyrittäjyyttä edistävässä wEntre-hankkeessa. Johdon arviointivierailulla esittämän arvion mukaan koulutusohjelmalla on kontakteja arvioilta 15 yritykseen. Johto kertoi, että verkostossa on pääasiassa muita kuin sairaanhoitoon keskittyneitä yrityksiä, mutta yhteistyökumppaneita haluttaisiin enemmän hoitotyötä tekevästä yrityksistä.

Aluekehitystä koulutusohjelmassa tuetaan itsearviointiraportin mukaan sijoittamalla opiskelijoiden harjoittelut koko Keski-Suomen alueelle ja kytkemällä opinnäytetöitä alueellisiin hankkeisiin. Lisäksi avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaa on lisätty ja työvoimahallinnon kanssa on toteutettu muuntokoulutusta alueellisiin tarpeisiin. Arviointivierailulla selvisi, että ulkomaisen työvoiman työllistymistä Keski-Suomeen on edistetty järjestämällä muuntokoulutus ulkomailla sairaanhoitajakoulutuksen suorittaneille.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelmassa vallitseva aluekehitysnäkemyksen korostaa liiaksi opiskelijoiden harjoittelun ja opinnäytetöiden merkitystä. Koulutusohjelman alaan kuuluvan henkilöstövetoisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan merkitystä ja määrää aluekehitystyössä tulisi kasvattaa.

2.2 Yksikön omat strategiat ja toimintasuunnitelmat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportin mukaan henkilöstörekrytoinneilla tuetaan yksikön strategioiden ja painopistealueiden toteutumista. Yhdeksi painopistealueeksi on valittu ikääntyminen, joka näkyy punaisena lankana koulutusohjelman kaikissa yhteisissä ammattiopinnoissa. Arviointivierailulla johto mainitsi sosiaali- ja terveysalan painopisteiksi ikääntymisen, mielenterveyden, yrittäjyyden ja eWelfaren¹. Johdon mukaan painopistealueita edistetään sisäisissä kehittämishankkeissa, joita on kolme. Hankkeet liittyvät pedagogiseen kehittämiseen, T&K-toimintaan ja strategisen johtamisen kehittämiseen. Arviointivierailulla johto kertoi, että koulutusyksikössä strategioita käsitellään johtoryhmässä, laajennetussa johtoryhmässä, suunnittelukokouksissa, koulutusohjelmien kokouksissa ja henkilökohtaisissa suunnittelu- ja kehityskeskusteluissa. Henkilöstölle järjestetään myös painopisteiden mukaisia koulutuspäiviä (esim. yrittäjyysosaaminen).

---

¹ Kyseessä on ICT-tekniikan hyödyntäminen sairaanhoidossa.

Vuonna 2005 koulutusohjelman keskimääräinen opiskeluaika vuosina oli hieman pidempi kuin kaikkien ammattikorkeakoulujen sairaanhoitajakoulutuksessa keskimäärin. Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa on kehitetty tutorointia, jotta opiskelijat valmistuisivat ohjeajassa. Arviointivierailulla opiskelijat totesivat, että tutor-opettajilta saa tukea ja ohjausta tarvittaessa.

Koulutusohjelmassa on kehitetty virtuaaliopintoja, ja niitä pyritään lisäämään edelleen. Virtuaaliopintoja on runsaasti: vuonna 2005 suoritettiin koulutusohjelmassa koko ammattikorkeakoulun virtuaaliopinnoista 12 prosenttia (1789 opintopistettä).

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Itsearviointiraportissa koulutuksen kansainvälistymistä tukevaa kehittämistyötä kuvataan jokapäiväiseksi. Keinoina kansainvälistymisessä ovat ulkomaalaiset ja vieraskieliset vierailijat ja luennoitsijat, englanninkielinen opetus ja kansainvälistymistä tukevat opintojaksot. Lisäksi suomenkielisissä ryhmissä on paljon ulkomailla tutkinnon suorittaneita. Myös muuntokoulutusta on järjestetty ulkomailla sairaanhoitajakoulutuksen suorittaneille.

Arviointiryhmän käsityksen mukaan yhteistyö Prestonin yliopiston kanssa on korostunut pitkään koulutusohjelman kansainvälisessä yhteistyössä. Kansainvälinen toiminta on painottunut opiskelija- ja opettajavaihtoon. Arviointivierailulla henkilöstön haastattelussa ilmeni, että koulutusohjelmalla on pyrkimys kansainvälisten verkostojen kehittämiseen osaamisen ja projektitoiminnan vahvistamiseksi.

Sairaanhoitajakoulutuksen laajuus ja sisältö ovat yhteneväisiä EU:n alueella. Koulutuksessa noudatetaan EU-direktiivejä. Arviointivierailulla johto kertoi, että direktiiveillä määritellään teoriaopintojen minimilaaajuus, tietyt vaadittavat opetussisällöt, harjoittelun laajuus ja tiettyjen hoitotoimenpiteiden suoritusmäärä koulutuksen aikana. Direktiivit koskevat ensisijaisesti yleissairaanhoidosta vastaavia sairaanhoitajia ja kättilöitä. Direktiivien mukainen koulutus antaa pätevyyden toimia koulutusta vastaavissa tehtävissä koko EU:n alueella. Muihin eurooppalaisiin maihin verraten johto arvioi, että suomalaisen koulutusmallin on helpompi sopeutua direktiivien vaatimuksiin.

Itsearviointiraportin mukaan sairaanhoitajakoulutuksen laadun kehittämisenä hyödynnetään ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjes-

telmään kuuluvia menettelyjä. Raportissa mainitaan koulutusohjelmien EFQM-itsearviointit, ristiinarviointi sekä prosessien auditoinnit.

EU-direktiivit muodostavat hyvän lähtökohdan koulutuksen kansainvälisen laatutason varmistamiselle. Arviointiryhmän käsityksen mukaan koulutusohjelmalla olisi kansainvälisessä yhteistyössään mahdollisuus etsiä muitakin keinoja kansainvälisen laatutason määrittelyyn ja kilpailukyvyyn kehittämiseen.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi

Itsearviointiraportin mukaan työelämäyhteistyö on koulutusohjelmassa keskeisessä asemassa. Vuonna 2005 on käynnistetty hoitotyön neuvottelukunta uudeksi alueelliseksi keskustelufoorumiksi. Koulutusohjelmassa on jo pitkään järjestetty opiskelijaohjauksen yhteistyöiltapäiviä alueen työelämän kanssa. Koulutusohjelma on osallistunut myös sairaanhoitopiiriin sairaanhoitajien rekrytointiprosessiin.

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelman kehittämisessä otetaan huomioon kansainväliset ja valtakunnalliset linjaukset. Opetussuunnitelmassa on otettu huomioon Arenen ECTS-projektin mukaiset kompetenssimäärittelyt. Itsearviointiraportissa todetaan, että ajankohdattiin kysymyksiin vastataan nopeasti. Esimerkkinä mainitaan lääkehoitopassin työstäminen opiskelijoille sosiaali- ja terveysministeriön uuden lääkehoito-ohjeistuksen mukaisesti. Arviointivierailulla johto arvioi koulutusohjelman olevan etulinjassa joissakin valtakunnalliseen kehittämiseen liittyvissä asioissa.

Koulutuksen työelämävastaavuutta arvioitaessa käytetään hyväksi myös laadunvarmistusjärjestelmään kuuluvaa palautetta valmistuneilta opiskelijoilta. Opintokokonaisuuksien sisältöä ja työmenetelmiä tarkistetaan vuosittain palautteiden pohjalta. Johto kertoi arviointivierailulla, että palautteita käsitellään koulutusohjelmien kokouksissa, johtoryhmässä ja laatutiimissä. Koulutusohjelman kokouksissa sovitaan tarvittavista toimenpiteistä.

Arviointivierailun haastattelussa kävi ilmi, että opiskelijat arvostavat erityisesti ulkopuolisten asiantuntijaluonnoitsijoiden antamaa opetusta. He tuovat koulutukseen ajantasaista työelämän asiantuntemusta. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan opettajien asiantuntemuksen ajantasaisuudessa on sen sijaan vaihtelua. Opiskelijoiden mielestä osa opettajista päivittää tietojaan selvästi muita aktiivisemmin.

Koulutusohjelman neuvottelukunta on toiminut vasta niin vähän aikaa, että arviointiryhmä ei pysty arvioimaan neuvottelukunnan merkitystä koulutusohjelman tavoitteiden päivittämisessä. Arviointiryhmän mielestä koulutusohjelman kannattaa tavoitella laajamittaista neuvottelukunnan hyödyntämistä. Samalla on hyvä varmistaa riittävä valtakunnallisen näkemyksen tuominen neuvottelukuntatyöskentelyyn.

2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportissa todetaan, että opetussuunnitelmatyö pohjautuu Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja koulutusohjelman strategioihin, visioihin ja missioihin. Opetussuunnitelmaan vaikuttavat myös kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö, kuten terveysalan tutkintojen sisältöjä määritellyt Terva-hanke ja Prestonin yliopiston kanssa suunniteltu European Nursing Module. Koulutusohjelman opetussuunnitelmia valmistellaan yhteistyössä useamman tahon kanssa. Koulutusohjelmayksikön suunnittelupäivät johtoryhmälle ja laajennetulle johtoryhmälle, työelämäkumppanien mielipiteiden kuuntelu sekä koulutuspäälliköiden väliset keskustelut luovat pohjan suunnittelutyölle.

Arviointivierailun perusteella voidaan todeta, että opiskelijat voivat vaikuttaa opetussuunnitelmiin lähinnä vain palautetta antamalla. Tosin vuonna 2005 aloittaneessa koulutusohjelman neuvottelukunnassa on myös opiskelijajäsen. Opiskelijoita on pyydetty mukaan myös koulutusohjelman kokouksiin, mutta opiskelijoiden osallistuminen on ollut vähäistä.

Arviointivierailulla sai selvän käsityksen siitä, että EU-direktiivit ohjaavat voimakkaasti opetuksen suunnittelua. Käytännössä suunnittelutyö ilmeisesti toimii hyvin.

2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa on selkeä ja toimiva työnjako opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinnassa. Koulutuspäällikkö laatii ASIO-järjestelmään ryhmäkohtaisen tarjonta- ja toteutussuunnitelman, jonka opintokokonaisuuksien vastuu- ja tutoropettajat tarkastavat. Opintojen etenemissuunnitelman vuosittainen tarkastus on myös hyvä käytäntö.

Etenemissuunnitelman mahdollistama opintojen ristiin valitseminen eri koulutusohjelmista tai yksilöllisten valintojen mahdollisuus eivät käy-

neet selväksi itsearviointiraportista. Arviointivierailun perusteella selvisi, että yksilöllisiä valintoja on mahdollista tehdä, mutta käytännössä opintojen aikataulutus ei tätä tue. Arviointivierailulla johto kertoi, että aina silloin tällöin opintojaksojen tarjonnassa on niukkuutta, jolloin opiskelijat joutuvat kilpailemaan paikoista. Opiskelijoiden näkemyksen mukaan työjärjestys on pitkälti valmiiksi annettu eikä yksilöllistä valinnanvaraa ole kovin paljoa. Pääsääntöisesti opinnot etenevät opiskelijoilla yhtä tahtia, mutta joukkoon mahtuu tietysti aina ns. oman polun kulkijoita. Myös harjoittelujaksojen valinnoilla on mahdollista suunnata opintojaan. Opiskelijat kertoivat kuitenkin, että harjoittelupaikoista käydään välillä kovaakin kilpailua. Tämä varmasti rajoittaa opiskelijoiden mahdollisuuksia suunnata opiskeluaan harjoittelun avulla.

Suomenkielisen sairaanhoitajakoulutuksen rinnalla toteutetaan englanninkielistä Degree Programme in Nursing -koulutusohjelmaa. Opiskelijat voivat valita englanninkielisen koulutusohjelman opintojaksoja, mutta arviointivierailulla opiskelijat ja henkilöstö kertoivat, että opintojen ajoituksen vuoksi niiden valitseminen on käytännössä usein hankalaa. Haasteena on opiskelijoiden ohjaaminen englanninkielisten opintojaksojen valintaan sekä opetusaikataulujen organisointi niin, että suomenkielisten opiskelijoiden osallistuminen englanninkieliseen opetukseen olisi käytännössä mahdollista.

2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelma ohjaa opintokokonaisuuksien ja -jaksojen suunnittelua. Opintokokonaisuustiimit ovat päävastuussa opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelusta. Kansainvälisyyteen painottuminen ja kansainvälisyyden kehittäminen näkyvät opintokokonaisuuksien suunnittelussa.

Opiskelijat toivoivat teoreettiseen opetukseen enemmän työelämälähtöisyyttä ja käytännönläheisyyttä. Haastatteluissa he nostivat esille sen, että käytännön taitoja oppii erityisesti harjoittelussa. Henkilöstö totesi koulutusohjelmassa olevan runsaasti ammattitaitoa edistävää harjoittelua. Se kattaa kolmanneksen koko opiskeluajasta.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opintojakso- ja opiskelijapalautteiden huomioon ottamista tulisi tehostaa. Palautetta on kuitenkin otettu huomioon, ja sen perusteella on tehty muutoksia opetuksen toteutukseen. Esimerkiksi opintojen kuormittavuutta on tarkistettu palautteiden pohjalta.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Hoitotyön koulutusohjelman itsearviointiraportissa esitetään, että Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja sosiaali- ja terveystieteiden linjaukset ohjaavat opetuksen toteuttamista. Strategisia linjauksia on kuvattu edellä koulutuksen suunnittelun yhteydessä luvussa 2.1.

Henkilöstön sitoutumista laadukkaaseen toimintaan osoittaa itsearviointiraportissa esiin nostettu kysymys siitä, millaisella pedagogisella perusteella virtuaalisia opintoja tulisi toteuttaa. Arviointivierailun yhteydessä tarve käydä keskustelua virtuaaliopetuksen pedagogisista perusteista nousi vielä vahvemmin esille. Koulutusohjelman johdon keskustelussa pedagogisia perusteluja ei noussut selkeästi esiin. Kuitenkin perusteltu virtuaaliopintojen tarjonta edellyttää henkilöstön esiin nostamaa keskustelua pedagogisista perusteluista. Erityisen merkittäväksi tämän tarpeen muodostivat opiskelijoiden näkemykset virtuaaliopinnoista.

Arviointivierailun yhteydessä opiskelijat toivat varsin voimakkaasti esiin negatiiviset näkemyksensä virtuaaliopinnoista. He kokivat, että ammattiaineopintoja toteutetaan liian paljon virtuaalisesti. Virtuaaliopintoina oli myös sellaisia opintoja, jotka eivät heidän mielestään sopineet verkkoympäristössä toteutettaviksi. Opiskelijoiden varsin vastuuntuntoista asennetta kuvaa kommentti siitä, että verkkoa voi toki hyödyntää, mutta virtuaaliopinnot eivät saisi olla keino suorittaa helppoja opintopisteitä.

Arviointivierailun yhteydessä henkilöstö totesi, että sosiaali- ja terveystieteiden työ on vuorovaikutteista. Virtuaaliopinnot eivät heidän mukaansa sovi kädentaitojen opettamiseen, keskusteluun esimerkiksi eettisistä kysymyksistä eivätkä laboratorio-opetukseen. Virtuaaliopetuksen kehittämiskohteeksi henkilöstö nosti dialogisuuden lisäämisen, eli virtuaaliopetuksessa tulisi kehittää vuorovaikutteisuutta. Esimerkkinä monipuolisesta virtuaaliopetuksen kokeilemisestä on hoitotyön koulutusohjelman Nettineuvola, jossa ohjausta toteutetaan verkossa.

Virtuaaliopinnoista keskusteltaessa esiin nousi kysymys, onko tarkoituksenmukaista toteuttaa kokonaisia opintojaksoja puhtaasti virtuaalisena vai olisiko järkevämpää rakentaa virtuaaliopintoja vain osaksi

opintojaksokokonaisuutta. Tämä korostaisi ajatusta käyttää jokaisessa tilanteessa aina sopivinta menetelmää sen sijaan, että pyritään itseisarvona virtuaaliseen toteutukseen.

Arviointivierailun aikana käydyssä keskustelussa henkilöstö piti pedagogisesti perusteltuna massaluentojen siirtämistä virtuaaliopinnoiksi. Lisäksi todettiin, että virtuaalitoteutuksesta voisi olla hyötyä lääkelaskennassa. Lääketieteen opinnoissa luennoitsijoiden vaikeaa saatavuutta voitaisiin helpottaa virtuaaliopinnoilla.

Henkilöstö toi esiin myös sen, että virtuaaliopetuksen toteuttaminen on kiinteästi yhteydessä siihen, miten opettajat osaavat hyödyntää verkkoympäristöä. Verkkopedagogiikan käyttöympäristönä toimivaan R5-ohjelmiston tekniseen käyttöön henkilöstö koki saaneensa riittävästi koulutusta, mutta virtuaaliympäristön hyödyntäminen edellyttäisi nykyistä parempia pedagogisia oivalluksia, jotta virtuaaliopintojen laajemmalle käytölle löytyisi riittävät perusteet.

Hoitotyössä on yhä enemmän käytössä tietoverkkoja ja tietojärjestelmiä. Arviointiryhmän kysyessä harjaannuttaako virtuaalinen oppimisympäristö työelämän verkossa työskentelyn rutiineihin, opiskelijat totesivat, että nämä valmiudet syntyvät muutenkin normaalien opintojaksojen edellyttämän tiedonhakemisen ja työskentelyn yhteydessä. Keskusteluissa opiskelijat totesivat, että opintojakson voi suorittaa verkossa olematta aikaan tai paikkaan sidoksissa, mutta harjoitukset on palautettava kirjallisina henkilökohtaisesti. Arviointiryhmä esittää kehittämiskohteeksi verkko-opintojen johdonmukaisuuden kehittämistä.

Raportin perusteella arviointiryhmälle muodostui käsitys siitä, että koulutusohjelman rakenne on melko tarkoin määritelty eikä opiskelijoille jää merkittävästi mahdollisuuksia henkilökohtaistaa opintosuunnitelmiaan eikä poimia muiden koulutusalojen opintoja. Arviointivierailun yhteydessä sekä johto että henkilöstö toivat vahvasti esiin sen, kuinka hoitotyötä määrittelevät EU-direktiivit asettavat hyvin sitovat rajoitteet koulutusohjelman toteutukselle. Kuitenkin arviointiryhmälle jäi epäselväksi, kuinka kattavasti nämä direktiivit opetussuunnitelmaa säätelevät. Voiko olla niin, että opintoihin olisi sisällytettävissä jonkin verran nykyistä enemmän valinnaisuutta? Nykyisessä toteutusmallissa opintojen suuntaaminen toteutuu pääasiassa harjoittelupaikkojen valinnalla.

Itsearviointiraportissa todetaan, että sosiaali- ja terveystieteiden pakollisten ja valinnaisten opintojen tarjonta on ajoittain niukkaa, jolloin opiskelijoiden henkilökohtaiset opintosuunnitelmat eivät toteudu. Arviointivierailun aikana opetustilojen ja -henkilöstön saatavuus sekä riittävien ryhmäkokojen muodostaminen täsmentyivät niukkuuden syyksi.

Arviointiryhmä pitää koulutusohjelman vahvuutena opetuksen järjestämistä siten, että yksikön valitsemat strategiset painopisteet – ikäänntyminen, yrittäjäyys, mielenterveyden edistäminen ja kansainvälisyys – on läpäisyperiaatteella sijoitettu osaksi oppimista. Henkilöstö nosti esiin tarpeen jatkaa edelleen keskustelua siitä, miten strategioiden toteuttaminen niveltyy osaksi opettajien työtä. Painopisteet näkyivät selvästi myös arviointivierailun aikana. Erityisesti nousi esiin koulutusohjelman vahva kansainvälisyys, josta kaikki haastatellut ryhmät viestivät johdonmukaisesti.

Itsearviointiraportissa korostetaan konstruktivistista ja yhteistoiminnallista oppimisenäkemyksiä. Oppija nähdään aktiivisena toimijana, jolle pyritään opintojen myötä luomaan mahdollisuudet elinikäiseen oppimiseen. Itsearviointiraportin mukaan oppimiseen liittyviä näkemyksiä tarkistetaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisen strategian valmistuttua.

Koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan, että jokainen opintokokonaisuus toteutetaan siten, että jakson yhteydessä teoriaopetuksen jälkeen on heti siihen liittyvä harjoittelujakso. Tämä sekä harjoittelupaikkojen järjestely nähdään arviointiryhmässä vahvuutena. Itsearviointiraporttiin pohjautuen arviointiryhmän mielestä kehittämiskohteena voisi olla harjoittelupaikkojen hankinta entistä voimakkaammin myös Keski-Suomen ulkopuolelta. Raportin mukaan ainakin mielenterveyshoitotyön ja lastenhoitotyön osalta tähän olisi välitöntä tarvetta. Arviointivierailun yhteydessä johto totesi, että eri ammattikorkeakoulujen kesken on sovittu harjoittelupaikkojen alueellisesta jaosta. Jako perustuu sosiaali- ja terveysalan suureen harjoittelupaikkojen tarpeeseen, minkä vuoksi yhteinen valtakunnallinen koordinointi on välttämätöntä.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin perusteella yhdeksi koulutusohjelman vahvuudeksi nousee opiskelijoiden ohjausjärjestelmä. Opiskelijalle on osoitettu tutor-opettaja sekä -opiskelijat. Näiden lisäksi opiskelijoiden oma ryhmä osallistuu ohjausprosessiin. Ohjaukseen liittyvien opintojaksojen lisäksi jokaisen opiskelijan kanssa käydään ohjauskeskustelu joko henkilökohtaisesti tai pienryhmissä lukukausittain.

Ohjaus jatkuu koko opiskelun ajan, minkä arviointiryhmä näkee koulutusohjelman selkeänä vahvuutena. Myös urakansio ja sähköinen HOPS esiintyvät arviointiryhmän näkökulmasta koulutusohjelman vahvuuksina. Sen sijaan itsearviointiraportissa osa opiskelijoista toteaa, että henkilökohtaisella tasolla ohjaus on ollut sekavaa, ristiriitaista, osin kaavamaista ja autoritaarista. Haastattelussa opiskelijat totesivat saaneensa riittävästi ohjausta. Arviointivierailun perusteella näyttää siltä, että ohjauksen saatavuus pohjautuu suuresti opiskelijoiden oma-aloitteisuuteen.

Kehittämiskohteeksi itsearviointiraportin pohjalta nousee opiskelijoiden urasuunnittelu. Raportista arviointiryhmälle syntyi vaikutelma, että opetussuunnitelmassa on todellista valinnaisuutta niin vähän, etteivät opiskelijat koe HOPSia ja erityisesti urasuunnitelmaa merkityksellisenä oman opiskelun suunnittelun välineenä. Arviointivierailun yhteydessä erityisesti opiskelijat toivat esiin sen, että henkilökohtaisella opintosuunnitelmalla voi vaikuttaa vain opintojaksojen keskinäiseen ajoitukseen, ei vaihtoehtoihin opintojaksoihin. Johdonmukaisesti he tämän pohjalta toivat esiin myös urasuunnittelun vähäisen merkityksen.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella arviointiryhmälle muodostui käsitys, että hoitotyön koulutusohjelman harjoittelu on järjestetty erittäin järjestelmällisesti. Arviointivierailun aikana näkemys vahvistui entisestään. Lähes kaikki harjoittelut pohjautuvat harjoittelupaikkojen kanssa tehtyihin pitkäaikaisiin sopimuksiin, ja itsearviointiraportin mukaan osalla harjoittelupaikoista on opiskelijoiden ohjauksesta vastaavia hoitajia, joiden kanssa harjoittelun ohjausta suunnitellaan ja kehitetään säännöllisesti.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat jäävät kaipaamaa tukea opiskeluprosessin aikana. Opiskelijoiden haastattelussa tuli ilmi erityisesti henkilökohtaisen tuen tarve opiskelijaa henkisesti kuormittavien kenttäjaksojen yhteydessä. Kuitenkin opiskelijat totesivat, että ohjausta saa pyydettyä.

Harjoittelun oppimistavoitteet on suunniteltu osana harjoitteluprosessia. Tavoite- ja arviointikeskusteluja käydään systemaattisesti opiskelijoiden kanssa. Yhtenä vahvuutena esiin nousi opiskelijoiden harjoittelupassi, johon dokumentoidaan harjoittelun tavoitteet ja arvioinnit. Harjoittelun yhteyteen on kehitetty sosiaali- ja terveysministeriön kanssa yhteistyönä lääkepassi, koska työnantajat vaativat lääkehoidon osaami-

sen kuvaamista erikseen. Lisäksi itsearviointiraportissa todettiin, että harjoittelupaikkojen laatua arvioidaan auditoinnein. Auditointi sisältää koulutusohjelman oman itsearvioinnin, harjoittelupaikan itsearvioinnin, opiskelijoiden palautteen sekä ulkopuolisen arviointiryhmän arvioinnin. Pilottina Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä on jo 64 työyksikköä tehnyt auditointiin kuuluvan itsearvioinnin. Tammikuussa 2007 käynnistyy Jyväskylän kaupungin vastaava auditointiprosessi.

Auditointien pohjalta koulutusohjelma on aloittanut ohjaajien aloitteesta myös Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä Ohjaten osajaksi -koulutuksen, joka todennäköisesti johtaa jatkossa entistä laadukkaampaan työharjoittelun ohjaukseen. Ensimmäinen toteutus on käynnistetty 25 osanottajalla.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Itsearviointiraportin liitteenä olevien koulutusohjelman toimintaa kuvaavien tunnuslukujen mukaan 80 % opinnäytetöistä on hankkeistettu. Ohjeistus on kaikkien saatavilla R5-virtuaalioppimisympäristössä. Tosin itsearviointiraportin mukaan kaikki opiskelijat eivät edelleenkään osaa etsiä näitä ohjeita sieltä. Lisäksi todetaan, että koko prosessin ohjeistaminen vaatii edelleen kehittämistä.

Jokaiselle opiskelijalle nimetään henkilökohtainen opinnäytetyön ohjaaja, mutta käytettävää tuntiresursointia pidetään niukkana verrattuna useimpien opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Koulutusohjelmassa kehitetään vastaukseksi ryhmäohjausmenetelmiä.

Työelämän ohjaajien panoksesta todetaan itsearviointiraportissa, että se voisi olla suurempi. Kysymykseksi arviointiryhmän näkökulmasta jää, kuinka työelämän ohjaajia voidaan tähän sitouttaa.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioon ottaminen

Itsearviointiraportissa koulutusohjelman edustajat ottivat kantaa lähinnä opintojaksojen suoritustapaa koskevaan valinnaisuuteen: vaihtoehtoina mainittiin tehtävät, tentit ja näytöt sekä erityisiin tarpeisiin liittyen suulliset kuulustelut. Erilaisten suoritustapojen lisäksi yhtenä vaihtoehtona tuotiin esiin verkko-opiskelumahdollisuus. Oppimismenetelmien monipuolisuuteen tai opetuksen henkilökohtaistamiseen ei viitattu. Arviointivierailun yhteydessä henkilöstön haastattelussa tuli kuitenkin esille opetusmenetelmien monipuolisuus.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat kokevat opetusmenetelmät melko samanlaisiksi opintojaksosta toiseen. Tämän ohella he toteavat, että kirjallisia tehtäviä ja ryhmätöitä on paljon, ja erityisesti he kritisoivat harjoittelujaksoon liittyviä kirjallisia tehtäviä.

Erilaisten opetus- ja opiskelumenetelmien lisäksi opettajat kantavat huolta itsearviointiraportissa opiskelijoiden erityistarpeista ja heille annettusta tuesta. Opiskelijoiden erityistarpeet voitaisiin selvittää esimerkiksi opiskelijavalintaprosessin yhteydessä kootusti, jolloin tämä voisi olla myös koko ammattikorkeakoulua koskeva kehittämiskohde. Koulutusohjelman vahvuutena aihepiiriin liittyen nousee esiin lukivaikeuksisten opiskelijoiden oppimisen tukemiseen muodostettu tukiryhmä Tsemppis.

Kehittämiskohteena voidaan pitää aiemmin opitun tunnistamista ja tunnustamista opetusta henkilökohtaistettaessa. Tämä kehittämishaaste koskee koko ammattikorkeakoulua.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Opettajien tiivis työelämäyhteistyö sekä osittain työelämän ympäristöihin sijoitettu laboraatio-opetus näyttäytyvät koulutusohjelman itsearviointiraportissa vahvuuksina. Arviointivierailun yhteydessä vahvistui arviointiryhmän käsitys tiivistä työelämän hyödyntämisestä opetusjärjestelyssä, jossa teoriajaksoa seuraa työelämäympäristöissä suoritettava kenttäjakso eli käytännöllinen oppiminen. Arviointivierailun yhteydessä opiskelijat kertoivat, että työelämä odottaa opiskelijoilta parempia käytännön työn valmiuksia harjoittelujaksoille tullessa.

Opiskelijat kokevat harjoittelujaksojen edistävän heidän työelämäyhteyksiään. Koulutusohjelma tuottaa opiskelijoille valmiin listan käytävissä olevista harjoittelukohteista. Opiskelijat toivat esiin arviointivierailun yhteydessä haasteen harjoittelupaikkojen jakamisesta opiskelijan tavoitteiden mukaisesti. Opiskelijat voivat myös omatoimisesti hankkia harjoittelupaikan. Opiskelijat totesivat, että omalla aktiivisuudella voi ratkaisevasti vaikuttaa harjoittelupaikkojensa sijaintiin. Tämä vaikutti haastateltujen opiskelijoiden näkökulmasta tärkeältä käytännön opiskelujärjestelyjen kannalta.

Itsearviointiraportista poiketen arviointivierailun yhteydessä työelämäyhteyksien monipuolisuus tuli näkyväksi. Yhteistyötä on Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin lisäksi eri julkisten terveyskeskusten ja yksityisten terveysasemien kanssa. Siitä huolimatta arviointivierailun yhteydessä to-

dettiin harjoittelupaikkojen niukkuus Keski-Suomen alueella tarpeeseen nähden.

Ammattikorkeakoulujen yhteinen Virtuaaliammattikorkeakoulu sekä erilaiset virtuaaliopinnot mainitaan itsearviointiraportissa vahvuutena oppimisympäristöjen yhteydessä. Sekä itsearviointiraportissa että arviointivierailulla nousi esiin erilaisten tilojen riittämättömyys. Tällaisina mainittiin mm. tietokoneluokkien kapasiteetti ja mielenterveystyön harjoitteluun tarvittavan tilan puuttuminen. Arviointiryhmä jättää koulutusohjelman pohdittavaksi, kuinka toiminnanohjausta ja tilojen käyttöä voisi kehittää.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Opiskelijat toteavat itsearviointiraportissa harjoittelujaksojen olevan erinomainen keino rakentaa työelämäyhteyksiä. Harjoittelujaksot tarjoavat heidän mukaansa mahdollisuuden tähän myös Keski-Suomen ulkopuolella.

Itsearviointiraportissa todetaan, että hankkeet suunnitellaan osaksi opintojaksojen toteutusta ja opiskelijoita kannustetaan ja motivoidaan osallistumaan hankkeisiin. Arviointiprosessin yhteydessä ei selvinnyt, miten koulutusohjelman käyttämä hanke-termi rajataan siten, että opintojaksoihin suunniteltu projektioppimisen osuus ja varsinainen T&K-toiminta voidaan määritelmällisesti erottaa toisistaan. Arviointivierailun palautekeskustelun yhteydessä koulutusohjelman edustajat toivoivat, että koko ammattikorkeakoulun laajuisesti tarkistetaan T&K-toiminnan käsitteiden määrittelyä.

Raportin perusteella opiskelijat eivät tunnista hankkeita opintojaksojen toteutuksen osana. Kysyttäessä arviointivierailun aikana opiskelijoilta heidän kokemuksiaan T&K-toiminnasta he eivät tunnistanee kysymystä. Keskustelussa opiskelijat totesivat osallistuneensa useisiin projekteihin, joista kaikki eivät arviointiryhmän käsityksen mukaan liittyneet varsinaiseen T&K-toimintaan. Opiskelijoiden käyttämä projekti-termi liittyi useissa yhteyksissä lähinnä opintojakson toteutusmenetelmään.

Itsearviointiraportissa todetaan opinnäytetöiden aiheiden tulevan työelämästä, mutta teoriaopintojen kytkeminen työelämän kehittämiseen on edelleen alkutekijöissään. Henkilöstö ei pystynyt arviointivierailun yhteydessä täsmentämään itsearviointiraportissa esitettyä asiaa. Esiin nousi mainintoja projektioppimisesta ja uusien oppimiskäytäntöjen pohjimuksesta.

Itsearviointiraportissa opiskelijat liittävät työelämäyhteys-käsitteen lähinnä vain harjoitteluun ja työelämästä tulevien asiantuntijoiden luentoihin. Arviointivierailun yhteydessä he toivat korostetusti esiin työelämän asiantuntijaluentojen merkittävyyden. Nämä vierailijaluennoitsijat koettiin asiantuntemukseltaan oppimisen kannalta niin merkittäviksi, että heidän mahdolliset puutteensa pedagogisessa osaamisessa eivät heikentäneet opiskelijoiden motivaatiota eivätkä oppimista.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Koulutusyksiköiden välistä yhteistyötä ei itsearviointiraportin perusteella juuri ole. Poikkeuksen muodostavat matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikön kanssa järjestetty kesäkoulu ja arviointivierailulla esiin nousut muiden yksiköiden tarjoamien yritysopintojen hyödyntäminen.

Koulutusyksikön sisällä alan yhteisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen yhteydessä tehdään yhteistyötä eri koulutusohjelmien kesken. Raportissa mainitaan myös, että sosiaali- ja terveysalan palveluyksikössä, Fysipisteessä, eri koulutusohjelmien opiskelijat tekevät yhdessä opintoja ja projekteja, jolloin ohjaajana voi toimia muun kuin oman koulutusohjelman opettajia.

Opiskelijat toteavat raportissa olevansa tietoisia valinnaisuuden mahdollisuuksista, mutta koulutusyksiköiden välisestä yhteistyöstä heillä on aika vähän kokemusta. Arviointiryhmän näkemykseksi jäi, että opintosuunnitelman valinnaisuuden vähäisyys rajoittaa koulutusyksiköiden välisen yhteistyön mahdollisuuksia. Toisaalta opiskelijat myös totesivat, etteivät ammattikorkeakoulun yhteisten valinnaisten opintojaksojen sisällöt tue johdonmukaista ammatillista kehittymistä.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Opettajien yhteistyö perustuu itsearviointiraportin mukaan työskentelyyn opintokokonaisuustiimeissä. Henkilöstö totesi haasteena olevan opintojaksotiimien välisen yhteistyön kehittäminen. Raportissa mainitaan myös, että opettajien vaihtuvuus tiimeissä heikentää toiminnan laatua. Opiskelijoiden mainitsemien päällekkäisyyksien ja edellä mainittujen seikkojen vuoksi kehitysehdotukseksi nousee ajatus tiimien kokoonpanojen vakiinnuttamisesta. Raportissa mainittu opettajien vaihtuvuus tiimeissä näkyy opiskelijoille päällekkäisyytenä sekä opetuksen järjestämisessä että opetussisällöissä. Arviointiryhmä jättää koulutusohjelman pohdittavaksi,

voisiko opettajatiimit muodostaa jonkin pysyvemmän perusteen kuin opintokokonaisuuden pohjalta.

Itsearviointiraportissa mainittiin henkilöstön esiin nostamana kehittämiskohtena se, että heidän tulisi tarkentaa työkäytänteitään. Arviointivierailun yhteydessä henkilöstö arvioi, että kyseinen kommentti liittyisi tilanvarausjärjestelmän tehokkaaseen käyttöön. Opintokokonaisuuden vastuuopettajan tulisi päivittää muutosten osalta tilanvarausohjelmaa vastaamaan todellista tilannetta, jotta tilat niukkana resurssina saataisiin mahdollisimman tehokkaasti käyttöön.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Hoitotyön koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan, että opintojen ajoitusta ohjaa ammattikorkeakoulun jaksojärjestelmä. Koulutuspäällikkö laatii ryhmäkohtaisesti opintojen ajoitukset seuraavalle lukukaudelle. Toimintasuunnitelmaan sovitaan ensin yhteiset opinnot ja sen jälkeen ammattiaineet. Tällaista suunnittelujärjestystä pidettiin itsearviointiraportissa ongelmallisena ja haluttiin nostaa ammattiaineiden asemaa enemmän esiin. Lisäksi henkilöstö nosti itsearviointiraportissa ongelmana esiin jaksojen pituuksien epätasaisuuden.

Arviointivierailun aikana opiskelijat toivat esiin positiivisena seikkana sen, että opintojen ajoituksessa teoriaopintoja seuraa kenttäjakso, jolla opitut asiat viedään taidoiksi. Harjoittelupaikkojen vähäisyys vaikuttaa kuitenkin opetuksen ajoituksen suunnitteluun, jolloin arviointiryhmä jäi pohtimaan, rajoittaako tämä muiden reunaehtojen kanssa johdonmukaista opiskelun etenemistä.

Itsearviointiraportin perusteella opiskelijoille ei ole avautunut se, mihin opintojen eteneminen perustuu. Silti he ovat raportin mukaan tyytyväisiä opintojen etenemisjärjestykseen ja totesivat haastattelussa opintojen etenevän heidän näkökulmastaan johdonmukaisesti.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportin mukaan opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset ovat koko henkilöstön ja opiskelijoiden tiedossa. Peruslinjauksista johdettujen koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointia varten kerätään palautetta useasta eri lähteestä. Näitä ovat Jyväskylän ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän mukaiset opiskelijapalautteet, eri mittareista saadut tulokset ja työelämäpalautteet. Arviointipäivänä tuli esille, että palautteita käsitellään johtoryhmän lisäksi yksikönkokouksessa, laatutiimissä, opintokokonaisuustiimeissä, neuvottelukunnassa ja kehityskeskusteluissa. Opiskelijaedustajaa ei vielä tällä hetkellä ole kaikissa hallinnollisissa tiimeissä. Opiskelijajäsenillä on tiedottamisvelvollisuus muille opiskelijoille.

Opiskelijan opetussuunnitelman toteutumista ennakoidaan ja varmistetaan opiskelijan oppimisprosessin näkökulmasta HOPS-keskusteluissa. Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijat eivät aina tunnista palautteen ja HOPS-keskustelujen roolia ja merkitystä koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arvioinnissa ja varmistamisessa.

Itsearviointiraportin tunnuslukujen perusteella voidaan todeta, että koulutusohjelman vetovoima on hyvä (760 ensisijaista hakijaa/113 aloituspaikkaa). Keskeyttämisprosentti on 6,7 %, joka on pienempi kuin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa keskimäärin (7,9 %). Tunnuksien mukaan opiskelijat valmistuvat opiskeluoikeusajassa (keskimäärin 3,7 vuodessa) ja he ovat vuoden kuluttua valmistumisestaan sijoittuneet hyvin työelämään (78,3 %).

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Työelämä osallistuu itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin vahvimmin harjoittelun ohjaamisen ja

kehittämisen kautta. Opettajat toimivat harjoittelun ohjaajina ja tapaavat harjoittelujaksoilla työelämän asiantuntijoita säännöllisesti. Tällöin keskustelun kohteena ovat opiskelijoiden opiskelun lisäksi myös työelämän ajankohtaiset kehittämishaasteet ja -suunnat. Tämän tiiviin yhteistyön tuloksena pääosa koulutusohjelman opinnäytetöiden aiheista saadaan työelämästä ja usein myös opinnäytetöiden ohjaus toteutuu yhteistyössä työelämän edustajan kanssa. Hoitotyön koulutusohjelmassa harjoittelun ohjausjärjestelmä toimii erinomaisena ikkunana työelämään.

Opintokokonaisuuksien opettajaryhmät tapaavat vuosittain harjoittelusta vastaavia hoitotyöntekijöitä ja osastojen opiskelijavastaavia. Näissä tapaamisissa keskustellaan koulutuksen tavoitteista ja toteuttamisesta sekä käydään vuoropuhelua valtakunnallisista ja eurooppalaisista koulutuksen laatukriteereistä. Työelämän asiantuntijat toimivat koulutusohjelmassa myös vierailijaluennoitsijoina.

Opiskelijoille työelämän osallistuminen näyttäytyy luento-opetusena, harjoittelun ohjauksena ja arviointina, opinnäytetöiden ohjauksena sekä projekteina. Arviointivierailulla haastateltujen opiskelijoiden mukaan työelämä ja kouluttajat painottavat eri asioita. Kouluttajat painottavat tutkimuksellista tietoa ja käsitteistöä ja hoitotiedettä. Opetus ei kohdistu yksittäisten rutiinien harjaanuttamiseen. Opiskelijat kuitenkin toivovat käytännönläheisempää koulutusta, perustaitojen oppimista, joka antaisi valmiuksia harjoittelussa onnistumiseen. Lisäksi opiskelijat toivovat työelämän edustajien laajempaa mukanaoloa, erityisesti lääketieteen alalta.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arvioimiseksi koulutusohjelma kerää tietoa opintojaksopalautteella. Koulutusalan laatutiimi ohjeistaa vuosittain palautteen keräämisen. Tämän lisäksi opettajat keräävät omatoimisesti palautetta oman työnsä kehittämiseksi. Koulutuspäällikkö tapaa aloittavan vuosikurssin opiskelijat keskustellakseen opiskelijoiden odotuksista ja opintojen toteutuksesta. Usein tapaamisista kirjoitetaan dokumentiksi muistio. Epäselväksi jää, miten opiskelijoille tiedotetaan palautteen hyödyntäminen koulutuksen kehittämisessä.

Itsearviointiraportissa nousee esille kysymys opintojaksopalautelomakkeen toimivuudesta. Opettajien mielestä lomaketta tulisi kehittää opiskelijoiden oman kehittymisen arvioinnin suuntaan. Tämä osaltaan

voisi motivoida opiskelijoita vastaamaan kyselyyn. Opiskelijat ehdottivat puolestaan siirtymistä sähköiseen palautejärjestelmään. Haasteeksi itsearviointiraportissa todetaan palautteen keräämisen ja hyödyntämisen systemaattisuus sekä opiskelijoiden motivoiminen vastaamaan lukuisiin kyselyihin.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan opiskelija-arvioinnin perustana ovat koulutusohjelman, kunkin opintojakson ja opiskelijan tavoitteet. Opiskelijan tavoitteiden huomioonottaminen toteutuu erityisesti harjoittelun arvioinnissa. Opiskelijat ovat hyvin tietoisia opintojaksojen tavoitteista. Oppimista arvioidaan laadullisesti sekä numeerisesti. Opettajan tekemän arvioinnin lisäksi käytetään opiskelijan itsearviointia ja joskus myös vertaisarviointia. Arviointiryhmän mielestä vertaisarvioinnin mahdollisuuksia voitaisiin käyttää nykyistä enemmän hyväksi.

Itsearviointiraportissa todetaan, että harjoittelun arviointi perustuu laadittuihin arviointikriteereihin. Harjoittelun arviointiin osallistuvat myös työelämän edustajat. Toisinaan käytetään myös osaamisen näyttöä arvioinnin perustana.

Itsearviointiraportista ei tullut esille, miten erilaiset oppijat otetaan huomioon arvioinnissa. Tähän tulisi kiinnittää arviointiryhmän mielestä huomiota nykyistä enemmän. Samoin opiskelijan oman oppimisprosessin arviointia voidaan kehittää esimerkiksi oman oppimisen kansion, portfolion, muodossa.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Koulutusohjelman kehittämistä varten kerättyä palautetta käsitellään Jyväskylän ammattikorkeakoulun käytänteiden mukaisesti neuvottelukunnassa, johtoryhmässä, laatutiimissä, koulutusohjelman kokouksissa ja opintokokonaisuustiimeissä. Itsearviointiraportin mukaan vastuupettaja kokoaa yhteenvedon opetuksesta saadusta palautteesta ja nämä palautteet käsitellään ryhmäkokouksissa ja mahdollisesti vielä kehityskeskusteluissa. Tarvittaessa palautteiden perusteella tehdään muutoksia opetussuunnitelmaan ja opetuksen toteuttamiseen. Opintojaksojen sisältöjä ja kuormittavuutta on tarkistettu palautteiden pohjalta.

Itsearviointiraportissa todetaan, että palautetiedon kokoamista, hyödyntämistä ja palautteen perusteella tehtyjen kehittämistoimenpiteiden

tiedottamista opiskelijoille tulisi vielä systematisoida. Arviointiryhmä ehdottaa pohdittavaksi, miten saada opiskelijat motivoitumaan palautteisiin vastaamiseen ja sitoutumaan näin omalta osaltaan oman oppimisensa ja koulutusohjelman kehittämiseen. Palautteen keräämisen muodot ja erityisesti palautelomakkeen mielekäs sisältö ovat ratkaisevia tässä asiassa.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Itsearviointiraportin perusteella hoitotyön koulutusohjelman kehittämiskohteita ovat kuormittavuusanalyysin viimeistely, pedagoginen kehittäminen, verkko-opintojen suunnittelu, yrittäjyys-opintopolkuun suuntaaminen sekä kansainvälinen verkottuminen ja yhteistyöhankkeet. Tämän lisäksi jatkuvana prosessina kulkee koulutusohjelman ja opintokokonaisuuksien kehittäminen valtakunnallisten ohjeiden sekä työelämän uudistuvien tarpeiden mukaiseksi.

Koulutusohjelman itsearviointiraportissa tunnistetaan erilaisia konkreettisia kehittämisalueita. Näiden kehittämisalueiden priorisointi on seuraava askel, jota koulutusohjelman henkilöstö voisi pohtia.

Koulutusohjelma on mukana muutamissa hankkeissa, mm. WIRE- ja SURAKE-hankkeissa. Hanketoiminnan linkittymistä koulutusohjelman tavoitteisiin edistäisi koulutusyksikön oman kehitysyksikön läheisempi sijainti. Henkilöstön haastattelusta saadun tiedon perusteella opettajat ovat kuitenkin hankkeissa hyvin mukana.

Opettajien ja opiskelijoiden kansainvälisellä liikkuvuudella on pitkät perinteet. Uusia opettajia on saatu mukaan kansainväliseen vaihtoon. Kehittämishaasteina nousevat esille kansainvälisen verkostoitumisen kehittäminen ja se, miten koulutusohjelman osallistumista kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin voitaisiin lisätä.

Opiskelijat tuovat esille itsearviointiraportissa toiveen siitä, että koulutusohjelmassa nostettaisiin selkeämmin esille osaamisen ydintä ja vähennettäisiin siten koulutuksen pirstaleisuutta. Lisäksi he toivovat panostusta koulutuksen työelämävastaavuuden varmistamiseen sekä ohjauksen ja harjoittelun kehittämiseen.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Itsearviointiraportin perusteella tukipalveluiden nähdään mahdollistavan monimuotoista opiskelua ja HOPSien toteutumista. Erityisesti kirjaston palvelut tukevat hyvin yksikön perustehtävää. Sekä henkilöstön että opiskelijoiden mielestä kirjasto palvelee ja vastaa hyvin asiakkaiden toiveisiin, vaikka toisaalta raportissa toivotaankin kirjastolta lisää palveluaikoja. Myös kirjaston tietokantoja kuvattiin monipuolisiksi ja ajantasaisiksi.

Tietohallintopalveluihin ja mikrotukeen ollaan itsearviointiraportin mukaan pääsääntöisesti tyytyväisiä: niiden tilanne on parantunut ja tietojärjestelmät ovat kaikkien opiskelijoiden saavutettavissa, ja se mahdollistaa aiempaa paremmin aikaan ja paikkaan sitoutumattoman opiskelun (mm. R5-opiskeluympäristö). Vaikka näiden tukipalveluiden osalta tilanne on kohentunut, raportissa kaivataan lisää kunnollisia atk-tiloja, laitteistoa ja mikrotukea opiskelijoille.

Opintotoimiston ruuhkautuminen aika ajoin näyttää itsearviointiraportin perusteella kehittämishaasteelta. Opiskelijat pitävät opintotoimiston palveluita keskeisinä tukipalveluina ja toivovat niihin pidempiä palveluaikoja. Haastattelussa tuli ilmi, että ruuhkautuminen on sijoittunut pääasiassa vain syksyyn ja se johtuu pitkälti siitä, että yksikön opintotoimisto on yhden henkilön varassa. Nyt palveluaikoja on päätetty pidentää, joten siltä osin palveluiden odotetaan paranevan.

Itsearviointiraportin perusteella opiskelijat eivät koe saavansa lainkaan ura- ja rekryointipalveluita. Haastattelussa mukana olleiden opiskelijoiden kokemukset niistä kuitenkin vaihtelivat. Joidenkin opiskelijoiden kokemus oli, että rekryointipalveluiden työpaikkatarjonta ja opiskelijoiden kiinnostus eivät aina kohtaa hoitoalalla.

Tilakysymykset nostettiin raportissa esiin siltä osin, että ne eivät tällä hetkellä mahdollista pedagogisesti tarkoituksenmukaista opetusta: muun muassa suuryhmätiloja on niukasti, ja pienryhmätilat puuttuvat raportin mukaan lähes kokonaan. Tilavarausjärjestelmän on itsearviointiraportin mukaan kehittynyt parempaan suuntaan, mutta sen kehittämistä toivotaan edelleen.

Opetushenkilöstö toivoi itsearviointiraportissa kansainvälisyyspalveluiden osalta henkilövaihtoprosessin ja työnjaon selkiyttämistä ja tiedot-

tamisen lisäämistä. Haastattelussa sekä johto että henkilöstö toivat esiin, että tältä osin tilanne on kohentunut itsearviointiraportin kirjoittamisen jälkeen kuluneen syksyn aikana työnjaollisten muutosten myötä. Henkilövaihtorekisterin ylläpidosta vastaa yksi henkilö, ja se on kaikkien nähtävillä verkossa. Opettajavaihtoa pyritään systematisoimaan ja mukaan halutaan myös uusia opettajia. Opiskelijat näkevät kansainvälisyyspalveluiden avaavan heille uusia ovia. Haastattelussa opiskelijat toivat esiin, että kansainvälisistä opiskelijavaihtomahdollisuuksista tiedotetaan kiitettävästi ja tukea on tarjolla niille, jotka sitä tarvitsevat.

T&K-hankkeet voisivat itsearviointiraportin mukaan tarjota opiskelijoille hyviä oppimismahdollisuuksia ja siksi T&K-tukipalveluilta kaivattiin lisää tukea ja tiedottamista opettajille, jotka voisivat aktivoida opiskelijoita hankkeisiin. Arviointivierailun haastatelussa tuotiin esiin, että yhtenä ongelmana on tähän asti ollut se, että T&K-toiminta on ollut irrallaan perusopetuksesta ja toimijoiden fyysinen sijoittuminen eri puolille kaupunkia on hankaloittanut yhteistyötä. Perusopetuksen ja T&K-toiminnan nivomiseksi paremmin yhteen käynnistettiin viime keväänä hanke, jonka yhtenä tuloksena on opiskelijoille tänä vuonna tarjolla opintojakso Ideasta projektiksi. Myös henkilöstön työnjaon muutoksilla on pyritty vaikuttamaan siihen, että opetushenkilöstö pääsisi paremmin tutustumaan hanketoimintaan ja meneillään oleviin hankkeisiin. Tällä tavoin T&K-toiminnan toivotaan helpommin kytkeytyvän osaksi perusopetusta. Opiskelijoiden näkemystä T&K-palveluista ei itsearviointiraportissa tullut esiin. Opiskelijoiden haastattelussa näkyi, että he eivät olleet tietoisia siitä, mitä ammattikorkeakoulun T&K-toiminta on ja miten se voisi tukea opiskelua.

Opettajat kokivat monet tukipalvelut itsearviointiraportin mukaan riittämättömiksi tällä hetkellä. Lisää tukea kaivattiin mm. toimistorutiineihin. Lisäksi infopisteen toivottiin ohjaavan paremmin ulkopuolisia luennoitsijoita.

Opiskelijaterveydenhuollon puutteena opiskelijat pitivät lääkäripalveluiden puuttumista ja toivoivat niiden kehittämistä. Terveystoiminta on sen sijaan heidän mielestään hyvin tavoitettavissa. Opetushenkilöstö korosti opiskelijaterveydenhuollon huomion siirtämistä ennaltaehkäisyyn. Työterveyshuoltoa ei itsearviointiraportissa kommentoitu.

Tukipalveluiden osalta voidaan itsearviointiraportin perusteella koo-
tusti todeta, että kehittämishaasteena on lisätä sekä opiskelijoiden että opetushenkilöstön tietoisuutta ammattikorkeakoulun tukipalveluista ja mahdollisuuksista. Tarvitaan siis lisää palveluista tiedottamista ja niiden näkyväksi tekemistä.

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Harjoittelujärjestelmä

Koulutusohjelmalla on pitkäkestoisiin sopimuksiin perustuva harjoittelupaikkaverkosto, ja työelämän edustajat osallistuvat tiiviisti harjoittelun ohjaukseen ja arviointiin. Harjoittelun toteutukseen on kehitetty systemaattinen menettelytapa. Osaamisen kehittymistä seurataan harjoittelu- ja lääkepassin avulla. Harjoittelun työpaikkaohjaajille annetaan koulutusta ja harjoittelupaikkoja auditoidaan.

Työelämän osallistuminen koulutukseen

Työelämä osallistuu koulutusohjelman opetussuunnitelmatyöhön. Koulutusohjelmaan on perustettu työelämäyhteyksiä vahvistava neuvottelukunta. Työelämän asiantuntijat tuovat opetukseen mm. lääketieteellistä näkökulmaa, jonka opiskelijat kokevat tuovan vahvaa pohjaa oman ammatillisen osaamisensa kehittämiseen.

Opiskelijoiden ohjaus ja tuki

Opiskelijoiden ohjaus ja heille annettava tuki on toteutettu hyvin. Opiskelijaryhmillä on opettajatutorit, jotka vastaavat keskeisesti ohjauksen toteutuksesta. Opiskelijat saavat ohjausta halutessaan, ja opiskelijoita ohjataan hyödyntämään ammattikorkeakoulun tarjoamia erityispalveluja (mm. Tsemppis-ryhmä lukivaikeuksisille).

Kansainvälisyysorientaatio

Hoitotyön koulutusohjelmalla on pitkät perinteet koulutuksen kehittämistä kansainvälisessä yhteistyössä Prestonin yliopiston kanssa. Kaikki toimijat tunnistavat kansainvälistymisen osana koulutusohjelman toimintaa. Koulutusohjelmalla on kansainvälistä opettaja- ja opiskelijavaihtoa, ja kansainvälistä verkostoa kehitetään tavoitteellisesti. Suomenkielisen koulutuksen rinnalla toteutetaan englanninkielistä sairaanhoitajakoulutusta.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Virtuaaliopintojen perusteltavuus

Virtuaaliopintojen pedagogiset perustelut tulisi avata pedagogisen strategian toteutussuunnitelmassa, ja keskustelua virtuaaliratkaisujen tarkoituksenmukaisuudesta tulisi lisätä. Samalla voidaan ratkaista se, kuinka suuri osuus opintojaksosta toteutetaan virtuaalisesti. Virtuaaliopintojen käytännön toteutusta tulisi monipuolistaa oppimisen kannalta tarkoituksenmukaisilla tavoilla niin, että ratkaisut tukevat tavoiteltavan ammattitaidon kehittämistä.

Uraohjauksen vahvistaminen

Opiskelijat eivät koe urasuunnitelmaa ja sen pohjalta tehtävää HOPSia merkityksellisinä oman opiskelun suunnittelussa. Käytännössä koulutusohjelman rakenne ei anna paljoakaan mahdollisuuksia yksilöllisten opintopolkujen rakentamiseen. Arviointiryhmä jättää koulutusohjelman pohdittavaksi valinnaisuuden kasvattamisen koulutusohjelmassa. Opiskelijoille kannattaisi tuoda entistä paremmin tunnetuksi ura- ja rekrytointipalveluja, joskin palveluja tunteneet opiskelijat totesivat, että työpaikkatarjonta ja opiskelijoiden kiinnostus eivät aina kohtaa.

T&K-toiminnan kehittäminen

Koulutusohjelmassa ei ole yhtenäistä käsitystä T&K-toiminnasta ja sen merkityksestä. Kehittämissyksikön ja opetushenkilöstön välistä yhteistyötä tulisi kehittää. Koulutusohjelman itsearvioinnissa opinnäytetyöt ja harjoittelu korostuivat koulutusohjelman aluekehitystyönä. Arviointiryhmän mielestä näillä ei synny riittävää ammattikorkeakoululta vaadittavaa aluekehitysvaikutusta. Koulutusohjelman pohdittavaksi jää, miten koulutusohjelman aluekehitysvaikutavuutta voidaan vahvistaa.

Opiskelijapalautteen hyödyntäminen

Laadunvarmistusjärjestelmään kuuluvia palautteita kerätään opiskelijoilta, mutta niitä tulisi hyödyntää systemaattisemmin. Palautteen ja kehittämistoimenpiteiden dokumentointia ja läpinäkyvyyttä tulisi kehittää. Tietoa palautteen hyödyntämisestä tulisi antaa opiskelijoille systemaattisemmin, mikä motivoisi heitä palautteen antamiseen.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Arvioinnissa nousi esiin tarve virtuaaliopintojen pedagogisten perustelujen kirkastamiseen. Koulutusohjelmassa ja -yksikössä tehtävän työn lisäksi tarvitaan koko ammattikorkeakoulun yhteistä kehittämistyötä.

Ammattikorkeakoululta toivotaan T&K-toiminnan käsitteiden täsmällisempää määrittelyä. Tavoitteena tulisi olla yhtenäinen käsitteistö ja toiminnan vertailtavuus eri yksiköiden kesken.

Koulutusohjelmassa tunnistetaan yksikön omat tukipalvelut. Keskitetyt palvelut tunnetaan huonommin eikä niitä välttämättä osata hyödyntää. Ammattikorkeakoulun on syytä selkiyttää palvelumalleja keskitetyissä palveluissa ja tiedottaa niistä. Tässä yhteydessä tulee kuvata palveluiden rajapinnat yksiköiden toimintaan.

Matkailun koulutusohjelman ristiinarviointi

Ulla Mutka

Tero Janatuinen

Mirja Immonen

Raija Miettinen

Riitta Siimes-Ruuska

Kaija Päätalo

Hannu Murisoja

1 Matkailun koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutusohjelmia oli alussa yksi: ravitsemis- ja hotellipalvelujen sekä koti- ja laitostalouden koulutusohjelma. Ohjelmassa saattoi suuntautua matkailuun, kuluttajapalveluihin ja ravitsemispalveluihin. Nykyään ohjelmia on kolme: matkailun sekä palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma ja Degree Programme in Facility Management. Suomenkielisten koulutusohjelmien rakenne on samantyyppinen. Koulutusohjelmien yhteisiä opintoja ovat perusopinnot ja liikkeenjohdolliset opinnot, joita on yhteensä 68 opintopistettä. Myös opinnäytetyö- ja harjoitteluprosessit ovat samankaltaiset.

Matkailun koulutusohjelma on toiminut nykyisellä nimellään vuodesta 2001 alkaen. Koulutuksen tavoitteena on valmentaa matkailun asiantuntijoita, joilla on kokonaisnäkemys toimialasta sekä vahva yritystoiminnan, asiakas- ja kuluttajakäyttäytymisen sekä alan kehityksen tuntemus. Opintojen monipuolinen tarjonta ja vaihtoehtoisuus sekä kansainvälinen yhteistyöverkosto mahdollistavat yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen. Koulutusohjelman suorittaneet pystyvät kehittämään ja johtamaan kansainväliset laatuvaatimukset täyttäviä, asiakaslähtöisiä, hyvinvointiin liittyviä palveluja sekä työ- että vapaa-aikaan.

Vuonna 2005 matkailun koulutusohjelmassa opiskeli 183 opiskelijaa. Kesäkuuhun 2006 mennessä restonomitutkintoja on valmistunut 1000, joista matkailurestonomeja on ollut 334. Matkailun koulutusohjelmassa on vuosittain 35 aloituspaikkaa.

Matkailun opinnot etenevät kolmessa vaiheessa. Ensimmäisen vaiheen ammattiopinnoissa (30 op) opiskelijat perehtyvät turismin rakenteeseen ja toimintaan sekä matkailun työtehtäviin ja toimialan toimintaympäristöön. Opintojen alkuun kuuluu lisäksi perusopintoja sekä liikkeenjohdollisia opintoja. Toisessa vaiheessa keskitytään lähinnä liikkeenjohdollisiin opintoihin, ja opiskelija voi valita ammattiopintoja vaihtoehtoisista opintokokonaisuuksista (esim. hotellin johtaminen, 15 op tai maaseutumatkailun pk-yrittäjyys, 15 op). Kolmannessa vaiheessa oppimisen pääpaino on matkailualan organisaatioiden johtamisessa ja

strategisessa kehittämisessä, joista on mahdollista tehdä vaihtoehtoiset 10 opintopisteen kokonaisuudet. Vaihtoehtoisten matkailun ammattiopin-tojen määrä koulutusohjelmassa on noin 40 op. Opiskelijan urasuunnitelman mukaan opinnot voivat olla myös toisesta koulutusohjelmasta tai englanninkielisiä opintoja.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Matkailun koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen amk-opetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi johtaja Ulla Mutka ja jäsenenä koulutuspäällikkö Mirja Immonen, yliopettaja Raija Miettinen, opiskelijakunnan edustaja Hannu Murisoja, suunnittelija Kaija Päätaalo ja lehtori Riitta Siimes-Ruuska. Sihteerinä toimi laatupäällikkö Tero Janatuinen.

Arviointiryhmä antoi koulutusohjelmalle ohjeet ristiinarvioinnin toteutukseen 30.8.2006. Koulutusohjelman itsearviointiraportin ensimmäinen versio valmistui 29.9.2006. Samassa yhteydessä toimitettiin yhteen-veto henkilöstön ja opiskelijoiden autenttisista itsearviointivastauksista. Itsearviointiraportin liitteeksi tulevat toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi toimitettiin 2.10.2006. Raporttiin tutustuttuaan arviointiryhmä pyysi koulutusohjelmaa täydentämään itsearviointiraporttia konkreettisilla toimintaprosessien kuvauksilla, joilla taustoitettaisiin raportissa esitettyjä opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä. Samassa yhteydessä pyydettiin täydentämään toimintaa kuvaavia tunnuslukuja. Itsearviointiraportin toinen versio ja täydennetyt tunnusluvut saatiin 27.10.2006.

Koulutusohjelman itsearviointi valmisteltiin työryhmässä, jonka kokoonpano oli seuraava: matkailun lehtori Mika Niskanen, koulutuspäällikkö Hilka Partanen, laativastaava Kirsti Hintikka-Mäkinen ja suunnittelija Heli-Riikka Laasanen. Tiedonkeruu tehtiin sähköisellä Digium Enterprise -ohjelmistolla. Henkilöstöstä valittiin vastaajiksi ne, jotka työskentelevät suurelta osin matkailun koulutusohjelmassa. Henkilöstö ja opiskelijat saivat kysymykset sähköpostin välityksellä, ja he vastasivat niihin verkkoympäristössä. Sekä henkilöstölle että opiskelijoille annettiin tilaisuus laatia vastauksensa pienissä ryhmissä, pareittain tai yksin. Henkilöstön ja opiskelijoiden vastausten lisäksi itsearviointin aineistona käytettiin matkailun koulutusohjelman toimintaa kuvaavia tunnuslukuja.

Henkilöstöltä saatiin kyselyyn yhteensä 8 vastausta. Henkilöstö vastasi 1–4 henkilön ryhmissä, jolloin vastaajia oli yhteensä 17. (Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla on yhteensä noin 45 opettajaa ja projektityöntekijää.) Kysymyksiin vastanneet opiskelijat edustivat eri vuosikursseja. Vastauksia saatiin opiskelijoilta yhteensä 9. Opiskelijat vastasivat kysymyksiin valintansa mukaan joko yksin tai pareittain, ja opiskelijavastaajia oli yhteensä 14.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 29.11.2006. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat koulutusyksikön johtaja Annikki Mikkonen, kehityspäällikkö Maisa Kuha, koulutuspäällikkö Hilikka Partanen, kv-koordinaattori Minna Junntila ja laativastaava Kirsti Hintikka-Mäkinen. Henkilöstöstä haastateltiin lehtori Mika Niskanen, lehtori Jorma Asunta, lehtori Päivi Paukku, lehtori Susanna Nuijanmaa, projektipäällikkö Jari Hoffren ja täydennyskoulutusassistentti Petra Blinnikka. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat Johanna Björkman, Maarit Hietanen, Heli Huhtanen, Sanni Kaikkonen ja Jaana Löfgren.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 12.–17.1.2007. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 15.1.2007. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään tammi-helmikuussa 2008.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun ja yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraporttia varten tehdyssä kyselyssä henkilöstö toteaa, että koko matkailun koulutusohjelman perusta on syntynyt Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioiden pohjalta. Samoin raportissa todetaan, että ammattikorkeakoulun yhteinen tavoite- ja tulossopimusprosessi ohjaa koulutusyksikössä tapahtuvaa suunnittelutyötä. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikön (Marata) johtoryhmässä päätetään alakohtaisista linjauksista ja toimintapolitiikoista. Niitä käsitellään myös opettaja- ja T&K-tiimissä sekä yhdessä henkilöstön kanssa pari kertaa vuodessa toteutettavilla koulutusyksikön kehittämispäivillä. Sen jälkeen koulutusohjelman ja opetukseen liittyvä suunnittelu jatkuu pienryhmissä aihe- ja/tai opetusalueittain.

Itsearviointiraportissa useimmat henkilöstön edustajat näkevät, että ammattikorkeakoulun strategiat (esim. aluekehitys- ja yrittäjyysstrategiat) toimivat koulutusohjelman suunnittelun pohjana. Periaatteessa ne tunnetaan ja ymmärretään, mutta käytäntöön soveltaminen vaihtelee. Raportin perusteella osa henkilöstöstä toivoisi enemmän keskustelua strategioiden ja toimintapolitiikkojen käytäntöön viemisestä. Parissa vastauksessa nähtiin yhteisesti sovittujen linjausten ohjaavan koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelua vähän tai että strategiat ja toimintapolitiikat eivät näy käytännön opetuksessa millään tavoin. Myös johdon haastattelussa tuli esille, että strategioiden käytäntöön soveltaminen ja jalkauttaminen on edelleen haasteellista.

Vuonna 2005 käytyjen tavoite- ja tulossopimusneuvotteluiden pohjalta matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla on käynnistynyt Maratavisio 2015 -työskentely. Sen puitteissa henkilöstö on hyvin laaja-alaisesti analysoinut, mitä koulutusalan toimintaympäristössä tapahtuu. Samalla on käyty kaikki yhteistyökumppanit läpi ja analysoitu alan nykytilaa ja tulevaa kehitystä. Visiotyöskentely ja siihen liittyvä koulutusalan tulevaisuutta koskevien näkemysten työstäminen tulivat esille sekä johdon että henkilöstön haastattelussa. Keskusteluissa tuli ilmi myös, että Ma-

ratavisio 2015 -työ on selkeässä yhteydessä koko ammattikorkeakoulun strategiseen kehittämistyöhön.

Johdon haastattelussa todettiin, että vision rakentaminen vuodelle 2015 linjaa jatkossa koulutusohjelmien kehittämistyötä ja auttaa toiminnan profiloinnissa. Sen puitteissa etsitään myös matkailuelinkeinon kärkituotteita ja isoja painopistealueita, jotta koulutusohjelmaa voidaan kehittää vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin. Suuria matkailun kehittämiseen liittyviä linjauksia on jo tehty EU:n tasolla ja toisaalta valtakunnallisesti Suomen tasolla. Myös alueellisesti matkailun kehittämistyötä on linjattu uudelleen. Opettajien ja henkilökunnan haastattelu osoitti, että vision työstäminen on ollut monipuolinen ja avartava kokemus henkilökunnalle. Sen sijaan haastatteluissa ei tullut ilmi, miten opiskelijat ovat osallistuneet vision työstämiseen.

Matkailu on luonteva ja tärkeä osa matkailu-, ravitsemis- ja talousalan toimintapolitiikkaa. Ammattikorkeakoulun pedagogiseen strategiaan nojautuvassa pedagogisessa toimintapolitiikassa vahvistetaan entisestään Mara Yritysklinikan ja opetuksen välistä yhteyttä. Jo nyt Mara Yritysklinikka oli selkeästi integroitu osaksi opetustoimintaa. Sille tulleet toimeksiannot arvioidaan ja toteutetaan ottamalla huomioon niiden soveltuvuus opiskelijan eri oppimistilanteisiin. Mara Yritysklinikka on oiva osoitus myös aluekehitysstrategian ja yrittäjyyden toimintapolitiikan jalkauttamisesta käytäntöön.

2.2 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Itsearviointiraportissa todetaan, että matkailun koulutusohjelmassa ei varsinaisesti ole yhteisesti sovittuja koulutuksen kansainvälisiä laatu-kriteereitä. Haastatteluissa kyllä viitattiin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa käytössä oleviin kriteereihin, mutta niiden merkitys jäi hieman epäselväksi. Kuitenkin kaikkien osapuolten haastattelut osoittivat, että koulutuksen kansainvälistä tasoa ja opiskelun kansainvälisyyttä varmistetaan monin eri tavoin. Keinoina kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn ylläpitämiseksi koulutusohjelmassa toteutetaan kansainvälistä opiskelija- sekä opettajavaihtoa, tehdään työtä laadukkaan kansainvälisen oppilaitosten yhteistyöverkoston rakentamiseksi ja hyödyntämiseksi, kehitetään vieraskielistä opetusta ja projekti- ja kehitystoimintaan osallistumista. Tärkeitä ovat myös ulkomaiset opettajat, opetusohjelmien

kansainvälinen vertailu sekä kansainvälinen symposium-perinne¹. Henkilöstön mukaan matkailun koulutusohjelman opiskelijat menestyvät kansainvälisissä vaihdoissa hyvin, ja itsearviointiraportin mukaan he pitävät sitä osoituksena koulutuksen korkeasta tasosta.

Kansainvälisen harjoittelun perinne on matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikössä vahvaa. Sitä on jo pitkään toteuttanut noin 38 % opintonsa aloittaneista nuorista, ja osuus on kasvamassa edelleen. Johdon kanssa keskusteltaessa tuli ilmi, että matkailun koulutusohjelmassa opiskelijoille on tarjolla harjoittelupaikkoja ympäri maailmaa matkailun globaalin luonteen mukaisesti. Opiskelijavaihdon strategiset linjaukset sen sijaan on viime vuosina tietoisesti painotettu mm. toiminnan hallittavuuteen ja kustannustekijöihin liittyvin perustein EU:n alueelle.

Opiskelijoiden mukaan laatutasoa ja kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla ylläpidetään kansainvälisen yhteistyön kautta: opintomatkat (ITHAS), eri maista tulevat luennoitsijat ja koulutuksessa tapahtuva kansainvälisiin ajattelutapoihin ja käytäntöihin perehtyminen ovat osa tätä toimintaa. Lisäksi opiskelijoita kannustetaan käyttämään hyväksi vaihto- ja työharjoittelupaikkoja ulkomailla.

Haastattelutilanteessa opiskelijat totesivat, että kansainväliset harjoittelu- ja opiskelijavaihtomahdollisuudet ovat vahvoja. Kuitenkin osa suhtautui varsin kriittisesti koulutusohjelman kansainväliseen toimintaan ja koki, että tarjolla ei ole riittävästi kontakteja ja vaihtoehtoja kansainvälisessä mittakaavassa. Osa opiskelijoista toivoi opiskelijavaihtomahdollisuuksien laajentamista myös EU:n ulkopuolisille alueille. He kaipasivat selvästi lisää myös kotikansainvälistymisen mahdollisuuksia. Yhtenä keinona he toivoivat kontaktimahdollisuuksien systemaattista lisäämistä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisten koulutusohjelmien opiskelijoiden kanssa.

2.3 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi

Matkailun koulutusohjelman tavoitteiden päivittyminen ja tulevaisuuden vaatimukseen vastaaminen varmistetaan tiiviillä työelämäyhteistyöllä ja alan kehityksen seurannalla. Toimintatapoina Maratalla ovat Marata-

---

¹Marata on järjestänyt 3 kertaa kansainvälisen TIE-symposiumin (Tourism Industry and Education).

klubi², Mara Yritysklinikan³ projektit, työelämäpalautteet ja valmistuneille restonomeille suunnatut kyselyt (OPALA- ja Vuosi valmistumisesta -kysely).

Itsearviointiraportin perusteella suurin osa henkilöstöstä näkee, että Marata-klubin, tutkimus- ja kehitystoiminnan, Mara Yritysklinikan sekä opiskelijoiden harjoittelujen ja projektitöiden kautta tuleva palaute ovat keskeisimmät väylät saada tietoa siitä, miten koulutuksen tavoitteet ovat toteutuneet ja päivittyneet. Opettajat seuraavat alan kehitystä myös matkailualan seminaareissa. Ennakointiin kiinnitetään runsaasti huomiota, ja kotimaisten ja kansainvälisten verkostojen kanssa käydään jatkuvaa vuoropuhelua. Palautteiden systemaattinen kerääminen ja hyödyntäminen nähdään kuitenkin haasteena. Rekrytointien kautta voidaan myös pitää työelämätietous ajan tasalla.

Opiskelijoiden mielestä opintojen sisältöjä kehitetään seuraamalla alan kehitystä ja alalla tapahtuvia muutoksia. Lisäksi itsearvioinnissa mainittiin entisten opiskelijoiden kokemusten hyödyntäminen ja Mara Yritysklinikan toiminta. Raportissa yksi opiskelija nosti kritiikkinä esiin sen, että teknologiapuoleen ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota, eikä matkailuun liittyviä ATK-ohjelmistoja ole riittävästi käytettävissä. Sama kannanotto tuli uudelleen esiin myös opiskelijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa.

Johdon kanssa keskusteltaessa kävi ilmi, että työelämä antaa koulutukselle palautetta siitä, ettei siellä opeteta riittävästi kädentaitoja. Koulutusohjelmassa onkin jouduttu tarkasti miettimään sitä, miten fokusoida koulutus ja millaisiin tehtäviin kouluttaa matkailualan ammattilaisia. Nämä pohdinnat ovat selkiyttäneet tavoitteen: koulutusohjelman tavoitteena on tuottaa osaajia nimenomaan matkailualan asiantuntija- ja esimiestehtäviin. Haastattelussa tuli kuitenkin esille ristiriita eri näkemysten välillä: myös opiskelijat odottivat koulutukseensa enemmän käytännön taitojen harjoittamista, koska asiantuntija- ja esimiestehtäviin ei ole mahdollista päästä heti valmistumisen jälkeen.

---

² Marata-klubiin kuuluu 21 työelämän edustajaa. Sen tehtävänä on kehittää restonomikoulutuksen sekä alan jatko- ja täydennyskoulutuksen opetussuunnitelmia ja niiden toteuttamista sekä etsiä yhdessä keinoja alan kehittämiseksi.

³ Mara Yritysklinikka tarjoaa yritysکوhtaisia koulutus-, kehittämis- ja tutkimuspalveluja. Mara Yritysklinikka tarjoaa myös haastavia työelämän kehittämisprojekteja henkilöstölle ja oppimisen paikkoja opiskelijoille.

Työelämäyhteistyö on vahvaa ja sujuvaa. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on suurta suhteessa yksikön kokoon ja sitä hyödynnetään systemaattisesti sekä opiskelijoiden työelämäyhteyksien vahvistamiseen että koko alan kehittämiseen. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan kautta matkailun koulutusohjelma on mukana matkailun osaamiskeskustoiminnassa, samoin yksikössä koordinoidaan maaseutumatkailun alueellista kehittämishanketta. Johdon haastattelussa todettiin, että hankkeista kerätään systemaattisesti osaamistarpeisiin ja niiden kehittämiseen liittyvää tietoa.

Matkailu on laaja sateenvarjoala, jonka opettamisessa tarvitaan paljon erilaista asiantuntijuutta. Tärkeä osuus tämän asiantuntijuuden jakamisessa ja kehittämisessä on Mara Yritysklinikalla, joka toimii sujuvana linkkinä koulutuksen ja työelämän välillä. Mara Yritysklinikan kolmevuotisen toiminnan aikana tätä yhteyttä on jatkuvasti kehitetty. Nykyään sinne tulleita toimeksiantoja analysoidaan ja analyysin perusteella päätetään, voidaanko työelämästä käsin tarjottu toimeksianto ottaa vastaan ja jos voidaan, sopiiko se opiskelijan harjoitteluksi, projektityöksi, opinnäytetyön aiheeksi vai oppimistehtäväksi. Klinikana kautta välitetään sinne tulleita toimeksiantoja myös muille koulutusaloille. Esimerkkinä tästä johdon haastattelussa tuli esiin mm. luonnonvara-alalle välitetty iso hanke.

2.4 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportissa todetaan, että koulutuspäällikkö vastaa koulutusohjelmien opetussuunnitelmien laadinnasta ja siihen osallistuvat kaikki opettajat. Asiantuntijuusalueiden opetussuunnitelmatyötä tehdään yliopettajien johdolla. Laadinnassa hyödynnetään opiskelijoiden hanke- ja muusta työelämän kehittämistoiminnasta saatuja palautteita, asiantuntijuusalueiden ennakoititietoa ja Marata-klubin palautteita. Opintojaksopalautteiden pohjalta kuullaan opiskelijoiden ääntä. Maratatiimi vahvistaa opetussuunnitelmat.

Koulutusohjelman tulevaisuutta pyritään ennakoimaan kuulemalla suunnittelussa sidosryhmiä, kokoamalla ennakoititietoa ja palautetta tutkimus- ja kehittämistyön puitteissa. Itsearvioinnin perusteella saadun palautteen hyödyntämistä voisi kuitenkin vielä tehostaa.

Opiskelijat eivät pääsääntöisesti tunne opetussuunnitelmaprosessia, mutta jotkut ymmärtävät koulutuspäällikön roolin opetussuunnitelmatyössä. Opiskelijat kertoivat haastattelussa, etteivät ole voineet vaikuttaa

opetussuunnitelmatyöhön. Harkittavaksi jääkin, mikä on opiskelijoiden rooli opetussuunnitelmatyössä.

2.5 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla koulutuspäällikkö vastaa vuosittaisen opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelman laadinnasta yhteistyössä opettajakunnan kanssa. Suunnittelu tapahtuu ammattikorkeakoulun lukuvuosijoinnin pohjalta. Henkilöstö tietää, että koulutuspäällikkö laatii opetussuunnitelman tarjonta- ja toteutussuunnitelman kuultuaan opettajia. Suunnittelun tavoitteena on, että opiskelijat valmistuvat ohjeajassa. Tämä tavoite määrittelee lukuvuositarjonnan syklin.

Itsearviointiraportin mukaan tarvetta olisi kuitenkin perusteellisemmille yhteisille keskusteluille opetuksen tarjonnasta ja toteutuksesta niin, että siinä otettaisiin huomioon myös opiskelijoilta koottava palaute. Sitä voitaisiin ehkä vähentää haastattelussa esiin tullutta opiskelijoiden kokemusta koulutusohjelman sisällä olevista lukujärjestyksen päällekkäisyyksistä.

2.6 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Henkilöstön mukaan yksittäisen opintojakson suunnittelusta vastaa ko. opintojakson vastuupettaja ja isommista kokonaisuuksista asiantuntijatiimi, joka arvioi myös yhdessä muutostarpeet. Yhteistyötä voisi henkilöstön itsearvioinnin mukaan edelleen tehostaa.

Opiskelijat eivät ole kovin tietoisia opintojaksojen suunnittelusta, mutta itsearviointiraportissa on kuitenkin mainintoja palautteen ja opiskelijoiden intressien huomioon ottamisesta.

2.7 Koulutusohjelman tuottaman osaamisen vaikutus alueen työelämän kehittymiseen

Henkilöstön mukaan opiskelijat tuottavat yrityksille jo opiskeluaikana monia vaativiakin tuotoksia projektitöiden, opinnäytetöiden sekä harjoittelun kautta. Näillä toimilla on suuri merkitys alan kehittymiseen. Opiskelijat työllistyvät hyvin, ja merkittävä määrä matkailun restonomeja näkyy jo alueen työelämässä. Osittain koulutus vastaa alueen kehitys-

tavoitteita erinomaisesti, mutta osin tieto ei muutu toiminnaksi. Lisäksi arvioidaan, että moni työnantaja ei osaa vielä riittävästi hyödyntää matkailun restonomin osaamista. Toisaalta itsearviointiraportissa epäillään, että restonomit eivät itsekään ehkä osaa tai uskalla sitä riittävästi vielä hyödyntää.

Osa opiskelijoista näkee, että opinnäytetöiden ja projektien kautta on pystytty kehittämään alueen yritysten toimintaa. Luultavasti myös työelämän toimintatavat kehittyvät uusien ja innovatiivisten alan ammattilaisten myötä. Toisaalta osa opiskelijoista ei osaa arvioida koulutusohjelman osaamisen vaikutusta alueen työelämässä.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Itsearviointiraportissa henkilöstö mainitsee opetuksen peruslinjauksiksi valinnaisuuden, joustavuuden, työelämälähtöisyyden, yrittäjäyden, yhteistyön tutkimus- ja kehittämistoiminnan kanssa, kansainvälisyyden sekä aluekehityksen. Arviointivierailun haastatteluissa henkilöstö ei eritellyt peruslinjauksia tarkemmin. Niiden todettiin näkyvän punaisena lankana kaikessa. Tärkeänä pidettiin opiskelijoiden oppimista, jotta heistä kasvaisi asiantuntijoita työelämään. Haastattelussa korostettiin myös työelämän muutosten seuraamista ja tämän tiedon siirtämistä suoraan opetukseen.

Itsearviointiraportin mukaan osa opiskelijoista ei tunne opetuksen toteuttamista ohjaavia peruslinjauksia. Jotkut opiskelijoista mainitsevat kuitenkin peruslinjauksiksi kansainvälisyyden, käytännönläheisyyden ja laadun.

Arviointiajankohtana koulutusyksikössä valmisteltiin pedagogisen strategian toteutussuunnitelmaa, johon pedagogiset linjaukset kirjataan. Arviointivierailulla johto kertoi, että pedagogisen strategian toteutus liitetään osaksi Maratavisio 2015 -asiakirjaa.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin mukaan yksikössä noudatetaan ohjaussuunnitelmaa, joka päivitetään lukuvuosittain. Jokaiselle opiskelijalle on nimetty opettajatutor ja urasuunnitteluun ohjataan alusta alkaen. Ohjaus tapahtuu 20 opiskelijan ryhmissä. Kolmannen opiskeluvuoden alussa ryhmät yhdistetään ja ohjaus siirtyy yliopettajalle.

Henkilöstö ja opiskelijat arvioivat itsearviointiraportissa, että henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laadinta ja ohjaus toimivat hyvin ensimmäisenä vuonna. Johdon ja henkilöstön haastattelussa selvisi, että opintojen alkuvaiheen ohjaus painottuu ammattikorkeakouluopiskeluun

perehdyttämiseen, käytännön asioihin ja siihen, että opiskelija löytää paikkansa opiskeluyhteisössä. Kahden opiskeluvuoden jälkeen opiskelijat kootaan samaan ryhmään yliopettajan ohjattavaksi. Silloin ohjauksen sisältöjen katsotaan muuttuvan enemmän asiantuntijapainotteisiksi ja ura- ja työelämäkysymyksiin liittyväksi.

Siirtymävaiheessa tutorit ja yliopettaja pitävät yhteisen siirtopalaverin. Viime aikoina ohjausprosessin sujumisessa on kuitenkin ollut katkoksia. Koulutuspäällikkö on ottanut vastuuta ohjauksesta, koska koulutusohjelmassa on uusi ulkomaalainen yliopettaja ja muitakin henkilövaihdoksia on ollut.

Opiskelijoiden haastattelussa eräs heistä totesi, että ”en ole HOPSiini koskenut ensimmäisen vuoden puolivälin jälkeen”. Monella opiskelijalla tuntui olevan epävarmuutta siitä, mitä henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kannattaisi ottaa mukaan. He toivoivat enemmän ohjausta ja ohjeistusta suunnitelman rakentamiseen ja käyttöön. Samoin esiin tuli voimakas toive henkilökohtaisten ohjausmahdollisuuksien lisäämisestä.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Itsearviointiraportin mukaan henkilöstö pitää harjoittelun ohjeistusta ja ennakkoinformaatiota riittävänä. Opiskelijoiden tehtävänä on hankkia itse omat harjoittelupaikkansa ja heitä on kannustettu suorittamaan ensimmäinen ja toinen harjoittelu eri paikoissa. Opiskelijat tekevät harjoittelusuunnitelman ja myös työnantajan pitää se hyväksyä.

Sekä henkilöstö että opiskelijat ovat yhtä mieltä siitä, että harjoittelun aikaisessa ohjauksessa on puutteita. Harjoittelun ohjaus on koulutusohjelmassa hajautettu: ensimmäistä harjoittelua ohjaa eri henkilö kuin toista harjoittelua. Ohjaaja on harjoittelun aikana tarpeen mukaan yhteydessä opiskelijaan ja harjoittelupaikkaan. Toisinaan puutteita on ollut myös työpaikalta saatavassa ohjauksessa.

Itsearviointiraportin mukaan koulutusyksikössä on meneillään harjoittelun ohjauksen kehittämisprojekti. Johdon haastattelussa todettiin, että aiemmin harjoittelun ohjaajilla ei ole ollut mahdollisuutta käydä harjoittelupaikoissa. Opiskelijoihin on pidetty yhteyttä sähköpostitse ja puhelimitse. Nyt tarkoituksena on kehittää ohjausta erityisesti toisella harjoittelujaksolla, joka on esimiestyypinen harjoittelu. Tavoitteena on, että harjoittelun ohjaaja käy Keski-Suomen alueen harjoittelupaikoissa kerran harjoittelujakson aikana. Toisaalta harjoittelujanaksot

sijoittuvat usein kesään, jolloin ohjauksen järjestämisessä on ongelmia. Parhailtaan ollaan arvioimassa myös yrityksiä sen suhteen, minkä vaiheen harjoitteluun ne ovat sopivia. Tavoitteena on saada aikaan rekisteri harjoittelupaikoista.

Koulutusohjelman johto kertoi haastattelussa, että kansainvälisen harjoittelun ohjauksessa on harkittu verkko-oppimisympäristön käyttöä. Sitä on kokeiltukin Leonardo-hankkeessa, mutta opiskelijoiden palaute on ollut ristiriitaista. Henkilöstölle ajatus verkossa tapahtuvasta harjoittelun ohjauksesta oli uusi, mutta sitä pidettiin kiinnostavana ajatuksena.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella opinnäytetöiden ohjaus vaikuttaa koulutusohjelmassa toimivalta ja järjestelmälliseltä. Yksikössä on käytössä opinnäytetyön ohjaajan ohjeet. Opiskelijoille ohjeet ovat tietoverkossa. Yliopettaja hyväksyy opinnäytetyön aiheen.

Joka viikko pidetään opinnäytetyöseminaari, jossa käsitellään eri vaiheissa olevia opinnäytetöitä. Jokainen opiskelija opponoi ainakin kahta työtä. Opiskelijat antavat toisilleen vertaispalautetta ja saavat ongelmiinsa apua. Kaikki opiskelijat saavat myös kielenohjausta viestinnän lehtorilta.

Vuosittain töistä julkaistaan artikkelikokoelma ja lisäksi merkittävimmät työt, joilla on myyntiarvoa, julkaistaan kokonaisuudessaan. Julkaisut tehdään yhteistyössä kirjaston kanssa. Kaikki opinnäytetyöt julkaistaan myös verkossa.

Suurin osa itsearviointiin osallistuneista opiskelijoista ei ollut vielä opinnäytetyövaiheessa. Ne opiskelijat, joilla oli jo kokemuksia opinnäytetyöstä, olivat tyytyväisiä.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioiminen

Itsearviointiraportista ja haastatteluista selvisi, että opettajilla on vapaus toteuttaa erilaisia opetusmenetelmiä niin, että opiskelijaryhmien erilaiset tarpeet tulevat otetuiksi huomioon. Opettajien mukaan koulutuksessa tarjotaan mahdollisuuksia yksilöllisiin opiskelu- ja suoritustapoihin opintojaksosta riippuen esimerkiksi verkko-opintoina tai itsenäisinä opintojaksojen suoritumahdollisuuksina. Verkko-opintoja on tarjolla esim. kielikeskuksen verkkokursseina, verkko-oppimisympäristössä tapahtuvina

keskusteluina ja opintotehtävien palauttamismahdollisuuksina. Vuonna 2005 matkailun koulutusohjelmassa suoritettiin verkko-opintoja huomattavasti enemmän kuin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla keskimäärin.

Henkilöstön haastattelussa kävi esiin, että opettajat pitivät itseään enemmän oppimisen organisoijina kuin perinteisinä opettajina. Samalla he totesivat, että koulutusohjelmaan sisältyy paljon tekemällä oppimista ja opiskelijoille on tyypillistä rivakka toimiin ryhtyminen.

Itsearviointiraportista ei käy ilmi, mitä koulutusohjelmassa tarkoitetaan oppimistyyllillä ja opiskelumenetelmillä. Opetusmenetelmät riippuvat kunkin opettajan mieltymyksistä. Oppimismenetelmien valinnalle ei esitetä tietoisia perusteluita. Kehittämishaasteena on opettajien yhteistyö erilaiset oppijat huomioivien pedagogisten ratkaisujen luomisessa.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Itsearviointiraportin mukaan Mara Yritysklinikka, Tie-symposiumi, Study Tour ja Grand Tour -opinnot, Ravintolaidea ja monet projektit tarjoavat opiskelijoille erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelijat arvioivat koulutusohjelmalla olevan hyvät yhteydet myös lähiseudun yrittäjiin.

Haastattelussa opiskelijat totesivat koulutuksen vahvuuksiksi myös runsaat kansainvälisen vaihdon mahdollisuudet, monipuolisen kansainvälisen luennoitsijatarjonnan ja liiketalouden opetuksen. Samoin yksikön pieni koko koettiin myönteisenä. Myönteiseksi arvioitiin myös pienryhmäopetus ja vahvat alueelliset työelämäkontaktit. Kehittämishaasteina opiskelijat esittivät opintojen ohjaamisen ja informaationkulun tehostamista. Tähän liittyen käytiin arviointivierailulla värikäs ja perusteellinen keskustelu kielen opiskelun mahdollisuuksista.

Henkilöstö painotti haastattelussaan liiketoimintaosaamisen vahvistamisen tarvetta koulutusohjelmassa. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan oppimisympäristöjä tulisi kehittää entistä kohdennetummin ja täsmällisemmin matkailualan koulutusohjelman tarpeisiin mm. hotellivarausohjelmistojen ja erityisesti matkailualalle sovellettujen oppimistehtävien avulla.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Itsearviointiraportin mukaan tutkimus- ja kehittämissyksikön ja yritys-

elämän välinen yhteistyö toimii koko koulutusosalalla hyvin. Myös sidosryhmien yhteistyö koulutusyksikön kanssa nähdään toimivana. Itsearviointiraportissa todetaan, että tutkimus- ja kehittämistoiminnassa työskentelevät henkilöt osallistuvat myös opetustyöhön. Tämä toimintatapa muodostaa luontevan perustan tutkimus- ja kehittämistyöstä saatujen tulosten käytäntöön soveltamiselle.

Johdon haastattelussa keskusteltiin Mara Yritysklinikan merkityksestä koulutuksessa teorian ja käytännön yhdistämiselle. Todettiin, että Mara Yritysklinikalle tuleviin toimeksiantoihin liittyvä arviointijärjestelmä on kehittynyt selkeästi kolmen vuoden aikana. Nykyisin kaikki työelämän toimeksiannot arvioidaan opetuksen ja oppimisen kannalta. Mikäli ne ovat toteuttamiskelpoisia, ne jaetaan neljään koriin: projekteihin, harjoitteluun, oppimistehtäviin ja opinnäytetöihin. Samalla arvioidaan, minkä vaiheen opiskelijalle kukin toimeksianto on sopivin, mitä osaamista niissä tarvitaan ja mitä kompetenssia sen avulla kehitetään. Joskus toimeksianto voidaan siirtää toiselle koulutusyksikölle tai sitä ei toteuteta lainkaan. Yrityksille on myös suositettu toimeksiantojen toteutusta sellaisena ajan-kohtana, jolloin opiskelijat ovat paremmin saatavilla.

Sekä johdon että henkilöstön haastattelussa keskusteltiin siitä, miten erilaisia opintosuorituksia tehdään paljon toimeksiantoina suoraan yrittäjille. Näistä yhtenä esimerkkinä tuli henkilöstön haastattelussa esiin tapahtumapalveluiden opetus. Johto mainitsi esimerkkinä matkailun koulutusohjelman opintojakson, jossa on työn alla useita liiketoimintasuunnitelmia pk-yrityksille. Työelämäyhteistyössä toteutetun opintokokonaisuuden päätteeksi toteutumisen arviointiin osallistuvat yrittäjä, opettaja ja opiskelija yhdessä. Myös projektisuunnitelman ja sen toteutuksen liitteeksi tulee aina opiskelijan ja toimeksiantajan arviot projektin toteutumisesta.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan koulutusohjelman vahvuutena on tutkimus- ja kehittämistoiminnan kytkeminen opetukseen. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan hyvät käytänteet voisivat olla hyödynnettävissä laajemminkin ammattikorkeakoulun eri koulutusyksiköissä.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmien välinen yhteistyö sujuu hyvin. Monet opintojaksot, mm. perusopinnot ja liikkeenjohdolliset opinnot, ovat eri koulutusohjelmien opiskelijoille yhteisiä. Henkilöstön haastattelussa kävi ilmi, että koulutusyksikössä järjestetään myös yhteisiä opinnäytetyöseminaareja säännöllisesti. Seminaareissa opiskelijat esittelevät eri vaiheiden töitä ja neuvovat toinen toisiaan. Jokaisen opiskelijan on osallistuttava kahdeksaan seminaari-istuntoon, mutta joukossa on ollut opiskelijoita parikin vuotta, jotta opinnäytetyö on valmistunut.

Yhteistyötä tehdään myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun eri yksiköiden välillä (Luonnonvarainstituutti, Informaatioteknologian instituutti). Opiskelijat totesivat haastattelussaan, että heillä on mahdollisuudet valita opintoja muiltakin koulutusaloilta. Yksiköiden omia ja vapaasti valittavia opintojaksoja on hyvin tarjolla. Työjärjestykset joskus hankaloittavat valintaa käytännössä. Jotkut opiskelijat totesivat myös, että omassakin koulutusohjelmassa on niin paljon opiskeltavaa, ettei voimavaroja tahdo muuhun riittää. Samoin matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikön fyysinen etäisyys pääkampuksesta ja muista yksiköistä koetaan käytännön esteeksi.

Itsearviointiraportista ei käy ilmi, mitä yhteistyö eri koulutusyksiköiden välillä on ollut. Haastattelussa henkilöstö mainitsi yhteistyön vapaasti valittavissa opinnoissa ja yhteiset opinnäytetyöt myös muiden ammattikorkeakoulujen kanssa. Henkilöstö korosti koulutusyksiköiden välisen yhteistyön tärkeyttä, jotta mukaan saadaan matkailun näkökulmasta oleelliset kokonaisuudet. Mahdollisina yhteistyökumppaneina nähtiin tekniikka ja liikenne sekä sosiaali- ja terveysala ja tulevaisuudessa myös monet muut alat. Toisaalta koulutusyksikön yhteisissä projekteissa on myös törmätty käytännön ongelmiin esimerkiksi silloin, kun joidenkin alojen opiskelijoille maksetaan palkkaa ja toiset taas tekevät työn ilmaiseksi.

Ammattikorkeakoulun kehittämishaasteena on saada koulutusyksiköt systemaattiseen yhteistyöhön. Samoin ammattikorkeakoulun tasolla saatetaan tarvita yhteishankkeisiin liittyviä pelisääntöjä esimerkiksi opiskelijoille maksettavien korvausten suhteen.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmilla on yhteisiä opettajia. Useita opintojaksoja toteutetaan opettajien yhteistyönä. Opettajat nä-

kevät yhteistyön toimivana, joskin yhteistyötä tulisi kehittää edelleen. Opiskelijat eivät sitä vastoin pääsääntöisesti joko tiedä opettajien välisestä yhteistyöstä tai se näyttäytyy heille sirpaleisena.

Itsearviointiraportissa todetaan, että koottua palautetietoa käsitellään opettajien kokouksissa ja opettajatiimeissä. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja opetuksen välinen yhteistyö on kiinteää ja esim. opinnäyte-työprosessissa on mukana useita opettajia.

Opiskelijoiden haastattelussa kävi ilmi, että opettajien välistä yhteistyötä ja tiedon jakamista tarvittaisiin enemmän. Opiskelijat toivoivat myös, että opettajilta saisi enemmän ohjausta ja neuvoja ja että opettajat ohjaisivat opiskelijaa eteenpäin, jos eivät itse tiedä vastausta esitettyyn kysymykseen.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportin mukaan opintojaksojen toteutuksen ajoituksessa otetaan huomioon koulutusohjelman rakenne, opetussuunnitelma ja riittävä opintotarjonta, jotka mahdollistavat opintojen loogisen etenemisen ja opiskelijoiden valmistumisen tavoiteajassa. Opinnot ajoitetaan niin, että opiskelija voi suorittaa 60 opintopistettä lukuvuodessa.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opintojaksojen ajoituksen suunnittelu on pitkälti koulutuspäällikön vastuulla. Ajoituksen suunnittelussa hyödynnetään aiempaa kokemusta ja opettajien palautteita edellisiltä vuosilta. Ajoitukset on yleensä todettu käytännössä toimiviksi. Opiskelijoilla ei kuitenkaan näytä olevan tietoa ajoituksen suunnittelusta. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman merkitystä opintojen ajoittajana ei mainita.

Itsearviointiraportin perusteella vaikuttaa siltä, että opintojaksojen ajoitukselle ei ole selkeitä julkilausuttuja perusteita, jotka olisivat kaikkien tiedossa. Erityisesti opiskelijoiden keskuudessa ei niitä tunneta. Opintojaksotarjonnan riittävydestä ei ole varmuutta, koska vain 57 prosenttia opiskelijoista on suorittanut yli 45 opintopistettä vuonna 2005. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan ajoituksen perusteita voisi edelleen selkiyttää ja niistä voisi viestiä aiempaa selkeämmin opiskelijoille. Opiskelijoille voisi tarjota mahdollisuuksia osallistua opintojaksojen ajoituksen suunnitteluun esimerkiksi edustajiansa välityksellä.

3.7 Opiskelijoiden riittävän osaamisen varmistaminen kansainvälisissä työtehtävissä

Itsearviointiraportista käy ilmi, että opiskelijoiden riittävän kansainvälisen osaamisen varmistamisessa käytetään useita keinoja. Raportissa mainitaan kieltenopetus yleensä, International Skills -opintojakso, opiskelijavaihto ja harjoittelu ulkomailla, opettajavaihto, opinnäytetyöt ja TIE-symposium. Opiskelijat kiinnittävät itsearvioinnissa huomiota koulutusohjelman tarjoamiin kansainvälisen harjoittelun mahdollisuuksiin, opiskelijavaihtoon ja kieltenopiskeluun.

Johto mainitsi haastattelussa, että matkailun osaamiskeskustoiminta on näköalapaikka myös kansainvälisyyteen. Vaikka osaamiskeskuksen klusterimaisessa toiminnassa kehitetään kotimaisia matkailupalveluja, tiedonkulun rajapinnat on luotu myös kansainvälisille kentille. Johto totesi myös, että matkailualalla on järjestetty kolme kansainvälistä symposiumia. Koulutusohjelmaan on palkattu puolalainen yliopettaja. Jatkossa koulutusyksikössä tullaan painottamaan enemmän eurooppalaista yhteistyötä painopisteen oltua aiemmin Aasiassa. Lisäksi johto mainitsi, että opetussuunnitelmatyössä ollaan siirtymässä kompetenssilähtöiseen suuntaan.

Opiskelijat toivat haastattelussa esiin näkemyksen läpi koko koulutusajan jatkuvasta kolmannen kielen opiskelun tarpeesta. Näin kielitaidossa saavutettaisiin taso, josta olisi käytännön hyötyä työelämässä. Lisäksi opiskelijat toivoivat, että jo valintavaiheessa painotettaisiin englannin kielen osaamista niin, ettei samassa opetusryhmässä opiskelisi hyvin eritasoisia osajia. Ongelmaksi koettiin myös vapaavalintaisten kielenopetusryhmien peruuntuminen ryhmäkokovaatimuksen vuoksi.

Arviointipäivän päätteeksi annetun pikapalautteen yhteydessä käydessä keskustelussa todettiin, että ainakin osa kielenopiskelumahdollisuuksiin liittyvistä ongelmista näyttäisi liittyvän tiedon saannin ja kielen opiskeluun liittyvän ohjauksen vähäisyyteen.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportista ilmenee, että tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan OPALA-palautteen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun Vuosi valmistumisesta -kyselyn pohjalta. Tavoitteiden toteutumista opintojaksojen aikana arvioidaan eri menetelmin. Opiskelijat vastaavat opintojaksoarviointeihin ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijakyselyihin. Opiskelijat tekevät opinnäytetyöhön liittyvän itsearvioinnin.

Itsearviointiraportista ei käy ilmi mekanisme, jolla varmistetaan, että opetus ja opiskelu ovat tavoitteiden ja opetussuunnitelman mukaista. Siitä ei myöskään ilmene, miten systemaattisesti tulosten hyödyntäminen tapahtuu ja miten se näkyy opiskelijoille - siis miten arviointi näkyy toiminnan, opetussuunnitelman ja työelämän tasoilla.

Henkilöstön haastattelusta sen sijaan kävi ilmi, että oppimisen ja kompetenssin kehittymistä seurataan ja arvioidaan opintojaksokohtaisella arvioinnilla ja että opinnäytetyövaiheessa arviointi muuttuu kokonaisvaltaisemmaksi. Henkilöstön mukaan opiskelijoiden kompetenssien kehittymistä voi seurata joissakin opintojen loppuvaiheen kokoavissa tehtävissä.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Itsearviointiraportin mukaan vuorovaikutus työelämän kanssa on monipuolista ja jatkuvaa. Se mahdollistaa palautteen saamisen toiminnasta monella eri tavalla; esimerkiksi Marata-klubin, Mara Yritysklinikan ja Resto 2006 -restonomiopiskelijoiden tieto-taitokilpailun kautta.

Johdon ja henkilöstön haastatteluissa ilmeni, että yrityksiltä saadut toimeksiannot arvioidaan opiskelijoiden oppimisprosessin näkökulmasta. Haastattelujen mukaan opiskelijat saavat toimeksiantojen aikana palau-

tetta suoraan yritysten edustajilta, koska toimeksiannot ovat osa koulutusohjelman toteutusta. Työelämä antaa näin palautetta sekä koulutusohjelman toteutuksesta että sen tuloksista.

Itsearviointiraportista ei tule esille, miten systemaattinen tulosten arviointi ja hyödyntäminen tapahtuu kokonaisvaltaisesti opiskelijan oppimisprosessissa ja oppimisprosessin ohjauksessa. Raportista ei myöskään selviä, miten yrityksiltä saadun palautteen vaikutukset tehdään näkyväksi sekä miten edelleen vahvistetaan työelämän edustajien roolia koulutusohjelman tulosten arvioinnissa.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Itsearviointiraportin ja henkilöstön haastattelujen mukaan opintojaksokohtaista palautetta on kerätty opettajien omatoimisten kyselyjen ja sähköisen kyselyn avulla. Käytössä oleva järjestelmä on luotu lukuvuonna 2005–2006. Otantapohjaista palautetta ei kerätä kaikilta opintojaksoilta. Palautteiden tuloksia on käsitelty joidenkin opintojaksojen osalta sekä opiskelijoiden kanssa että opettajatiimeissä. Opintojaksopalautteen lisäksi seurataan läsnä- ja poissaoloja kontaktiopiskelussa.

Henkilöstön haastattelussa tuli esille, että ongelmana on saada kattavaa palautetta. Opiskelijat eivät välttämättä vastaa lainkaan tai heidän antamansa palaute on sirpaleista. Haasteena on hankitun palautteen systemaattinen hyödyntäminen. Lisäksi haasteiksi muodostuvat kompetenssien kehittymisen arviointi ja erilaisista kehittämistoimenpiteistä tiedottaminen opiskelijoille.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportin samoin kuin johdon ja henkilöstön haastattelujen mukaan arviointi tapahtuu oppimistehtävien, tenttien ja eri tilaisuuksien kautta (esim. Resto 2006 -restonomiopiskelijoiden tieto-taitokilpailu ja Tourism, Industry and Education-Symposium vuonna 2005). Lisäksi arviointia tehdään opiskelijoiden ja yrityselämän, samoin kuin Restonomipalvelujen ja Marata-klubin edustajien kanssa käytävissä palautekeskusteluissa.

Itsearviointiraportissa opiskelijat tunnistavat oppimisen arvioinnin tapoina itsearvioinnin ja numeerisen arvioinnin. Opiskelijahaastatteluista kävi ilmi, että he kaipaavat enemmän erimuotoista henkilökohtaista palautetta. Toisaalta opiskelijoille on ollut tarjolla esimerkiksi mahdolli-

suuksia perehtyä tenttituloksiin, mutta tämäntyyppisen palautteen hyödyntämiseen ei opiskelijoilla ole ollut suurtakaan mielenkiintoa.

Henkilöstön ja opiskelijoiden haastatteluista kävi ilmi, että opinnäyteprosessi mahdollistaa vertaisohjauksen ja henkilökohtaisen palautteen saamisen. Koulutusyksikössä järjestetään viikoittain seminaari-istuntoja, joissa esitellään eri vaiheissa olevia töitä ja saadaan vertaispalautetta opiskelijatovereilta. Koulutusohjelman opinnäyteprosessi sisältää hyviä käytänteitä, kuten esimerkiksi opinnäytetyössään eri vaiheissa olevien opiskelijoiden viikoittaiset seminaarit.

Itsearviointiraportissa ja haastattelussa ei tullut esille selkeästi, miten itse- ja vertaisarviointi kokonaisuutena toteutuu. Opiskelijoiden haastattelun mukaan harjoitteluun liittyvä palaute on ”arvosana Asioon” sekä työnantajapalaute harjoittelusta. Koulutusohjelman haasteeksi muodostuvat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa ja muussa arvioinnissa käytettyjen käsitteiden ja kriteerien määrittely ja niiden sisällöstä yhteisesti sopiminen. Yleisenä haasteena on koko arviointikokonaisuuden kehittäminen.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella palautetietoa käsitellään opettajien kokouksissa ja opettajatiimeissä. Palautetiedon pohjalta tehdään kehittämissuunnitelmia ja kehitetään koulutusohjelmaa tarpeen mukaan. Arviointitietoa hyödynnetään myös opetuksen suunnitteluun.

Opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointi otetaan huomioon opettajien mukaan esim. opinnäytetyöprosessissa varsin hyvin. Heidän mukaansa vapaamuotoisen palautteen kerääminen ja keskusteleva opetus toimivat hyvin. Henkilöstön näkemyksen mukaan opiskelijat saavat kuitenkin kokonaisuutena ottaen omasta toiminnastaan melko vähän palautetta.

Opintojaksojen jälkeen kerättävät sähköiset palautteet ovat usein toistuessaan uuvuttaneet opiskelijat ja tällaista palautetta heiltä on vaikea saada. Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella koulutusohjelmassa ei liene sellaista systemaattista järjestelmää palautetiedon käsittelemiseksi ja hyödyntämiseksi, joka selvittäisi, mitä kerätylle tiedolle tapahtuu ja miten tuloksista ja toimenpiteistä tiedotetaan henkilöstölle ja opiskelijoille.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Tällä hetkellä Maratassa työstetään ammattikorkeakoulun pedagogiseen strategiaan pohjautuvaa pedagogista toimintasuunnitelmaa. Samalla työstetään Maratavisiota 2015, jossa otetaan huomioon matkailun kansalliset ja kansainväliset kehitystrendit. Visio julkistetaan 15.1.2007. Koulutusohjelman johdon haastattelussa syntyvässä olevaa visiota luonnehdittiin politiikkapaperiksi, jossa korostetaan matkailun keskeistä merkitystä aluekehityksen kannalta. Maratavisio 2015 on yhteydessä myös koko ammattikorkeakoulun tavoite- ja tulossopimustyöskentelyyn.

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman uudistaminen tapahtuu kompetenssien, erilaisten selvitysten ja työelämän tarpeiden pohjalta. Opiskelijoista pääosa katsoo koulutusohjelman kehittämistyön lähtevän työelämäkontaktien, kansainvälisyyden lisääntymisen ja tiedonkulun parantumisesta.

Koulutusohjelman pedagoginen kehittäminen osaamisperustaiseksi luo haasteita opetuksen toteutuksen menetelmien, oppimisympäristöjen, oppimateriaalien jne. uudelleenarviointiin ja edelleen kehittämiseen. Siihen liittyy myös eri opintokokonaisuuksien keskinäisen opiskelujärjestyksen tarkastelu, mikä tuli esille opiskelijoiden haastattelussa.

4.7 Koulutusohjelman tuottama osaaminen työelämän osaamistarpeiden näkökulmasta

Itsearviointiraportin ja haastattelujen mukaan koulutusohjelma tuottaa työelämässä vaadittavaa laaja-alaista osaamista, mikä luo edellytykset selvitä työelämän muutoksissa. Koulutusohjelmassa vaatimustaso on asetettu korkealle.

Johdon haastattelussa tuotiin esiin näkemys, jonka mukaan koulutusohjelmassa profiloitutaan aiempaa enemmän alan esimies- ja kehitystehäviin kouluttamiseen. Käden taitojen oppimisen nähdään olevan osa toisen asteen ammatillista koulutusta. Opiskelijat painottivat haastatteluissa myös joidenkin matkailualalla käytössä olevien hotellivarausohjelmien opiskelua ja hallintaa.

Itsearviointiraportissa ja henkilöstön haastattelussa tuli ilmi myös opiskelijavalintakriteerien tarkistamisen tarvetta. Henkilöstön haastattelussa tuli esille, miten tärkeää opiskelijoilla on matemaattisten valmiuksien, erityisesti loogisen ja analyyttisen ajattelun tärkeys esim. kannattavuuslaskennassa ja liiketoimintaosaamisessa. Lisäksi pidettiin tärkeänä alan sukupuolijakauman tasoittumista.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-tukipalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- ura- ja rekrytointipalvelut
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Itsearviointiraportin mukaan henkilöstö kokee tukipalvelut tärkeiksi, sillä ne mahdollistavat perustehtävän laadukkaan toteuttamisen. Myös opiskelijat kokevat tukipalvelut oleellisena opiskelun mahdollistavana tukena. Henkilöstö kuitenkin toteaa raportissa, että tukipalvelujen ja yksikön rooleja ja suhteita pitäisi tarkistaa. Arviointivierailun yhteydessä käydyissä keskusteluissa he eivät kuitenkaan nähneet ongelmia tässä suhteessa. Sen sijaan hallinnon tukipalvelut koettiin etäisiksi. Opiskelijarekrytoinnissa henkilöstö piti haasteena sitä, että matkailun koulutusohjelman markkinoinnissa olisi kyettävä luomaan riittävän moderneja mielikuvia alasta niin, että koulutusohjelmaan saataisiin alalle mahdollisimman hyvin soveltuvia businessorientoituneita ihmisiä.

Itsearviointiarportissa toivotaan henkilöstön kehittämiseen liittyvää palvelua yksiköihin. Opiskelijat peräänkuuluttavat tukipalveluihin liittyvän tiedonsaannin merkitystä sekä kiinnittävät huomiota ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhoito- ja liikuntapalvelujen jälkeenjääneisyyteen verrattuna esimerkiksi yliopisto-opiskelijoihin. Kansainvälisiä palveluita koskevana konkreettisena kehittämis ehdotuksena opiskelijat esittivät toiveita kielten opiskelun ja vaihto-opiskelumahdollisuuksien lisäämisestä. He toivoivat myös mahdollisuutta olla nykyistä enemmän tekemisissä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisten opiskelijoiden kanssa. Ammattikorkeakouluun saapuvien vaihto-opiskelijoiden ohjauksen ja tarjolla olevat kansainväliset tukipalvelut he arvioivat hyväksi.

6 Vahvuudet ja kehittämissuositukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Maratavisio 2015:n monipuolinen yhteinen työstäminen

Työyhteisöllä on ennakoiva ja vastuullinen ote koulutusalan ja -ohjelman kehittämiseen. Henkilöstö on laaja-alaisesti osallistunut Maratavisio 2015 -työskentelyn yhteydessä toimintaympäristön analyysiin ja koulutuksen painopistealueiden valintaan. Työelämän edustajista koostuva Marataklubi osallistuu työhön. Vision työstämisellä on selkeä yhteys JAMKin strategiseen kehittämistyöhön.

Vahva ja monipuolinen työelämäyhteistyö

Mara Yritysklinikalla ja tutkimus- ja kehittämistoiminnalla on tärkeä merkitys koulutuksen toteutuksessa ja alan dynaamisessa kehittämisessä.

Opinnäytetyöprosessin toteuttaminen

Opinnäytetyön prosessi on hyvin suunniteltu ja hallittu. Opinnäytetyöt tehdään työelämän toimeksiantoista, joiden sopivuus erilaisiksi opintosuoritteiksi tai opinnäytetöiksi arvioidaan huolellisesti. Ohjaus, vertaistuki ja arviointi on hyvin organisoitu seminaarikäytännöissä. Opinnäytetyön tuloksia julkaistaan erillisjulkaisuina ja artikkelikokoelmina. Matkailun ja palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman opiskelijat tekevät myös yhteisiä opinnäytetöitä.

Halukkuus koulutusalarajat ylittävään yhteistyöhön

Opiskelijoita ohjataan valitsemaan myös muiden alojen opintoja. Projekteissa tehdään yhteistyötä muiden koulutusalojen kanssa. Mara Yritysklinikalle tulleita toimeksiantoja on ohjattu myös toisille koulutusaloille.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Ohjausjärjestelmän kehittäminen

Ohjausjärjestelmää olisi hyvä kehittää niin, että se turvaisi katkeamattoman ohjausprosessin koko opintojen ajan. Yksittäisten henkilöiden

varaana rakentuva koulutusohjelmajohdosta ohjausta on tarpeen laajentaa toiminnan haavoittuvuuden vähentämiseksi. Henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien hyödyntämistä ja henkilökohtaista palautetta opinnoista on suotavaa lisätä.

Arviointiosaamisen ja opiskelijoiden osallisuuden kehittäminen

Arvioinnin toteuttamistapoja voisi kehittää entistä dialogisempaan suuntaan itsearviointin ja vertaisarviointin osuutta lisäämällä. Opiskelijoiden osallisuutta koulutuksen suunnittelussa voitaisiin lisätä.

Verkko-oppimisympäristöjen hyödyntäminen harjoittelun ohjauksen tukena

Meneillään olevan harjoittelun ohjauksen kehittämistyön osana olisi hyvä arvioida, millaisia mahdollisuuksia verkko-ohjausympäristö tarjoaisi harjoittelun ohjaukseen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen liittämiseen entistä kiinteämmäksi osaksi opiskelijan oppimisprosessia.

Kansainvälistymiseen liittyvät linjaukset

Kansainvälisiä vaihtomahdollisuuksia koskevat linjaukset ja niiden perustelut on suotavaa selvittää opiskelijoille mahdollisimman kattavasti.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Opintojen ohjausjärjestelmä

Opinto-ohjausjärjestelmän haavoittuvuuden vähentäminen ja yksilöllistävien opintopolkujen edellyttämien ohjaustarpeiden muutosten huomioon ottaminen; omaehtoisten (pääosin verkkoperustaisten), opastettujen, tuettujen ja henkilökohtaisten ohjauspalveluiden kehittäminen.

Virtuaaliset oppimisympäristöt

Opiskelijoille suunnattujen virtuaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen, niiden käytettävyyden parantaminen ja työprosessien verkoissa tapahtuvan ohjauksen tehostaminen.

Koulutusalojen välinen yhteistyö

Yhteisten, koulutusalarajat ylittävien opetusratkaisujen vahvistaminen osaamis pohjaisten opetussuunnitelmien kehittämisen yhteydessä.

Kotikansainvälistyminen

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisen opiskelijayhteisön ja International Schoolin toiminnan ja sen tarjoamien mahdollisuuksien systemaattinen hyödyntäminen ja kehittäminen niin, että (koti)kansainvälistymisen mahdollisuudet koko ammattikorkeakoulussa laajenisivat ja vahvistuisivat.

Opinto-ohjaajakoulutuksen ristinarviointi

*Jyrki Kataja
Tero Janatuinen
Paula Marttinen
Pertti Pernu
Marjo Metsomäki
Leena Rajakangas
Helmiina Haataja*

1 Opinto-ohjaajankoulutuksen ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutuksesta

Opinto-ohjaajankoulutus (60 op) on yksi ammatillisen opettajakorkeakoulun koulutusohjelmista ammatillisen opettajankoulutuksen (60 op) ja erityisopettajankoulutuksen (60 op) rinnalla. Koulutus on jatkokoulutus pedagogisen kelpoisuuden omaaville henkilöille. Kaikilla opinto-ohjaajankoulutukseen hakeutuvilla on jo olemassa usean vuoden kokemus opettajan työstä, ja monet ovat toimineet myös ohjaustehtävissä omissa oppilaitoksissaan.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa opinto-ohjaajia on koulutettu vuodesta 1984 lähtien. Ammatillisista opettajakorkeakouluista vain Hämeen ammattikorkeakoulu tarjoaa opinto-ohjaajankoulutusta Jyväskylän ohella. Opinto-ohjaajankoulutus antaa laaja-alaisen kelpoisuuden opinto-ohjaajan tehtäviin eri oppilaitosmuodoissa.

Jyväskylässä aloittaa vuosittain 140 opinto-ohjaajaopiskelijaa, joista yliopistossa opiskelee 90 ja ammattikorkeakoulussa 45. Yliopistossa järjestetään opinto-ohjaajankoulutusta kahdella tapaa: Maisterikoulutukseen hakeudutaan kandidaattitutkinnolla ja monimuotokoulutukseen maisteritutkinnon kautta. Jyväskylän yliopiston opinto-ohjaajankoulutuksessa keskitytään yleissivistävän koulutuksen opinto-ohjaajien koulutukseen. Jyväskylän ammattikorkeakoulun koulutuksen pääsyvaatimukset ovat ammatillinen työkokemus ja opettajankoulutus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinto-ohjaajankoulutuksessa keskitytään ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien koulutukseen. Arviointivierailulla henkilöstö arvioi monimuotokoulutusten olevan samantyyppisiä molemmissa oppilaitoksissa. Eroja nähtiin olevan lähinnä opintojen ajoituksessa.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Opinto-ohjaajankoulutuksen ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus

tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutusyksikön johtaja Jyrki Kataja ja jäsenenä opiskelijakunnan edustaja Helmiina Haataja, viestintäpäällikkö Paula Marttinen, yliopettaja Marjo Metsomäki, koulutus­päällikkö Pertti Pernu ja lehtori Leena Rajakangas. Sihteeriksi vaihtui uusi laatupäällikkö Tero Janatuinen.

Arviointiryhmä antoi koulutusohjelmalle ohjeet ristiinarvioinnin toteutukseen 25.8.2006. Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 22.9.2006. Itsearviointiraportin liitteenä toimitettiin opinto-ohjaajien monimuotokoulutuksen opiskelijan käsikirja, toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi, yhteenveto opiskelijoiden lähtöpalautteesta, yhteenveto opiskelijoiden vastauksista itsearviointikysymyksiin ja opinto-ohjaajankouluttajille esitetyt itsearviointikysymykset.

Itsearviointiraportin valmisteluvaiheessa palaute- ja arviointitietoa kerättiin opinto-ohjaajankoulutuksen kouluttajilta, opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijoilta sekä koulutuksen tukipalveluhenkilöstöltä. Myös opiskelijoilta opintojen päätteeksi kerättävä lähtöpalaute otettiin arviointimateriaaliksi. Raporttia käsiteltiin sen valmistelun eri vaiheissa ammatillisen opettajakorkeakoulun johtoryhmässä, henkilöstökokouksessa ja laaturyhmässä. Kommentit raporttiluonnoksesta kerättiin sekä opinto-ohjaajaopiskelijoilta että opettajakorkeakoulun henkilöstöltä. Raportin laatimisesta vastasivat opettajankoulutus­päälliköt, joista toinen on pitkään vastannut myös opinto-ohjaajakoulutuksen sisällöllisestä ja menetelmällisestä kehittämisestä ja toteuttamisesta.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 10.11.2006. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat johtaja Ulla Mutka, opettajankoulutus­päällikkö Jukka Lerkkanen, opettajankoulutus­päällikkö Harri Keurulainen ja täydennyskoulutus­päällikkö Arja Kilpeläinen. Henkilöstöstä haastateltiin lehtori Riitta Virtanen, päätoiminen tuntiopettaja Marjaana Louhi-Jauhiainen, opintoneuvoja Ritva Manelius ja opintosihteerit Sirpa Mölsä. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat Sanna Korell-Pukari, Vesa Liukkonen, Leena Nuutila, Auli Ryhänen ja Silvia Soosalu.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 7.–12.12.2006. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 14.12.2006. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämisskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seuranta kokous pidetään marras-joulukuussa 2007.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteisesti sovitut linjaukset kanavoituvat itsearviointiraportin mukaan ammatillisen opettajakorkeakoulun koulutusohjelmien toiminnaksi ensisijaisesti tavoite- ja tulossopimuksen kautta. Yksikön sopimus valmistellaan vuosittain ammattikorkeakoulun linjauksiin pohjautuen ja sen soveltamista seurataan muun muassa henkilötasolla sekä opetukseen että opettajakorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaan kuuluvissa kehityskeskusteluissa ja työaikasuunnitelmien laadinnan yhteydessä.

Ammattikorkeakoulun strategia ja johtamisjärjestelmä on itsearviointiraportin mukaan tunnistettu ja otettu huomioon ammatillisen opettajakorkeakoulun suunnittelutyössä. Arviointivierailulla sekä johdon että henkilöstön haastatteluissa vahvistui käsitys, että tavoite- ja tulossopimuksia valmistellaan koko henkilöstön kanssa yhteisvoimin. Esimiehet ovat pyrkineet siihen, että viestit kulkisivat myös alhaalta ylöspäin. Yksikön johtaja piti tärkeänä, että yhteiset suunnitelmat koskettaisivat jokaista työntekijää. Tätä strategioiden henkilökohtaistamista pidettiin yleisesti hyvänä käytäntönä arviointivierailun aikana.

Opiskelijat tunnistivat arviointivierailulla Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioista kansainvälistymisen. Heidän mukaansa kouluttajat olivat myös ”ravistelleet” ryhmää tarkoituksena saada opiskelijoiden opinnot ajallaan valmiiksi. Syyksi he arvelivat tulossopimusten kuntoon saamista.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystehtävän sekä aluekehitystehtävän merkitystä opinto-ohjaajankoulutuksen suunnittelussa ei ole nostettu esiin itsearviointiraportissa. Arviointivierailulla johto nosti esiin hankaluuden Jyväskylän ammattikorkeakoulun T&K-linjauksien ja opinto-ohjaajankoulutuksen toiminnan yhteensovittamisessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun osaamiskeskittymistä vain Hyvinvointipalvelut liittyvät johdon mielestä opinto-ohjaajankoulutuksen toiminta-alueelle.

2.2 Yksikön omat strategiat ja toimintasuunnitelmat koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportin mukaan ammatillisen opettajakorkeakoulun opetus-suunnitelman perusteet ja yhteiset pedagogisen toiminnan kehittämisperiaatteet ohjaavat opinto-ohjaajankoulutuksen samoin kuin muidenkin koulutusohjelmien opetuksen suunnittelua. Jokaisessa opetussuunnitelmassa on jatkuvan oppimisen, toimintaympäristöjen kehittämisen, oppimisen ohjaamisen sekä vuorovaikutuksen ja yhteistyön opintokokonaisuudet. Yhteiset peruslähtökohdat luovat tukevan perustan opinto-ohjaajankoulutuksen toteutukselle. Arviointivierailulla henkilöstön haastattelussa kävi ilmi, että opetussuunnitelmaan kuuluvat neljä osaamisaluetta ovat muotoutuneet pidemmän ajan kuluessa. Nykyiset opettajat eivät ole olleet niitä laatimassa, mutta ne on hyväksytty itsestään selvänä peruslähtökohtana myös opinto-ohjaajankoulutukseen kuuluviksi.

Itsearviointiraportissa tunnistetaan ammatillisen opettajakorkeakoulun omista painotuksista kansainvälisyyden merkitys opinto-ohjauksen kehittämisessä, mutta koulutusohjelmaan liittyvää T&K-toimintaa ohjaavaa tavoitteistoa ei tuoda esiin. Arviointivierailun aikana sekä johto että henkilöstö nostivat esiin ammatillisen opettajakorkeakoulun toiminta-alueen erilaisuuden verrattuna muuhun ammattikorkeakouluun.

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Itsearviointiraportin mukaan opinto-ohjaajankoulutuksessa korkeaan laatutasoon pyritään 1) perustamalla koulutuksen suunnittelu ja toteutus ennakoivaan käsitykseen koulutuksen tavoitteena olevasta osaamisesta ja viimeisimpään käytettävissä olevaan tietoon tiedosta, oppimisesta ja oppivasta ihmisestä, 2) tekemällä monipuolista yhteistyötä eri yhteistyötahtojen kanssa ja 3) keräämällä systemaattisesti tietoa koulutusprosessista ja sen tuloksista arviointi- ja palautejärjestelmän avulla.

Itsearviointiraportin mukaan opettajat eivät näyttäisi juuri kouluttavan kansainvälisissä yhteistyöyliopistoissa tai -yksiköissä, vaan yhteistyö on toisen tyyppistä. Itsearviointiraportin mukaan opinto-ohjaajankoulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa hyödynnetään kansainvälisiä ja kotimaisia verkostoja varsin monipuolisesti. Opinto-ohjaajankoulutuksen edustaja on mukana johtoryhmän jäsenenä Jyväskylän yliopiston ohjausalan osaamiskeskuksessa. Myös sen toiminta ja eri opinto-ohjaajankoulu-

tusyksikköjen toiminta indikoi kansainvälisiä kehityslinjoja. Lisäksi yksiköllä on yhteydet opinto-ohjaajankoulutusyksiköihin Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa ja Yhdysvalloissa. Itsearviointiraportista saa sen käsityksen, että verkostojen avulla pystytään ennakoimaan työelämässä tarvittavaa osaamista.

Pohjoismaisia yhteistyökumppaneita on useita (Akershusin korkeakoulu Norjassa, Malmö Högskola Ruotsissa ja DPU Tanskassa). Norjalaisen Akershusin korkeakoulun kanssa on aloitettu opettaja- ja opiskelijavaihto vuonna 2005. Kansainvälinen opiskelijavaihto on kuitenkin vähäistä. Arviointivierailun aikana selvisi, että koulutettavien tiivis aikataulu työn ja opiskelun yhteensovittamisessa heikentää mahdollisuuksia lähtee vaihto-opiskeluun. Kansainvälisellä tasolla opinto-ohjaajankoulutuksen edustajat tekevät yhteistyötä kansainvälisen henkilöstövaihdon Cimon Euroguidance-ryhmässä. Ristiinarvioinnin toteutusaikana syyslukukaudella 2006 opinto-ohjaajankoulutuksen henkilöstö osallistui Leonardo Teacher Evaluation Skills -hankkeeseen. Tärkeä yhteistyökumppani on myös yhdysvaltalainen Floridan osavaltion yliopisto, jonka kanssa toteutetaan opettajavaihtoa, tuotetaan yhteisiä artikkeleita ja kehitetään e-portfoliota.

Arviointivierailulla kävi ilmi, että opiskelijoita tulisi informoida paremmin kansainvälisen toiminnan mahdollisuuksista. Vaikka henkilökunnalla on kansainvälistä yhteistyötä mm. kehittämishankkeissa, ei kansainvälisyys opiskelijoiden kertoman mukaan näy paljoakaan koulutuksessa. Kansainvälisen ulottuvuuden vahvistaminen myös kotikansainvälistymisen keinoin olisi heidän mielestään suotavaa.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaavaksi

Itsearviointiraportin mukaan koulutuksen tavoitteena on ammattialaansa ja opetustyötään tutkiva opinto-ohjaaja, joka uskaltautuu luovaan vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa ja arvioi omaa toimintaansa tavoitteena työnsä ja toimintaympäristönsä kehittäminen. Koulutukseen sitoutuminen edellyttää mahdollisuutta vaikuttaa opiskelun kulkuun. Opetussuunnitelma luo opiskelulle raamit, joiden puitteissa opiskelija tekee henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa, ja tarkentaa sitä opiskelun aikana jatkuvan itsearvioinnin, vertaisarvioinnin ja kouluttajan kanssa käytävien keskustelujen avulla. Oma aktiivisuus, määrätietoisuus, oma-kohtaisuus ja kokemuksellisuus korostuvat reflektiivistä työskentelyotetta

sovellettaessa ja kehitettäessä. Opiskelua suuntaavat myös ne tavoitteet, joita opiskelijan oma työyhteisö koulutukselle asettaa.

Arviointivierailun perusteella näyttää siltä, että opinto-ohjaajakouluuttajat luottavat työelämysuhteissa opiskelijoiden työelämä- ja yrityskontakteihin. Kouluttajien henkilökohtaisia suhteita yrityksiin ei ole koettu tärkeiksi, vaan he korostivat opinto-ohjaajien työnantajien edustavan heidän työelämäkontaktiaan. Kehittämishaasteena voidaan pitää palautejärjestelmän kehittämistä siten, että eri osapuolten (esim. opiskelijat, työelämän edustajat) näkemykset tulevat dokumentoiduiksi ja jalostetuiksi koulutusohjelman kehittämistyössä. Lisäksi tulisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, miten T&K-tehtävä näkyy koulutusohjelman toiminnassa.

Koulutusohjelman itse valitsema ristiinarviointikysymys koskee alan tulevaisuuden kehityssuuntia ja opinto-ohjaajankoulutuksen kehittämistarpeita. Itsearviointiraportissa on tunnistettu kaksi kehittämiskohdetta nykyisessä opinto-ohjaajankoulutuksessa ja neljä koulutuksen tulevaisuuden kehityssuuntaa.

Itsearviointiraportin mukaan koulutuksen nykyisen kaltaisen toiminnan kehittämisessä on nähtävissä kaksi kohdetta. Ensiksi opiskelijoiden osuutta sekä opetussuunnitelmatyössä että koulutuksen toteuttamisessa tulee lisätä. Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat ilmaisivat halukkuutensa vaikuttaa suoraan opetussuunnitelmatyöhön, mutta arviointivierailun päätteeksi pidetyssä palautehetkessä osa johdosta painotti erityisesti palautejärjestelmän hyödyntämistä. Toinen kehittämisen kohde on luoda nykyistä tiiviimpi yhteistyösuhde alueellisen verkostoharjoittelun ohjaajiin. Tällaisia aloitteita on tehty muutamana vuonna, mutta niiden toteutukseen aiotaan jatkossa suhtautua painokkaammin. Opiskelijat kokivat verkostoharjoittelun toimivan hyvin.

Itsearviointiraportin mukaan ohjauksen käsite on tulevaisuudessa laajenemassa. Ohjauksen määrittely ja koulutustehtävän kohdentuminen vain ammatilliseen koulutukseen ei jatkossa ole riittävää. Tähän muutokseen on jo vastattu kahden vuoden ajan järjestämällä ohjaamisen erikoistumisopintoja.

Toiseksi kehityssuunnaksi itsearviointiraportissa mainitaan aikuisten ohjauksen lisääntyminen. Itsearviointin mukaan jatkossa on tarpeen kehittää oma opintokokonaisuus, jossa keskitytään nimenomaan aikuisten ohjaamiseen.

Kolmas ohjauksen kehityssuunta on elinkeinoelämässä tapahtuva ohjaus. Tässä suhteessa luotetaan toimintaan Jyväskylän yliopiston oh-

jausalan osaamiskeskuksessa. Se nähdään näköalapaikkana, jonka kautta koulutus on mukana ajankohtaisessa keskustelussa. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan suora yhteys elinkeinoelämään syntyisi luontevimmin yhteistyössä ammattikorkeakoulun eri koulutusyksiköiden kanssa.

Neljäntenä ohjauksen kehittymissuuntana mainitaan kansainvälistyminen. Siihen halutaan vastata tiivistämällä yhteistyötä Pohjoismaissa toimivien koulutusyksiköiden kanssa. Lisäksi halutaan jatkaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa yhteisartikkelein ja -hankkein ulkomaalaisten asiantuntijoiden kanssa.

2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Opinto-ohjaajankoulutuksen opetussuunnitelman rakenne on opintokokonaisuuksien tasolla yhdenmukainen ammatillisen opettajankoulutuksen ja erityisopettajankoulutuksen kanssa. Jokaisessa opetussuunnitelmassa on jatkuvan oppimisen, toimintaympäristöjen kehittämisen, oppimisen ohjaamisen sekä vuorovaikutuksen ja yhteistyön opintokokonaisuudet. Itsearviointiraportin mukaan ne saavat sisältönsä ja tulkintansa eri koulutusohjelmissa näiden ohjelmien erityisluonteen mukaisesti.

Itsearviointiraportin mukaan ammatillisen opettajakorkeakoulun opetussuunnitelman perusteet ohjaavat opinto-ohjaajankoulutuksen opetuksen suunnittelua samoin kuin muidenkin koulutusohjelmien. Opettajakorkeakoulussa on sovittu myös yhteiset pedagogisen toiminnan kehittämisperiaatteet, joiden mukaisesti myös opinto-ohjaajankoulutusta kehitetään.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opetussuunnitelmaa kehitetään vuosittain yhteistyökumppaneilta ja opiskelijoilta saadun palautteen ja verkostotyössä kertyneiden arviointien perusteella. Aluksi opinto-ohjaajankoulutuksesta vastuussa oleva yliopettaja tarkastelee yhdessä opettajakorkeakoulun pedagogisesta kehittämisestä vastaavan koulutuspäällikön kanssa ohjaajakoulutuksen ajankohtaisia kehittämislinoja. Seuraavaksi asiaa käsitellään ohjauksen opettajatiimin kokouksessa, jossa päätetään opetussuunnitelman muutostarpeista ja kehittämislinoista. Tämän jälkeen vastuuyliopettaja kirjoittaa luonnoksen opetussuunnitelmasta. Luonnosta käsitellään jälleen opettajatiimissä ja tehdään tarvittavat korjaukset. Opetussuunnitelman muutokset hyväksytään opettajankoulutusneuvostossa, jossa on mukana kaksi työelämän edustajaa, opiskelijaedustaja sekä Koulutuksen tutkimuslaitoksen ja ammatillisen koulutuksen edustaja. Lopuksi koulutuspäällikkö ja markkinointivastaava viimeistelevät

opetussuunnitelman verkkojulkaisuksi. Opetussuunnitelma on valmiina ennen koulutuksen alkamista, ja se on käsikirjan muodossa opiskelijoiden käytössä opettajakorkeakoulun verkkosivuilla.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella vaikuttaa siltä, että koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen vahvuutena on suunnitelmallinen ja dokumentoitu opetussuunnitelmatyö, jota toteutetaan alueellisen, valtakunnallisen ja kansainvälisen verkoston välisenä yhteistyönä. Oppimisprosessin ja opetuksen periaatteet sekä oppimista ja osaamista koskevat käsitteet on selkeästi pohdittu. Verkossa julkaistava opiskelijan käsikirja tuo opetussuunnitelman hyvin opiskelijoiden saataville.

Arviointipäivän aikana haastateltujen opiskelijoiden mukaan heidän mielipiteitään on kysytty, ja niillä on ilmeisesti ollut vaikutusta syksyllä 2006 aloittaneiden opinto-ohjaajien opetussuunnitelmaan. Haastatellut opiskelijat eivät kuitenkaan tunnistanee sitä, että annettuja palautteita olisi käsitelty tähän mennessä opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat esittivät halunsa olla mukana opetussuunnitelmien laadinnassa. Arviointivierailun perusteella kehittämishaasteena voidaankin pitää sitä, että opiskelijoiden osaaminen, näkemykset ja palautteet otettaisiin nykyistä paremmin huomioon koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelman toteuttaminen suunnitellaan ohjauksen opettajatiimin sekä jatkokoulutuksen tiimin (mukana myös erityisopetuksen opettajat) kokouksissa. Pyrkimyksenä on, että noin puolen vuoden toteutussuunnitelma on laadittu etukäteen. Tällä tavoin on pystytty hankkimaan riittävän ajoissa tarvittavat ulkopuoliset luennoijat sekä tilat ja tarvikkeet. Ennen lähijakson lopullisen ohjelman laatimista ohjelmaa tarkennetaan vielä edellisen jakson opiskelijapalautteen perusteella. Silloin laaditaan päiväkohtainen ohjelma, joka toimitetaan opiskelijoille kahta viikkoa ennen seuraavaa lähijaksoa.

Itsearviointiraportin mukaan opinto-ohjaajankoulutuksen opintojaksojen ajallinen suhde toisiinsa perustuu koulutuksen sisällöiksi valittujen teemojen etenemiseen yleisestä yksittäiseen -logiikkaa löyhästi noudattaen. Opinnoissa vaihtelevat lähiopetuksen, etäoppimisen ja verkostoharjoittelun jaksot. Lähijaksojen ajoituksen perustana on 1) etäjaksoilla laadittavien oppimistehtävien laajuus ja luonne, 2) opiskeluprosessin ylläpitäminen, 3) oman työnsä ohella opiskelevien opiskelijoiden osal-

listumismahdollisuuksien ennakointi ja 4) aiempien opiskelijaryhmien antama palaute ajoitusten toimivuuteen. Alustavan ajoitussuunnitelman kullekin alkavalle lukuvuodelle tekee opinto-ohjaajankoulutuksesta vastaava opettajatiimi. Opettajankoulutuspäällikkö sovittaa suunnitelman kontaktipäivien osalta yhteen muiden ryhmien lähijaksojen kanssa ja sopii opinto-ohjaajankouluttajien kanssa mahdolliset muutokset.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella näyttää siltä, että opetuksen toteuttaminen suunnitellaan etukäteen ja suunnitelmia tarkennetaan erityisesti opiskelijoilta saadun jatkuvan palautteen näkökulmasta. Suunnitelmien laadintaprosessia voisi vielä täydentää pohtimalla erilaisten toiminta- ja oppimisympäristöjen merkitystä sekä tarkentamalla toteutussuunnitelman aikatauluja.

2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Itsearviointiraportista ei löydy tarkempaa kuvausta opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelusta. Arviointivierailun aikana kävi ilmi, että uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön syksyllä 2006. Opinto-ohjaajan osaaminen on jäsennetty oppimisen ohjaamisen, toimintaympäristöjen kehittämisen, yhteistyön ja vuorovaikutuksen sekä jatkuvan oppimisen opintokokonaisuuteen. Nämä jäsentyvät edelleen kahteentoista opintojaksoon ja niissä määriteltyihin osaamistavoitteisiin. Opintokokonaisuuksien ja -jaksojen kuvaukset on esitetty sähköisessä opiskelijan käsikirjassa.

Arviointivierailulla tuli esiin, että opintojaksojen sisältöjen suunnitteluun vaikuttavat työelämästä nousevat osaamisvaatimukset. Opiskelijat toivat puheenvuoroissaan lisäksi esiin sen, että kehittämishankkeet tulisi liittää tiiviimmin opettajakorkeakoulun toimintaan. Tätä kautta kehittämishankkeiden vaikuttavuus opiskelijoiden käsityksen mukaan lisääntyisi. Opiskelijat toivoivat vielä nykyistä enemmän opiskelun henkilökohtaistamista.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Itsearviointiraportissa esitetyt opinto-ohjaajakoulutuksen opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset ovat selkeät. Koulutuksella on yhtenäinen linja muun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa järjestettävän koulutuksen kanssa. Näkemys oppimisen rakentumisesta on vahva. Tavoitteena on kouluttaa opinto-ohjaajia, jotka uskaltavat luovaan vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa. Oman työn ja toimintaympäristön kehittämiseen pyritään oman toiminnan arvioimisella. Opinto-ohjaajakoulutuksen tavoitteena on kouluttaa omaa ammattialaansa ja opetustyötään tutkivia ammattilaisia.

Itsearviointiraportissa julkilausutun käsityksen mukaan oppiminen perustuu toimintaan ja kokemukseen. Kokemuksesta oppiminen edellyttää kuitenkin oman toiminnan reflektointia. Tämä muodostaa pohjan yksilölliselle ja yhteisölliselle oppimiselle. Lisäksi korostetaan oppimisympäristön tärkeyttä: esimerkiksi ammatillisen opettajakorkeakoulun pedagogisissa ratkaisuissa korostuu osaamisen yhteisöllinen rakentaminen erilaisissa vuorovaikutusverkostoissa. Erilaisiin yhteisöihin sosiaalistuminen ja niihin jäseneksi kasvun prosessi pohjautuu ammatilliseen kasvamiseen ja oppimiseen.

Selkeä ja julkilausuttu oppimisenäkemys muodostaa hyvän lähtökohdan opetuksen suunnittelulle, toteutukselle ja opiskelijoiden omien henkilökohtaisten opintosuunnitelmien rakentamiselle. Koulutusohjelmalla on myös kehittämisperiaatteet, joiden pohjalta pyritään varmistamaan koulutuksen vaikuttavuus sekä oppimisympäristöjen ja opetuksen kehitys.

Arviointivierailun perusteella näyttää ilmeiseltä, että opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset jalkautuvat riittävästi opetuksen arkeen. Opiskelijoiden haastattelussa tuli kuitenkin ilmi, että opetuksessa on myös opettajajohtoista luennointia, jossa ei synny vuorovaikutusta. Opiskelijoiden taustaa ja kokemusta ei myöskään ole täysin hyödynnetty opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Toisaalta asioiden reflektointiin opiskelijoita on kannustettu vahvasti.

Haastattelussa opiskelijat totesivat, että henkilökohtainen opintosuunnitelma painottuu opintojen alussa, mutta todellista koko opintojen

ajan kestäväää ohjausvaikutusta sillä ei välttämättä ole. Opiskelijoilla olisi halukkuutta myös osallistua nykyistä enemmän opetuksen kehittämiseen. Koulutuksessa voitaisiin miettiä, millä tavoin opiskelijoiden osuutta voitaisiin paremmin hyödyntää opintojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Näin voisi avautua uusia näkökulmia koulutukseen. Lisäksi opiskelijoille tulisi viestiä nykyistä paremmin, miten heidän ja edellisten opiskelijoiden antama palaute on vaikuttanut koulutuksen kehittämiseen. Tällöin palautteen antamisen merkitys korostuisi ja motivaatio palautteen antamiseen paranisi.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoiden henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS) kulkee tiiviisti mukana läpi opintojen ja sitä pyritään myös päivittämään vähintään kerran opintojen aikana. HOPS on osa portfoliota, joka rakentuu opintojen aikana. Henkilöstö kertoi arviointivierailulla, että opiskelijoiden HOPSit päivittyvät opintojen aikana ja opettajat varaavat aikaa HOPSien läpikäyntiin ja niiden kommentointiin. Opiskelijoiden haastattelun perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että HOPSin päivitys jäänee pitkälti opiskelijan oman aktiivisuuden varaan. Opiskelun henkilökohtaistaminen näyttäytyy kuitenkin kokonaisuutena koulutusohjelman vahvuutena.

Koulutuksessa pilotoidaan lukuvuonna 2006–2007 sähköistä portfoliota. E-portfoliota ei vielä ole ehditty ottaa koulutuksessa olevan ryhmän kanssa käyttöön. Arviointivierailun aikana tehtiin vielä tietoteknisen alustan ohjelmointityötä. Nähtäväksi jää, voisiko valmistuva sovellus olla käyttökelpoinen ammattikorkeakoulun järjestämässä koulutuksessa laajemminkin.

Arviointivierailulla opiskelijat kertoivat, että HOPSin laadinta alussa on hankalaa opintokokonaisuuksien epäselvyyden vuoksi. Lisäksi HOPS jäi opiskelijoiden mielestä opintojen lopussa irralliseksi. Opiskelijat arvioivat, että ryhmän osaamista voitaisiin hyödyntää tehokkaammin, jos opintojen alussa laadittavat HOPSit olisivat aidosti käytössä koko koulutuksen ajan ja niitä käytettäisiin hyväksi myös opiskelijoiden osaamisen kartoittamisessa. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan panostetaan alkuvaiheessa kovasti, mutta myöhem-

min opintojen aikana suunnitelma painuu taka-alalle eikä sillä juuri ole merkitystä omien opintojen toteutuksessa.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Harjoittelu on olennainen osa oppimista, sillä opinto-ohjaajakoulutus pohjautuu työssä opitun pohjalle ja jatkuvalla työssä olemiselle. Lähiopetusta on suhteellisen vähän: 36 työpäivää kolmen lukukauden aikana. Arviointipäivän haastatteluissa opiskelijat korostivat harjoittelun merkitystä oman osaamisen kehittämisessä.

Itsearviointiraportin mukaan opinto-ohjaajakoulutuksessa opiskelivat työskentelevät eri oppilaitoksissa opettajan tai opinto-ohjaajan tehtävässä. Opiskelijat tuovat työelämästä ajankohtaista tietoa ohjaajakoulutuksen kehittämiseen. Koulutukseen kuuluu alueellinen verkostoharjoittelu (8 op), jonka aikana opiskelija tutustuu opinto-ohjaukseen eri oppilaitosmuodoissa. Lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa harjoittelujakso työhallinnossa tai elinkeinoelämässä.

Itsearviointiraportin mukaan harjoittelun ohjaajina toimivat oppilaitoksissa työskentelevät opinto-ohjaajat perehdytetään tehtäviinsä materiaalikansion avulla. Materiaalikansion lisäksi voisi harkita myös muita perehdyttämistapoja. On ymmärrettävää, että eri puolilla maata toimivia ohjaajia on vaikea tavoittaa muulla tavoin. Kokeilemisen arvoisia keinoja voisivat kuitenkin olla esimerkiksi tietoverkossa toteutettavat videoluennot ja seminaarit tai houkuttelevat lähikoulutukset, jotka harjoittelun ohjaukseen liittyvän osion lisäksi sisältäisivät ilmaisen täydennyskoulutustilaisuuden opinto-ohjaajia kiinnostavasta ajankohtaisesta aiheesta.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Opinto-ohjaajakoulutuksessa opinnäytetyö on kehittämishanke (10 op), jossa tuotetaan uutta tietoa opinto-ohjauksesta ja sovelletaan sitä käytäntöön. Kehittämishankkeet vastaavat yleensä opiskelijan oman oppilaitosyhteisön kehittämistarpeisiin. Kehittämishanke raportoidaan ammatillisena artikkelina ja posterina tai hankeraporttina ja posterina. Hankkeiden tuloksia käsitellään seminaareissa.

Arviointivierailulla kävi ilmi, että opiskelijat toivoisivat taustayhteisön voimakkaampaa sitoutumista kehittämishankkeisiin ja ennen kaikkea niiden tulosten hyödyntämiseen. Koulutuksen järjestäjiltä toivottiin enemmän tukea työyhteisöjen suuntaan. Kiinnostavaksi mahdollisuudeksi

nähtiin yksittäisten kehittämishankkeiden kiinnittäminen suurempiin teemoihin, jotka voisivat pohjautua ammattikorkeakoulun T&K-toiminnan painotuksiin. Opiskelijat arvioivat opinto-ohjauksen problematiikan olevan yhtenevää eri puolilla maata, joten samaa teemaa eri näkökulmista tarkastelevat hankkeet voisivat hyötyä toisistaan.

Opinnäytetyön ohjauksesta oli kerrottu itsearviointiraportissa niukasti, minkä vuoksi on vaikea arvioida ohjauksen käytännön toteutumista. Opiskelijoiden kertoman perusteella voidaan todeta, että erityisesti työelämän sitoutumisessa ohjaukseen on toivomisen varaan. Työelämän osallistuminen opinnäytetöiden ohjaukseen olisi tärkeää, koska opinnäytetyöt tehdään pääasiassa heidän tarpeisiinsa. Koulutusohjelman haasteena on miettiä, millä tavoin opinnäytetöiden ohjaamista ja työelämän osuutta siinä voisi ja tulisi kehittää.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioon ottaminen

Itsearviointiraportin mukaan oppimisessa käytetään paljon sekä yksilöettä ryhmäkohtaisia oppimistehtäviä. Avoimet oppimistehtävät mahdollistavat opiskelijoiden erilaiset lähestymistavat eri tehtäviin. Oppijoiden erilaisuuden huomioon ottamista tukevat henkilökohtaisen opintosuunnitelman ja portfolion käyttö.

Arviointivierailulla kävi ilmi, että opiskelijoiden kokemukset opintojen henkilökohtaistamisesta olivat eriäviä. Jotkut olivat tyytyväisiä eriyttämisen mahdollisuuksiin, toiset eivät. Henkilökohtainen opintosuunnitelma toteutuu erityisesti vapaasti valittavissa opinnoissa. Luentopainotteisten lähijaksojen ei nähty palvelevan parhaalla mahdollisella tavalla opiskelijoiden erilaisia tarpeita. Opiskelijat näkivät, etteivät luennot anna riittävästi mahdollisuutta osallistumiseen, vaikka osa opiskelijoista olikin pääosin tyytyväinen luentojen antiin.

Arviointipäivän haastattelussa opiskelijat totesivat, että joissain tapauksissa heillä itsellään olemassa oleva tieto voisi olla muille opiskelijoille enemmän hyödyksi kuin kouluttajien tarjoama tieto. Opiskelijoiden arvion mukaan joitakin luentoja olisi mainiosti voinut korvata opiskelijaryhmän omalla osaamisella niin, että asiaan perehtynyt opiskelija olisi kertonut asiasta toisille opiskelijoille. Olisikin siis syytä paneutua paremmin opiskelijoiden osaamiseen ja miettiä, miten sitä voitaisiin enemmän hyödyntää opetuksessa ja sen suunnittelussa.

Johto kertoi arviointivierailulla, että opiskelijamäärien kasvettua on koulutuksessa siirrytty tarvepohjaiseen ohjaukseen. Myös pienryh-

mäohjausta ja verkkoympäristössä annettavaa ohjausta on kehitetty. Verkkoympäristönä käytetään R5 Generation -oppimisympäristöä. R5-ympäristö ei kuitenkaan ole paras mahdollinen väline ihmisten välillä tapahtuvaan vuorovaikutukseen.

Arviointivierailulla opiskelijat ilmaisivat, että ohjausta kyllä saa, jos sitä tarvitsee. Opiskelijat ovat pääosin varsin itseohjautuvia, joten lähijaksoilla on pystytty ilmeisesti vastaamaan riittävän hyvin opiskelijoiden henkilökohtaisiin ohjaustarpeisiin. Ohjauksen onnistumisesta kertoo myös se, että henkilöstön mukaan lähes kaikki opiskelijat valmistuvat koulutuksesta kahden vuoden aikana.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Opinnot koostuvat lähiopetuksen, etäoppimisen ja verkostoharjoittelun jaksoista. Verkko-oppimisympäristönä käytetään R5-ympäristöä. Verkko-oppimisympäristön kehittäminen myös vuorovaikutuksen välineenä vaatii edelleen kehittämistä. Työelämäyhteys korostuu verkostoharjoittelun yhteydessä, mutta sieltä saatavia kontakteja voisi ehkä paremmin hyödyntää opetuksen järjestämisessä. Kehittämishanke vahvistaa oppimisen yhteyttä työelämän toimintaympäristöön.

Pienryhmätyöskentely näyttäytyy niin vahvuutena kuin myös kehittämishaasteena. Opiskelijoiden mukaan sitä voitaisiin hyödyntää paremmin henkilökohtaisen ohjaamisen toteutuksessa. Lisäksi henkilöstön omien suorien työelämäyhteyksien merkitystä tulisi korostaa enemmän. Henkilöstön haastattelussa kävi ilmi, että opetushenkilöstöllä on tällä hetkellä suhteellisen tuoretta kokemusta lähinnä erilaisista oppilaitoksista. Kouluttajien tietojen ajan tasalla pysymiseen tulisi kiinnittää jatkossa huomiota. Henkilöstön mahdollisuutta lähteä työelämäjaksolle tulisikin korostaa, sillä sen avulla henkilöstön työelämäkontaktit pysyvät tuoreina eikä koulutuksen työelämäntuntemus rakennu liiaksi opiskelijoiden työelämäkontaktien varaan.

Arviointivierailun haastatteluissa kävi ilmi, että johdolla on varsin pitkä kokemus opettajan ja opinto-ohjaajan tehtävistä. Opetushenkilöstöllä on puolestaan varsin tuore työelämäkokemus oppilaitosten ohjaustehtävistä. Sekä johdon että opetushenkilöstön työelämäkokemus on pääosin oppilaitosorganisaatioissa hankittua.

Arviointivierailulla johto kuvasi omia verkostojaan opinto-ohjauksen alalla laajoiksi ja toimiviksi. Verkostoista saadaan nopeasti tieto ajan-

kohtaisista kehittämishaasteista ja -hankkeista. Opettajien työhistoria opinto-ohjaajankoulutuksessa on johtoa lyhyempi, mutta opettajat kokivat verkostoyhteistyön hyvin positiivisena, ja verkostojen nähtiin olevan nopeasti laajenemassa.

Arviointivierailulla johto totesi, että työelämäkontakteja solmitaan myös täydennyskoulutuksen asiakaskäynneillä, joilla esitellään opettajakorkeakoulun toimintaa ja pyritään myymään koulutusta. Asiakaskäynnit ovat hyviä foorumeita myös ajankohtaiselle keskustelulle. Asiakkaina ovat pääasiassa toisen asteen koulutuksen kuntayhtymät, mutta myös yksittäiset perusasteen, lukion ja ammatillisen toisen asteen opettajat. Kasvavia asiakasryhmiä ovat ammattikorkeakoulujen opettajat erikoistumisopinnoissa sekä erilaiset järjestöt ja yhteisöt.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijat ovat oppilaitoksissa työtään tekeviä opettajia tai opinto-ohjaajia, joten koulutuksen yhteys työelämään on tiivis. Opiskelijat tuovat koulutukseen työelämäntuntemuksensa, jota on mahdollista hyödyntää yksilön oman oppimisen, opiskelijaryhmän oppimisen ja koko koulutuksen kehittämisen resurssina. Opiskelijoiden arviointivierailulla esittämän näkemyksen mukaan opiskelijoiden monipuolista osaamista ei kuitenkaan ole hyödynnetty parhaalla mahdollisella tavalla koulutuksen toteutuksessa.

Itsearviointiraportin perusteella vaikuttaa siltä, että opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijoille on annettu keskeinen vastuu koulutuksen työelämäyhteyksien toteutumisesta. Itsearvioinnissa ei painoteta henkilökunnan suorien työelämäyhteyksien merkitystä. Arviointivierailulla vahvistui näkemys, että tiedon työelämän muutoksista uskotaan välittyvän koulutukseen opiskelijoiden mukana. Suurin osa opiskelijoista toimii opettajan tai opinto-ohjaajan tehtävissä toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa, ja heidän uskotaan olevan ajan hermolla työelämän muutoksissa. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan tieto työelämän ammattien muutoksista välittyy yhteistyöelimien ja toisen asteen oppilaitosten kautta liian hitaasti koulutusohjelman toteutukseen.

Arviointivierailulla todettiin, että opinto-ohjaajankoulutuksen työelämä tarkoittaa etupäässä juuri oppilaitoksissa tehtävää työtä. Työelämän kenttä painottuu pitkälti oppilaitoskontekstiin ja siellä tehtävään opintojen ohjaustyöhön. Kosketuspinta muihin työelämän organisaati-

oihin, elinkeinoelämään ja työelämän ammatteihin on ohuempi. Arviointivierailulla henkilöstö kertoi, että opinto-ohjaajankoulutuksessa on syytä luottaa siihen, että opiskelijat oppilaitosten opettajina toimiessaan pitävät itsensä ajan tasalla työelämän kehityksestä. Henkilöstön mukaan opinto-ohjaajakoulutuksessa on sallittua olla muuta ammattikorkeakoulua kauempana työelämästä, koska koulutuksessa keskitytään ohjauksen teoriaan, siihen miten ohjaustyötä tehdään.

Itsearviointiraportin perusteella ei synny selkeää kuvaa ammatillisen opettajakorkeakoulun T&K-toiminnan painotuksista ja niiden yhteydestä opinto-ohjaajankoulutukseen. T&K-toiminnan ja opetuksen välisen yhteyden jäsentäminen ja tiivistäminen olisi suotavaa, vaikka opiskelijoiden omien kehittämishankkeiden aiheet syntyvätkin usein heidän omien taustayhteisöjensä tarpeista. T&K-toiminnan kytkeytyminen opiskeluun voisi vahvistaa opiskelun tutkivaa ja kehittävää luonnetta organisatorisesti jäsentyvän harjoittelun vastapainona.

Arviointivierailulla henkilöstön ja johdon näkemykset ristiinarviointiprosessin aikaan tapahtuvasta T&K-toimintaan osallistumisesta poikkesivat toisistaan. Henkilöstö totesi, että opinto-ohjaajankoulutuksen henkilöstö ei ole mukana yhdessäkään ammatillisen opettajakorkeakoulun T&K-hankkeessa. Johto puolestaan totesi, että opinto-ohjaajankoulutuksen on ollut vaikea löytää paikkaansa ammattikorkeakoulun kehittyvissä osaamiskeskittymissä. Opiskelijoiden mukaan ammatillisen opettajakorkeakoulun T&K-toiminta ei ole näkynyt millään lailla heidän koulutuksessaan.

Aiemmin opinto-ohjaajankoulutuksen asiantuntemusta on hyödynnetty kansainvälisten ja kansallisten ammattitaitokilpailujen järjestämisessä yhteistyössä Skills Finland ry:n kanssa. Opinto-ohjaajankoulutus ja sen opiskelijat ovat järjestäneet ammattitaitokilpailuihin opintopolkuja. Ohjaajien tarpeisiin on tuotettu oppimateriaaleja sekä opintopolkutoimintaa ohjaava käsikirja. Arviointivierailulla kävi ilmi, että opintopolut on otettu pysyväksi osaksi ammattitaitokilpailuja ja niitä on toteutettu myös kansainvälisissä ammattitaitokilpailuissa. Johto arvioi tämän hankkeen parhaaksi tähänastisista, ja samanlaisia hankkeita todettiin tarvittavan lisää.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportissa kuvataan yhteistyötä Hämeen ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun opinto-ohjaajankoulutuksen

kanssa tiiviiksi. Yhteistyötä tehdään lähinnä yhteisten linjausten luomisessa koulutukseen sekä haku- ja valinta-asioissa. Arviointivierailulla henkilöstö kuvasi yhteistyötä opetussuunnitelmien viilaamiseksi, opinto-ohjaajan osaamisen pohdiskeluksi ja asiantuntemuksen vaihtamiseksi.

Aiemmin opinto-ohjaajankoulutusta toteutettiin yhdessä Jyväskylän yliopiston kanssa. Sitten koulutukset ovat eriytyneet. Itsearviointiraportin mukaan syynä tähän ovat olleet kasvaneet opiskelijamäärät ja eritahtinen opiskelijavalinta. Arviointivierailulla johto kertoi, että pienryhmätyöskentely lähijaksojen aikana olisi jo tilojenkin puolesta mahdotonta järjestää yliopiston kanssa samanaikaisesti. Johto ja henkilöstö kuvasivat nykyistä yliopiston kanssa tehtävää yhteistyötä lähinnä asiantuntijoiden vaihdoksi ja yhteiseksi tapaamiseksi. He totesivat, että opetuksen järjestämisen eriydyttyä on yliopiston ja ammattikorkeakoulun järjestämän koulutuksen opetussuunnitelmissa tapahtunut jonkinlaista eriytymistä. Myös koulutusten valintaperusteiden ja opintojen rytmityksen todettiin olevan erilaiset. Molemmat koulutukset tuottavat periaatteessa saman yleisen pätevyuden kaikissa oppilaitosmuodoissa ja kaikilla tasoilla tapahtuvaan opinto-ohjaukseen, mutta käytännössä ammattikorkeakoulun opiskelijat suuntautuvat oman ammatillisen taustansa perusteella pääasiassa ammatilliseen koulutukseen.

Itsearviointiraportissa todetaan, että yhteistyötä tehdään myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun muiden koulutusyksiköiden kanssa. Konkreettisia yhteistyön muotoja ei kuitenkaan mainita. Arviointivierailulla johto kertoi, että ammatillinen opettajankorkeakoulu on ollut mukana ammattikorkeakoulun ohjausjärjestelmän kehittämisessä. Sitten mittavampaa yhteistyötä ei ole ollut. Opettajakorkeakoulu on koordinoitunut muutamia kehittämishankkeita ja järjestänyt henkilöstön uraohjauskoulutusta. Muutama muiden koulutusyksiköiden opettaja on luennoinut opinto-ohjaajien koulutuksessa, ja lähijaksoilla on koonnuttu myös muiden yksiköiden tiloissa. Johto ilmoitti olevansa valmis yhteistyöhön, jos yhteydenottoja tulee. Arviointiryhmän mielestä opinto-ohjaajankoulutus voisi harkita aloitteisempaa roolia yhteistyössä ammattikorkeakoulun muiden koulutusohjelmien ja T&K-toiminnan kanssa. Näin voitaisiin laajentaa opinto-ohjaajankoulutuksen yhteyksiä alueen työ- ja elinkeinoelämään oppilaitosympäristöjen ulkopuolelle. Toisaalta ammattikorkeakoulun toiminnan markkinoinnin kannalta olisi eduksi, että valmistuvat opinto-ohjaajat tuntisivat ammattikorkeakoulun eri koulutusalat ja tarjolla olevat opintomahdollisuudet.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan tiiviimpi yhteistyö ammattikorkeakoulun muiden yksiköiden kanssa tarjoaisi toimintaympäristönä

monipuolisen ja esimerkiksi T&K-toiminnan välityksellä suoran ja nopeasti reagoivan kosketuspinnan työelämän ammattialojen kehitykseen. Itsearviointiraportissa todettu ja johdon haastattelussa tulevaisuuden kehityskulukuksi mainittu ohjauksikäsitteen laajeneminen työelämäohjaukseen saisi pohjaa yhteistyöstä ammattikorkeakoulun eri koulutusyksiköiden kanssa.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan työelämän ammattien kehitys voisi painottua koulutuksessa enemmän, kun koulutuksen toteutuspaikana on ammatillinen opettajakorkeakoulu, josta opiskelijat suuntautuvat pääasiassa ammatillisessa koulutuksessa tehtävään ohjaustyöhön. Koulutuksen johto painottaa kuitenkin opinto-ohjausta koulutuksen keskeisenä kohteena ja substanssina. Arviointipäivän pikapalautteen yhteydessä käydyssä keskustelussa johto totesi, että kouluttajan tulee olla perillä työprosessista, johon koulutetaan. Opinto-ohjaajankoulutuksessa työprosessi on ohjaajan työ, josta opetussuunnitelma-analyysi lähtee liikkeelle.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Itsearviointiraportin mukaan opettajat tekevät ennakolta keskinäisen työnjaon, jolla pyritään varmistamaan tasapuolinen tehtävienjako ja opettajien osaamisen paras hyödyntäminen. Opettajien keskinäistä vuorovaikutusta kuvataan avoimeksi, asiakeskeiseksi ja mutkattomaksi. Kouluttajien hyvän vuorovaikutuksen katsotaan näkyvän myös toiminnassa.

Itsearviointiraportissa ei kuvata tarkemmin opinto-ohjaajankoulutuksen opettajien yhteistyötä opetuksessa. Arviointivierailulla johto korosti, että yhteistyötä opettajatiiminä tehdään jatkuvasti, kun seuraavia lähijaksoja suunnitellaan. Tiiviin yhteistyön avulla on ilmeisesti voitu tasapainottaa eri opettajien vastuita koulutuksen toteutuksessa.

Itsearviointiraportin mukaan yhteistyö ammatillisen opettajakorkeakoulun erityisopettajankoulutuksen kanssa on tiivistä. Säännöllisesti kokoontuvassa jatkokoulutuksen tiimissä sovitaan lähijaksojen toteuttamisesta. Koulutusten kesken on järjestetty yhteistoimintapäiviä, joissa on asiantuntijaluentoja lisäksi yhteisiä ryhmätehtäviä. Jatkokoulutuksen opettajat jakavat myös opetusmateriaalia keskenään. Jatkokoulutusryhmät järjestävät myös yhteisiä vapaa-ajan tilaisuuksia.

Opettajankoulutuksen kanssa tehtävä yhteistyö rajoittuu itsearviointiraportin mukaan lähinnä ammatillisen opettajakorkeakoulun yhteisiin tilaisuuksiin. Muuten yhteistyö on lähinnä ajatusten vaihtoa kouluttajien

kesken. Arviointivierailulla johto kertoi, että strategioita ja tavoite- ja tulossopimuksia valmistellaan ammatillisessa opettajakorkeakoulussa yhteisöllisesti. Koko työyhteisön vuorovaikutuksen ja opettajankoulutuksen kanssa tehtävän yhteistyön lisäämiseen voisi kuitenkin etsiä uusia keinoja ja foorumeita.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportin mukaan opinto-ohjaajankoulutuksen opintojaksojen ajallinen suhde toisiinsa perustuu löyhästi koulutuksen teemojen etenemiseen yleisestä yksittäiseen. Koulutuksessa vuorotellaan lähiopeutuksen, etäoppimisen ja verkostoharjoittelun jaksoja. Ajoituksessa otetaan huomioon opiskeluprosessin ylläpitäminen, etäjaksojen oppimistehtävät, opiskelijoiden osallistumismahdollisuudet ja aikaisempi opiskelijapalaute ajoitusten toimivuudesta.

Itsearviointiraportin mukaan opinto-ohjaajankoulutuksesta vastaava opettajatiimi tekee alustavan ajoitussuunnitelman kullekin lukuvuodelle. Opettajankoulutuspäällikkö sovittaa kontaktipäivät yhteen muiden ryhmien lähijaksojen kanssa. Muutoksista sovitaan opinto-ohjaajankouluttajien kanssa. Itsearviointiraportin perusteella vaikuttaa siltä, että opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet tulevien opintojaksojen ajoitukseen ovat rajalliset.

Opiskelijat totesivat arviointipäivän haastattelussa, että lähijaksojen ohjelmat ja tehtävät tulisi saada hyvissä ajoin ennen lähijaksoja. Opintojen alussa näin olikin tapahtunut, mutta myöhemmin ohjelmat tulivat liian lyhyellä varoitusajalla. Tämä vaikeutti opiskeluun tarvittavan ajan järjestelyä omalla työpaikalla. Jos opintojen aikana eteen tulleet tehtävät olisivat olleet aikaisemmin opiskelijoiden tiedossa, olisi niitä ollut mahdollista tehdä joustavammin yksilöllisen aikataulun mukaisesti. Ristiinarviointiprosessin aikana opiskelleen opiskelijaryhmän osalta tämä puute oli jo korjattu siten, että opintojen käsikirjassa oli kuvattu kaikki opiskeluun liittyvät etätehtävät sekä niiden ajoitus opiskeluprosessissa.

Arviointipäivän haastattelussa opiskelijat arvioivat, että koko koulutusta olisi ollut mahdollista tiivistää ajallisesti.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportin mukaan koulutuksen opinto-ohjaajankoulutuksen tuloksellisuutta seurataan ja tuloksellisuuden arviointi nähdään osana ammattikorkeakoulussa käytössä olevaa laadunvarmistusjärjestelmää. Ammatillinen opettajakorkeakoulu kerää toiminnastaan ammattikorkeakoulussa sovitut tiedot vuosittain BSC-tuloskorttiin, joka sisältää strategisten muutosten toteutuksen seurannan. Tuloskortissa ei kuitenkaan ole kokonaisvaltaista toiminnan tuloksellisuuden seurantaa. Tunnuslukujen mukaan koulutuksen vetovoimaisuus jää alle Jyväskylän ammattikorkeakoulun yleisen vetovoimaisuuden, mutta koulutus suoritetaan optimaajassa, keskeyttämisprosentti on alhainen ja valmistuneet työllistyvät erittäin hyvin.

Valmistuneilta pyydetään asiakastyytyväisyyspalaute koulutuksen päättyessä. Lähtöpalautteessa kerätään palautetta henkilökohtaisesta opiskelusuunnittelusta, opetussuunnitelmasta, oppimisen ohjaamisesta ja opetuksesta, vuorovaikutuksesta, koulutuksen tuloksista ja opiskelun tukipalveluista. Tulokset kertovat opiskelijoiden tyytyväisyydestä koulutukseen. Vastaajista 87 prosenttia on joko hyvin tai erittäin tyytyväinen oppimistavoitteiden toteutumiseen.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Arviointivierailulla sekä johto että henkilöstö toivat esiin, että opinto-ohjaajankoulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja tulosten arvioinnissa käytetään erilaisia työelämäyhteyksiä, jotka pitävät ohjelmaa kiinni ajassa tapahtuvissa ilmiöissä. Hyvä esimerkki tästä on opinto-ohjaajankoulutuksen yhteistyö Skills Finland ry:n kanssa. Vahvuutena on myös verkostoharjoittelun ja kehittämishankkeen kautta kerättävä tieto opinto-ohjaajien uusista osaamisvaatimuksista ja tämän tiedon soveltaminen eri tavoin koulutukseen.

Itsearviointiraportissa sen sijaan kuvataan niukasti työelämän roolia ja toimijoita opinto-ohjaajankoulutuksen kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa, vaikka työelämässä tapahtuvat muutokset tiedostetaan. Raportissa mainitaan vain opettajankoulutusneuvosto, jossa on mukana työelämän edustaja.

Itsearviointiraportissa sekä arviointivierailun aikana johto ja henkilöstö määrittelevät työelämän lähinnä toisen asteen oppilaitoksina. Pääasiakkaita olivat toisen asteen opettajat sekä ammattikorkeakoulujen opettajat, erilaiset järjestöt ja yhteisöt. Samansuuntainen painotus näkyi henkilökunnan työelämäkokemuksessa: se perustui työskentelyyn ammatillisissa oppilaitoksissa.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijat tuovat työelämästä jatkuvasti ajankohtaista uutta tietoa ja haasteita opinto-ohjaajankoulutuksen kehittämiseen. Opiskelijat näkivät asian haastattelussa samoin, mutta he kokivat, ettei heidän työelämäkokemustaan tunnusteta ja tunnusteta riittävästi koulutuksen kehittämisessä. Osa opiskelijoista painotti olevansa omassa työssään jatkuvasti tekemisissä yrityselämän kanssa.

Arviointivierailun haastatteluissa jakautuivat näkemykset arvioinnin merkityksestä koulutuksen suunnittelun, toteutuksen ja opiskelun näkökulmasta. Johto näkee opetussuunnitelmaan kirjatut tavoitteet kokonaisuutena, jossa toteutuvat myös opiskelijoiden tavoitteet. Arviointi toimii osana koko prosessia, ja tuloksellisuutta arvioidaan erilaisissa palavereissa ja työryhmissä. Henkilöstön osuudessa korostettiin toiminnan sitoutumista opetuksen käytäntöä ohjaavana prosessina, jossa arviointi tukee oppimista. Opiskelijoiden mielestä arviointi ei korostu opiskelun käytänteissä, ja he toivoivat sen vahvistamista. Opiskelijat pitivät työelämästä saatavaa arviointia vähäisenä. Työnantajan sitoutumista ja kiinnostusta kehittämishankkeisiin toivottiin vahvemmin mukaan.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan itsearvioinnilla on keskeinen merkitys opiskelijoiden oppimisessa ja osaamisen arvioinnissa. Opintojaksoihin kytkeytyy aina itsearviointitehtäviä, joilla opiskelijat arvioivat omia tuloksiaan suhteessa arviointikriteereihin ja omiin tavoitteisiinsa. Itsearvioinnit toimivat indikaattoreina opintojakson onnistumisesta.

Opiskelijoilta kerätään kirjallista palautetta etäopiskelun ajankäytöstä, lähi- ja etäjaksoilla tapahtuneesta oppimisesta sekä opetuksen toteutuksesta. Palautteen keruu on hyvin organisoitua. Yleensä koulutuksen

toteutuksesta saatu palaute on positiivista lukuun ottamatta verkko-oppimisympäristön käyttöä.

Itsearviointiraportissa ei kuvata sitä, miten varmistetaan palautteen ja siitä tehtyjen johtopäätösten siirtyminen käytäntöön. Käytössä on erilaisia arviointi- ja palautteenantomuotoja, mutta kehittämishaasteena nähdään se, että opiskelijoiden toiveita ei kuulla etukäteen opintojakson toteuttamisessa. Arviointivierailun aikana opiskelijat kertoivat, että he eivät tiedä, miten heidän antamansa palaute vaikuttaa koulutusohjelman ja opintojaksojen kehittämiseen.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoiden oppimisen arvioinnin lähtökohdana on opinto-ohjaajien työssä vaadittava osaaminen ja henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Arvioinnin tehtävä on tukea opetussuunnitelmassa määriteltyjen yleisten tavoitteiden sekä niihin perustuen määriteltyjen henkilökohtaisten oppimistavoitteiden saavuttamista. Oppimisen arviointi kohdistuu yksilö- ja ryhmäkohtaisiin oppimistehtäviin. Arvioinnissa käytetään asteikkoa hyväksyty-hylätty. Opiskelijaryhmän vastuukouluttaja vastaa oppimistehtävien lisäksi ohjausharjoittelun ja kehittämishankkeen arvioinnista. Arvioinnissa käytetään myös vertaisarviointia ja harjoittelupaikkojen ohjaajia.

Arviointivierailulla nousi esiin sähköisen portfolion tuomat mahdollisuudet opintojen seurannassa ja arvioinnissa. Koska opinto-ohjaajankoulutus koostuu lähiovetusjaksoista, verkkoetyöharjoittelusta ja etäopiskelusta, sekä opiskelijoiden keskinäiseen että kouluttajien kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen käytetään pääsääntöisesti Generation-verkkoympäristöä, ja oppimisympäristönä ovat opiskelijoiden omat työpaikat. Arvioinnin kehittämisessä on otettu huomioon myös aikaisemmin opitun arviointi ja tunnustaminen.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoiden oppimista opintojakso-
tasolla arvioidaan monipuolisesti itsearvioinnilla, kirjallisella palautteella ja keskustelulla. Arviointikriteerit on määritelty ja niitä varten laadittu seurantajärjestelmä. Vertaisarviointi ja työelämän arviointi eivät korostu prosessissa. Opiskelijoiden itsearvioinnin tukena opintojaksoilta kerättävä välipalaute voi tuoda tarkistusmahdollisuuksia oppimistavoitteisiin ja niiden arviointeihin. Opiskelijat olivat melko tyytyväisiä palautteiden ja arviointien oppimista edistävään merkitykseen. Vahvuudeksi koettiin erityisesti vuorovaikutuksen laatu ja kouluttajilta saadun henkilökohtai-

sen ohjauksen sisällöllinen laatu. Arviointivierailulla opetussuunnitelman toteutukseen opiskelijat toivoivat lisää väljyyttä, jotta etätehtävien purkamiselle olisi enemmän aikaa. He pitivät hyvänä seminaaripäivinä olevaa mahdollisuutta kehittää kehittämishankkeiden arviointia keskusteluihin. Opintojaksojen suppea arviointiasteikko, hyväksyty-hylätty, ei myöskään tue heidän mukaansa opiskelijan henkilökohtaista kehittämistavoitteen asettelua ja laadullista oppimissuoritusta.

Opiskelijat olivat itsearviointiraportin kyselyn mukaan tyytyväisiä henkilökohtaisten tavoitteiden sekä koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arviointikriteeristö kohdistuu vahvasti pedagogiseen toimintatapaan, joka jättää varjoon työelämän tarpeisiin tähtäävän arvioinnin alan kehittämiseksi.

Arviointivierailulla nousi esiin, että arviointikäytänteiden avaaminen ja niiden pohdinta voivat antaa tavoitteiden toteutumiseen vahvistusta työelämää palvelevien tavoitteiden näkökulmasta. Opiskelijat kokivat työelämän kiinnostuksen kehittämishankkeissa vähäiseksi. Arvioinnin ja tuloksellisuuden näkyminen kehittämishankkeiden kautta sitoo koulutuksen työelämän haasteisiin ja auttaa kiinnostuksen heräämistä myös työnantajan tavoitteita vastaavaksi. Arvioinnin tehtävistä korostuu henkilökohtaisten tulosten saavuttaminen. Yleisten tulosten saavuttamista voidaan arvioida opinto-ohjaajien työn merkittävyyden lisäämistä ja näkyvyyttä oppimisympäristöissä ja työelämään valmiuksia antavissa käytänteissä. Opiskelijoiden palautteista nousee esille myös seminaarien ja keskustelun tärkeys kehittämishankkeiden merkityksen nostamiseksi.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Itsearviointiraportin mukaan arviointi- ja palautetietoa käsitellään henkilöstön erilaisissa palavereissa ja palautekeskusteluissa. Laadunvarmistusjärjestelmän lisäksi saadaan kehittämistyöhön tietoa opiskelijoiden lähtöpalautteista, joita käsitellään opettajankoulutuspäällikön johdolla henkilöstön kesken kaksi kertaa vuodessa. Palaute- ja arviointitietoa käsitellään myös palauteamuissa, joissa kouluttajat käsittelevät ryhmiensä opiskeluprosessien etenemistä. Tavoitteena on löytää kohteita opetussuunnitelman sisällöllistä ja rakenteellista uudistamista sekä koulutuksen toteutussuunnitelmien kehittämistä varten. Arviointikeskusteluissa seurataan prosessin etenemistä ja koulutuksen toteutussuunnitelmaa. Opiskelijoiden kirjallisella palautteella saadaan tietoa opiskelijoiden ajankäytöstä, oppimisesta ja opetuksen toteuttamisesta.

Palautetta käytetään koulutuksen jatkosuunnittelussa, mutta itsearviointiraportista ei selviä sen merkitys kehityslinjauksissa. Arviointi- ja palautetieto painottuu opiskelusuorituksiin ja opetuksen toteutukseen. Työelämästä saatava palautetieto tulee opiskelijoiden tekemien kehittämishankkeiden ja harjoittelujen kautta. Sen keräämiseen ja dokumentointiin ei itsearviointiraportissa esitetty systemaattista järjestelmää. Tavoitteena on, että koulutuksen ennakointitarpeisiin voidaan työelämäpalautteilla reagoida nopeasti, jolloin koulutus tuo tukea työelämässä tapahtuviin muutoksiin ja haasteisiin. Opinto-ohjaajan koulutuksesta saatavan arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutuksen kehittämisessä jää kuitenkin itsearviointiraportissa vähäiselle huomiolle.

Arviointivierailulla näkyi henkilöstön paneutuva asiantuntemus opetussuunnitelmatyöhön ja sitoutuminen sen toteutukseen. Opiskelijat kokevat vuorovaikutuksen ja opetuksen tason asiantuntevaksi. Arviointikeskustelua käydään ryhmien opiskeluprosessien edetessä. Palautetiedon käsittelyssä otetaan huomioon opetuksen sisällöllinen ja rakenteellinen uudistaminen ja toteutuksen kehittäminen. Lähtöpalaute antaa tietoa koulutusprosessista ja sen tuloksista. Koulutuksen vaikuttavuutta seurataan ja toimintaympäristön analyyseja tehdään. Opiskelijoiden kehittämishankkeiden ja yhteistyökumppaneiden tai työnantajien antama palautetieto voi antaa kehittämisenäkökohtia työelämästä ja yhteiskunnallisista haasteista. Myös aktiivisuuden herättäminen opiskelijoiden työnantajiin on haastava kehittämistehtävä, koska koulutusympäristössä syntyy uusia haasteita, joihin tarvitaan opinto-ohjaajien kehittämisvalmiuksia. Työnantajien ja kouluttajien asiantuntemuksen hyödyntäminen jokaisen opiskelijan kehittämishankkeessa vaatii resursseja, joita pienessä koulutusohjelmassa on kuitenkin rajallisesti.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelmaa kehitetään vuosittain yhteistyökumppaneilta ja opiskelijoilta saadun palautteen ja verkostotyössä kertyneiden arviointien perusteella. Koulutusohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan henkilöstön vuosittaisilla tuloksellisuusarvioinneilla. Henkilöstö käsittelee eri tavalla saatuja palautteita säännöllisissä palaverissa. Näistä saadun tiedon pohjalta voidaan koota systemaattisesti tietoa koulutusohjelman kehittämiseen. Itsearviointiraportissa nostetaan esiin opinto-ohjaajien vuosittaisten koulutusmäärien kasvu, jonka

syynä pidetään toisaalta opinto-ohjauksen tarpeen kasvua ja toisaalta opinto-ohjaajien ikärakenteesta johtuvaa kasvavaa eläköitymistä.

Itsearviointiraportissa koulutuksen nykyisen kaltaisen toiminnan kehittämässä nähdään ensimmäisenä kohteena, että opiskelijoiden osuutta sekä opetussuunnitelmatyössä että koulutuksen toteuttamisessa tulee lisätä. Toinen kehittämiskohde on luoda nykyistä tiiviimpi yhteistyösuhde alueellisen verkostoharjoittelun ohjaajiin. Itsearviointiraportissa lähdetään siitä, että ohjauksen käsite on laajenemassa. Ohjauksen määrittely ja koulutustehtävän kohdentuminen vain ammatilliseen koulutukseen ei jatkossa ole riittävää. Tähän muutokseen on jo vastattu kahden vuoden ajan järjestämällä ohjaamisen erikoistumisopintoja. Erikoistumisopintojen sisältönä on ollut ohjaamisen suunnittelu ja kehittäminen. Koulutus on suunnattu henkilöille, jotka eivät varsinaisesti toimi opinto-ohjaajina, mutta vastaavat esimerkiksi hallinnossa ohjauksen kehittämisestä. Kasvava alue on myös aikuisten ohjaus. Se indikoituu jo nyt kasvavana hakeutumisenä aikuisoppilaitoksista opinto-ohjaajankoulutukseen. Jatkossa on tarpeen kehittää oma opintokokonaisuus, jossa keskitytään nimenomaan aikuisten ohjaamiseen.

Kolmas itsearviointiraportissa tunnistettu kehittämissuunta on ohjauksen laajentuminen elinkeinoelämään. Tässä suhteessa toiminta Jyväskylän yliopiston ohjausalan osaamiskeskuksessa luo näköalapaikan, jonka kautta koulutus on mukana ajankohtaisessa keskustelussa. Neljänneksi ohjauksen kehittymissuunnaksi itsearviointiraportissa nostetaan kansainvälistyminen. Siihen tulee vastata tiivistämällä yhteistyötä Pohjoismaissa toimivien koulutusyksiköiden kanssa. Lisäksi kouluttajien tulee jatkaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa yhteisartikkelein ja -hankkein ulkomaalaisten asiantuntijoiden kanssa.

Arviointivierailulla vahvistui, että kehittämiskohteita on tunnistettu ja niiden pohjalta suunnataan kehitystyötä. Työelämän haasteisiin pyritään vastaamaan opiskelijoiden antaman tiedon avulla. Erityisen hyvin kehittäminen näkyy pedagogisen kehittämistyön näkökulmasta. Työelämän haasteiden huomioon ottaminen toteutuu opiskelijoiden kehittämishankkeissa, mutta tätä tietoa ei kehittämishankkeista systemaattisesti koota. Toiminnan kehittämisessä tämä tieto on kuitenkin arvokasta, koska sen avulla voidaan nähdä yhteiskunnassa ja alueellisesti tapahtuvia kehitys-suuntauksia.

Kansainvälisyydessä on nähty tarpeelliseksi asiantuntijakontaktien kehittäminen. Kansainvälisyyden haasteet tulevat lisääntymään myös erilaisten asiakasryhmien näkökulmasta. Yhteistyö kotimaisiin ja ulkomaisiin

tutkimuslaitoksiin voisi kehittyä suuntaan, joka antaa konkreettisia kehittämistavoitteita opinto-ohjaajien koulutukseen. Ohjauksen käsitteen laajentaminen on otettu huomioon erikoistumisopintojen kehittämisellä, ja sen avulla voidaan hyödyntää myös opinto-ohjaajien työhön liittyvää ennakkointia.

Opinto-ohjaajien koulutuksen tavoitteiden saavuttamista voi tukea 1) luomalla järjestelmä ennakoivan tiedon keräämiseksi koulutuksen suunnittelun ja toteutuksen tueksi ja työelämä tiedon hyödyntämiseksi pedagogisen tiedon rinnalla, 2) vahvistamalla yhteistyötä työelämän kanssa ja 3) hyödyntämällä kerättyä tietoa koulutuksen ja opetuksen kehittämisessä. Keskustelu eri tahojen kanssa voi vaatia nopeaa muutumista ympäristössä tapahtuvien muutosten paineessa, mikä vaatii aktiivista ja joustavaa koulutuksen suunnittelujärjestelmää. Opinto-ohjaajien koulutukseen saadaan valtakunnallista ammatillisen ohjauksen ja toimintaympäristön tietoa vaikuttavuustutkimuksesta, joka auttaa koulutuksen kehittämisessä. Henkilökunta on paitsi osaavaa myös monipuolisesti mukana alansa kehittämistyössä.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

5.1 Tukipalvelut koulutusohjelman perustehtävän toteuttamisen edistäjinä

Itsearviointiraportissa tukipalveluista nostettiin esille opintotoimiston palvelut, kirjasto ja tietopalvelut, viestintäpalvelut ja opiskelijaterveydenhuolto. Itsearviointiraportissa käsiteltiin enimmäkseen Ammatillisen opettajakorkeakoulun opintotoimiston palvelumallia opiskelun eri vaiheissa. Tämä toimintamalli luo opinto-ohjaajien koulutuksen erityispiirteet huomioon ottaen toimivalta tuntuvan kokonaisuuden, joka tukee opiskelijoiden opintojen etenemistä rekrytointivaiheesta opintojen loppuun saattamiseen asti. Itsearviointiraportissa ja sen opiskelijoiden vastauksia käsittelevässä liitteessä nousee esiin opintoneuvonnan ja opintotoimiston roolin merkitys opiskelun etenemisen kannalta sekä toisaalta näiden toimintojen jääminen opiskelijan kannalta etäisiksi. Arviointivierailulla korostui sisäisen viestinnän merkitys monimuoto-opiskelun onnistumisen lähtökohtana. Opiskelijat pitivät verkkoviestinnän ja henkilöstön matkapuhelintavoitettavuuden merkitystä tärkeänä opintojen järjestelyihin liittyvänä positiivisena tekijänä. Tämä arviointivierailulla esiin nostettu toimivien viestintäkäytänteiden toteutus selittää osittain opintoneuvonnan ja opintotoimiston etäännyksen opiskelijan arjesta. Useisiin eri kanaviin perustuva sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun muodollisia välineitä että epämuodollisia menetelmiä hyödyntävä viestintäkulttuuri todettiin kaikissa arviointivierailun ryhmissä toimivaksi ja arkityötä helpottavaksi toimintamalliksi. Sisäisessä viestintätavassa ja opintotoimiston kokonaisvaltaisessa toimintamallissa voisi olla etenkin ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteutukseen soveltuvia aineksia muissakin yksiköissä.

Kirjasto ja tietopalvelu saavat tukipalveluista opiskelijoilta erittäin hyvän palautteen toiminnastaan. Muuten itsearviointiraportin pohjalta muut koko ammattikorkeakoulun tukipalvelut jäivät maininnan asteelle tai kokonaan huomiotta. Itsearviointiraportin pohjalta Ammatillinen opettajakorkeakoulu näyttää toimivan hyvin itsenäisesti ja ammattikorkeakoulun tukipalveluiden hyödyntäminen on joko arkipäivää

niin, ettei siihen kiinnitetä huomiota tai niitä ei tarvita. Laatu- ja arviointityö nähdään koulutus- ja oppimisprosessin etenemisen ja tuloksellisuuden seuraajana ja arvioijana.

5.2 Tukipalvelujen kehittämistarve

Itsearviointiraportin liitteessä olevien opiskelijoiden vastausten yhteenvedon pohjalta nousee esiin sisäisen viestinnän merkitys monimuoto-opiskelijoiden opintojen tukena. Opintotoimisto koetaan monissa vastauksissa etäisenä tai sitä ei osata yhdistää tiettyihin toimintoihin, joita opiskelijat käyttävät. Arviointivierailun aikana korostui Ammatillisen opettajakorkeakoulun opiskeluprosessien erilaisuus Jyväskylän ammattikorkeakoulun yleisiin opiskeluprosesseihin verrattuna. Tämä on näkynyt monien tukipalveluiden osalta eriytettyinä omiin tarpeisiin räätälöityinä tukipalvelutoteutuksina. Ylempien AMK-tutkintojen määrän kasvaessa Jyväskylän ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksessa aikuiskoulutuksen toiminnalliset prosessit sisältävät varmasti tulevaisuudessa paljon sellaisia elementtejä, joissa kiinteä yhteistyö koko Jyväskylän ammattikorkeakoulun mittakaavassa tuo synergiaetuja.

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset

6.1 Opinto-ohjaajankoulutuksen vahvuudet

Opiskelijoiden kokonaisvaltainen ohjaus

Opinto-ohjaajankoulutukselle on tunnusomaista vahva ote opiskelijoiden ohjaukseen. Kokonaisvaltainen ohjaus käynnistyy jo hakuvaiheessa opintotoimiston antamalla neuvonnalla, joka jatkuu läpi opintojen. Koulutuksessa sovelletaan henkilökohtaiseen ohjaukseen perustuvaa toimintamallia. Jokaisella opiskelijalla on oma tutor-opettaja koko opintojen ajan. Ohjausta annetaan opiskelijan tarpeiden mukaan. Lähijaksoilla opiskelijoille annetaan pienryhmäohjausta ja halutessaan opiskelijalla on mahdollisuus saada myös henkilökohtaista ohjausta. Ohjausta annetaan myös puhelimitse. Lisäksi hyödynnetään verkkopalveluita.

Toimiva sisäinen viestintä

Opinto-ohjaajankoulutuksessa on saavutettu monimuoto-opetuksessa vaadittava toimiva sisäinen viestintä. Johto korostaa yhteisön strategisen tietoisuuden merkitystä: analyysija tehdään ja tavoitteita valmistellaan yhteisöllisesti. Vuorovaikutuksessa korostetaan epämuodollisuutta. Opettajat suunnittelevat lähijaksojen ohjelmat opettajatiiminä ja kokoontuvat viikoittain jatkokoulutuksen tiimissä. Henkilöstö on opiskelijoiden tavoitettavissa. Viestinnässä käytetään monia välineitä, mm. joukko- ja pienryhmäviestintää lähijaksoilla, henkilökohtaista ohjausta ja sähköistä viestintää. Opiskelijat perehdytetään alussa sähköisiin viestintävälineisiin ja niiden käyttöön sovitaan peilissäännöt.

Verkostoyhteistyö

Opinto-ohjaajankoulutuksen käytössä on hyvät kansalliset verkostot, joiden kautta saadaan nopeasti tieto opinto-ohjauksen ajankohtaisista kehittämissuunnista. Verkostot ulottuvat kansainväliselle tasolle, jossa tehdään aitoa yhteistä kehittämistyötä. Yhteistyö muiden opinto-ohjaajankoulutusta tarjoavien korkeakoulujen kanssa on tiivistä. Yhteistyö yliopiston kanssa on hyvällä tasolla muuhun ammattikorkeakouluun verrattuna, vaikka yhteistyö onkin vähentynyt sen jälkeen, kun opinto-ohjaajankoulutuksen yhteisestä järjestämisestä luovuttiin.

6.2 Ehdotukset opinto-ohjaajankoulutuksen kehittämiseksi

Työelämäkäsitteen laajentaminen

Opinto-ohjaajankoulutuksessa työelämällä tarkoitetaan ensisijaisesti oppilaitoksissa tehtävää opinto-ohjaajan työtä. Oletuksena on opiskelijoiden kiinteä yhteys työelämän ammattien kehittymiseen, minkä uskotaan välittyvän opiskelijoiden mukana myös opinto-ohjaajankoulutukseen. Työelämän tulevaisuuden ja toimintaympäristön muutosten tunnistamiseen tarvittaisiin kuitenkin suurempia ja nopeammin reagoivia mekanismeja. Työelämä tietoa saadaan nykyisen mallin mukaan koulutukseen toisen asteen oppilaitosten kautta. Vaarana on, ettei koulutuksen kautta välittyvä tieto ole ajan tasalla. Toisaalta sen pohjalta tapahtuva uusien kehittämistarpeiden ennakointi on liian hidasta. Nykyisellä toimintamallilla koulutus ei ota riittävästi huomioon työelämässä tapahtuvia muutoksia.

Näköpiirissä on myös ohjauksen laajentaminen oppilaitoksista työelämän organisaatioihin. Keskustelua suorien työ- ja elinkeinoelämäyhteyksien merkityksestä opinto-ohjaajankoulutukselle voisi käydä aiempaa enemmän ammattikorkeakoulun muiden koulutusyksiköiden kanssa. Se avaisi luontevan kanavan työelämän ammattien ja kompetenssien kehittymisen seurantaan. Myös työelämän mukaanotto arviointiin ja kehittämisseminaareihin voisi lisätä opinto-ohjaajakoulutuksen yhteiskunnallista merkitystä.

T&K-toiminnan hyödyntäminen

Opinto-ohjaajankoulutukselle olisi hyödyksi yhteyksien vahvistaminen ammatillisen opettajakorkeakoulun ja ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Työelämäkäsitteen laajentamisen ohella tutkimus- ja kehittämistoiminta tarjoaisi opiskelijoiden kehittämishankkeille vahvemman kaikupohjan, jossa yhteisiä teema-alueita kokoamalla voitaisiin vahvistaa opiskelijoiden yksittäisten kehittämishankkeiden merkitystä ja mahdollisesti myös vaikuttavuutta suurempien kokonaisuuksien osana.

Opiskelijoiden osaamisen käyttöönotto kokonaisuudessaan

Opinto-ohjaajankoulutuksen ainutkertaisen opiskelijajoukon osaamista ja kokemusta voitaisiin hyödyntää rohkeammin koulutuksen eri vaiheissa. Palautejärjestelmän varaan rakentuvassa toimintamallissa jätetään osa opiskelijoiden potentiaalista hyödyntämättä. Opiskelijoiden osaa-

mista voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän opetussuunnitelmatyössä ja vertaisryhmissä annettavassa pienryhmäopetuksessa ja -ohjauksessa. Lähiopetusjaksojen joutoaikoja voidaan käyttää tässä hyväksi. Opiskelijoiden laajempi osallisuus koulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa voi synnyttää opiskelijoissa aidon kokemuksen korkeakoulu yhteisön jäsenenä toimimisesta.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan opinto-ohjaajankoulutuksen vahvuudet ja kehittämishaasteet kietoutuvat toisiinsa monin eri tavoin. Tämä voi olla merkki koulutuksen erityisen vaativasta luonteesta ja toteutuksen haastavuudesta. Kehittämishaasteiden ratkominen yhdistettynä vahvuuksien vaalimiseen voi tarjota koulutukselle innostavia tulevaisuuden mahdollisuuksia.

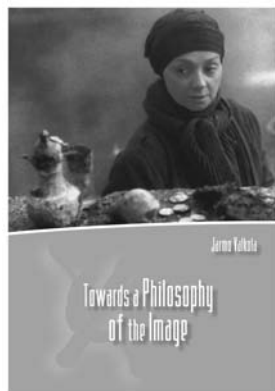
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Niin toteutustavaltaan kuin opiskelijoiden lähtökohdilta opiskeluun opinto-ohjaajien koulutus antaa hyvän pohjan tarkastella etenkin ammattikorkeakoulun tukipalvelun prosesseja siitä näkökulmasta, miten niitä tulisi kehittää vastaamaan paremmin varsinkin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon mukanaan tuomia haasteita. Vuosittain tapahtuva uusien opiskelijoiden rekrytointi vaatii onnistuakseen tavoitteiden mukaan riittävän reagoitukykyiset viestintä- ja markkinointiprosessit.

Vuoden kestävästä monimuoto-opiskelun kokonaisvaltainen ohjaus muodostaa haasteen kouluttajien, opintotoimiston ja tietohallinnon yhteistyölle. Opiskelun toteutustapojen ja sisältöjen moninaisuus vaatii joustavampia, asiakaslähtöisesti räätälöityjä ammattikorkeakoulun sisäisiä toimintamalleja. Kouluttajien, opintotoimiston sekä tietohallinnon tiimityöskentely voisi antaa mahdollisuuksia kehittää monimuoto-opiskelua paremmin tukevia prosesseja ja käytänteitä.

Muodollisen ja epävirallisen sisäisen viestinnän tietoinen ylläpitäminen edesauttaa tiedon tavoitettavuutta ja vaikuttavuutta. Toimivat kampukset virallisine ja epävirallisen kohtaamispaikkoineen muodostavat tärkeän osan sisäisen viestinnän kokonaisuutta.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun *Julkaisuja*

Myynti ja jakelu

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Faksi (014) 449 9695
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/kirjasto

www.jamk.fi/kirjasto

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 020 7438100
Faksi (014) 449 9700
Sähköposti: jamk@jamk.fi

Kulttuuriala
School of Cultural Studies

Liiketalous
School of Business

Tekniikka ja liikenne
School of Engineering and Technology

Informaatioteknologian instituutti
School of Information Technology

Luonnonvarainstituutti
Institute of Natural Resources

Sosiaali- ja terveysala
School of Health and Social Care

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
School of Tourism and Services Management

Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Vocational Teacher Education College